

กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2551-2565)

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

30 กันยายน 2550

สารบัญ

บทความบริหาร	3
กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว	12
ภาพอนาคตที่จะมีผลกระทบต่อโลก ประเทศ และอุดมศึกษาไทย	17
ความเปลี่ยนแปลงด้านประชากร	17
พลังงานและสิ่งแวดล้อม	20
การมีงานทำและตลาดแรงงานในอนาคต	22
โครงสร้างเศรษฐกิจ	23
โลกาภิวัตน์	24
ความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี	26
โลกยุคสารสนเทศ	27
การกระจายอำนาจการปกครอง	29
การจัดการความขัดแย้งและความรุนแรง	31
เยาวชน นักศึกษา และบัณฑิตในอนาคต	33
เศรษฐกิจพอเพียง	35
ประเด็นทิศทาง และนโยบายของกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว	37
รอยต่อกับการศึกษาระดับอื่น	37
การแก้ปัญหาอุดมศึกษาในปัจจุบัน	41
ธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการอุดมศึกษา	46
บทบาทของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน ของประเทศ	48
การเงินอุดมศึกษา	52
การพัฒนาบุคลากรในอุดมศึกษา	54
เครือข่ายอุดมศึกษา	56
การพัฒนาอุดมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้	57
โครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้	59
บรรณานุกรม	64

บทความบริหาร (Executive Report)

กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี พ.ศ. 2551-2565

เป้าหมายของกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 เมื่อสิ้นสุดแผนในปี พ.ศ.2565 คือ การ “ยกระดับคุณภาพอุดมศึกษาไทย เพื่อผลิตและพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพสามารถปรับตัว สำหรับงานที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต พัฒนาศักยภาพอุดมศึกษาในการสร้างความรู้และนวัตกรรม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในโลกาภิวัตน์ สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน ของท้องถิ่นไทย โดยใช้กลไกของธรรมาภิบาล การเงิน การกำกับมาตรฐาน และเครือข่าย อุดมศึกษา บนพื้นฐานของเสรีภาพทางวิชาการ ความหลากหลาย และเอกภาพเชิงระบบ”

กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาวฉบับที่สองครอบคลุมช่วงเวลา 15 ปี ระหว่างพ.ศ.2551 – 2565 จัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา(สกอ.) ภายใต้การกำกับของคณะกรรมการการ อุดมศึกษา(กกอ.) และสถาบันคลังสมองของชาติ ภายใต้มูลนิธิส่งเสริมทบวงมหาวิทยาลัย ตามนโยบาย ของรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการ กรอบแผนอุดมศึกษาเกิดจากการสังเคราะห์ วิเคราะห์ ข้อมูล ความคิดเห็นที่ได้จากการประชุมระดมสมองประมาณหนึ่งร้อยครั้งระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งจาก หน่วยงานรัฐ การวางแผน การจัดทรัพยากร และการศึกษา ได้ปรึกษากับภาคการผลิตและบริการ กลุ่ม ประชาสังคม เยาวชนนิสิตนักศึกษา สถาบันอุดมศึกษา รวมถึงวิทยาลัยชุมชน มีการสัมภาษณ์ผู้รู้ ผู้นำ ทางการเมืองระดับประเทศ ผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่น ศึกษาเอกสารวิชาการ และทำวิจัยเพิ่มเติม

กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาวฉบับที่สองนี้ ออกแบบโดยคำนึงถึงมิติบูรณาการและองค์รวม ของการพัฒนาอุดมศึกษาเพื่อกำหนดทิศทางยุทธศาสตร์(Strategic direction) สาระหลักมีสองส่วน ส่วน แรกเป็นการวิเคราะห์ภาพฉายและนัยยะสำคัญที่เป็นปัจจัยแวดล้อมรอบรู้ ส่งผลกระทบต่อมนุษย์และ โลก ประเทศไทย จนถึงอุดมศึกษา ส่วนสองเป็นปัจจัยภายในระบบอุดมศึกษา ภาพฉายปัจจุบันและ อนาคต(scenario)มี 7 เรื่องคือ ความเปลี่ยนแปลงด้านประชากร พลังงานและสิ่งแวดล้อม การมีงานทำ และตลาดแรงงานในอนาคต การจัดการความขัดแย้งและความรุนแรง การกระจาย อำนาจการปกครอง เยาวชนไทย นักศึกษาไทย และบัณฑิตในอนาคต และเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจัยภายในระบบอุดมศึกษา ได้พิจารณา 9 ประเด็น ได้แก่ รอยต่อกับการศึกษาระดับอื่น การแก้ปัญหาอุดมศึกษาในปัจจุบัน ธรรมาภิ บาลและการบริหารจัดการ การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ การเงินอุดมศึกษา การพัฒนาบุคลากรในอุดมศึกษา เครือข่ายอุดมศึกษา การพัฒนาอุดมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะ กิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ และโครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้

ความเปลี่ยนแปลงด้านประชากร ประชากรไทยยังเพิ่มขึ้นต่อไปอย่างช้าๆ จำนวนเด็กและเยาวชนที่ลดลง อัตราการ빈ผลประชากรที่จะหมดไป และผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นต่อเนื่อง ภาพฉายดังกล่าวชี้ให้อุดมศึกษาโดยเฉพาะสำหรับประชากรวัยอุดมศึกษา 18-22 ปี ต้องลดการขยายตัวอย่างไม่มีจุดสิ้นสุดเช่นหลายทศวรรษที่ผ่านมา โดยเน้นคุณภาพ อุดมศึกษาต้องเพิ่มบทบาทด้านการเพิ่มผลิตภาพเศรษฐกิจของกลุ่มวัยทำงาน เน้นการศึกษาต่อเนื่องเพื่อรองรับการเปลี่ยนงานและอาชีพ การเกิดอาชีพใหม่ อุดมศึกษาต้องส่งเสริมผู้สูงอายุให้ยังมีผลิตภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ (Social and economic productivity) **พลังงานและสิ่งแวดล้อม** เป็นปัญหาร่วมของทุกประเทศ ประเทศไทยพึ่งพิงพลังงานนำเข้าสูง ส่งผลต่อเศรษฐกิจประเทศ เนื่องจากราคาพลังงานโดยเฉพาะน้ำมันเพิ่มขึ้นต่อเนื่องและจะไม่ถูกลง การใช้พลังงานจากฟอสซิลสร้างปัญหาเรือนกระจก ส่งผลต่อความอยู่รอดของมนุษยชาติ อุดมศึกษาต้องสร้างความตระหนักการอนุรักษ์พลังงาน สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ ในการศึกษาทุกระดับและในหมู่ประชาชน ผลิตบัณฑิตและความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และจัดการพลังงาน พลังงานหมุนเวียนโดยเฉพาะพลังงานชีวภาพ และพลังงานทางเลือก ทำงานกับภาคการผลิตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน เร่งสร้างความเข้าใจสาธารณะ จนถึงการสร้างคนและองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทั้งดิน น้ำ ป่าไม้ ระบบนิเวศ

ในส่วน**การมีงานทำและตลาดแรงงานในอนาคต** มี 4 ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อตลาดแรงงาน ได้แก่ โครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศ โลกาภิวัตน์ ความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและโลกสารสนเทศ **การเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไทย**ที่ชัดเจนต่อเนื่องคือภาคบริการและภาคอุตสาหกรรมเติบโตมาก สำคัญทั้งการจ้างงานและผลผลิตในรายได้ประชาชาติ อุดมศึกษาต้องทำงานกับภาคการผลิตจริง จำแนกบทบาทความสำคัญของกลไกที่ขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจทั้งผู้ประกอบการขนาดเล็ก SME ธุรกิจของครอบครัวกลุ่มสำคัญ บริษัทข้ามชาติ เพื่อให้โจทย์ชัดและสร้างผลงานได้ชัดเจน อุดมศึกษาต้องทำงานทั้งกับอุตสาหกรรมรายสาขาและกลุ่มอุตสาหกรรมเชิงพื้นที่เช่นนิคมอุตสาหกรรม ผลิตบัณฑิต ฝึกอบรมและเพิ่มผลิตภาพในลักษณะdemand led ทำงานกับหน่วยงานวางแผนและภาคการผลิตเพื่อผลักดันอุตสาหกรรมความรู้ วิเคราะห์และชักนำภาคบริการใหม่ที่สำคัญจากการพิจารณาห่วงโซ่มูลค่าของบริการแต่ละประเภท ความรู้และเทคโนโลยีที่ใช้ในแต่ละห่วงโซ่ ภาคเกษตรแม้จะลดสัดส่วนในรายได้ประชาชาติ แต่คนยังอยู่ภาคเกษตรในสัดส่วนที่สูง มีแรงงานออกจากภาคเกษตรปีละนับหมื่นคน เป็นกระแสที่ยากที่จะหยุดยั้งและหวนกลับ แต่ประเทศไทยต้องยื่นหยัดให้ภาคเกษตรรองรับคนที่อยู่ในภาคเกษตรให้อยู่ได้และอยู่ได้ดีขึ้น อุดมศึกษาต้องช่วยเตรียมความรู้และสร้างทักษะให้แรงงานที่ออกจากภาคเกษตรจนถึงระดับหนึ่งก่อนเข้าสู่ภาคการผลิต สร้างมูลค่าเพิ่มและความสำคัญของระบบเกษตรทั้งเกษตรน้ำฝนเกษตรก้าวหน้า เน้นความสำคัญของภาคเกษตรต่อความมั่นคงทางอาหาร(Food security)ในระดับครอบครัว ชุมชน พื้นที่ และประเทศ เป็นผู้รู้ผู้เล่นสำคัญด้านอุตสาหกรรมอาหารและการแปรรูปวัตถุดิบการเกษตร ในส่วน**โลกาภิวัตน์** อุดมศึกษาจะถูกกระทบและมี

ทั้งโอกาสที่จะเติบโตจากโลกาภิวัตน์และการเปิดเสรีทางบริการการศึกษา โดยเฉพาะตามข้อตกลงของ WTO ข้อตกลงพหุภาคี และทวิภาคี จากการศึกษาที่ประเทศไทยจะเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558 ที่พลเมืองส่วนใหญ่เป็นมุสลิมและพูดภาษาบาหลีอินโดนีเซีย อุดมศึกษาไทยสามารถวางตำแหน่งผู้เล่นหลักในอาเซียนได้โดยการปรับตัวแบบจากประชาคมยุโรป เช่น การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อให้เกิดมาตรฐานการศึกษาและปริญญาที่ยอมรับร่วมกันได้ (Mutual recognition) อุดมศึกษาไทยต้องเตรียมความพร้อมสำหรับ “ศตวรรษแห่งเอเชีย” ที่จีนและอินเดียเป็นผู้เล่นสำคัญ ตระหนักว่า **ความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี** นำมาซึ่ง “ผลิตภาพ” (Productivity) และ “นวัตกรรม” (Innovation) ในกระบวนการผลิตสินค้าและบริการ เรียนรู้จากนักคิดอนาคต (Futurists) ต่อเทคโนโลยีที่มองไม่เห็นในวันนี้ หน่วยงานที่สำคัญของรัฐได้ร่วมกับภาคเอกชนกำหนดแผนยุทธศาสตร์ด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี เทคโนโลยีสารสนเทศ ที่อุดมศึกษาเข้าไปเป็นผู้เล่นสำคัญ **โลกยุคสารสนเทศ** เป็นสังคมไร้พรมแดน เกิดการจ้างงานและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความรู้กระทำได้ง่าย เทคโนโลยีแพร่กระจายอย่างกว้างขวาง โดยไม่มีข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ มีนวัตกรรมและตลาดแรงงานใหม่ ๆ ที่มีมูลค่าเพิ่มและมูลค่าสูง บนฐานของนวัตกรรม ทรัพยากรมนุษย์ โครงสร้างพื้นฐานและสารสนเทศ

การกระจายอำนาจการปกครอง เป็นภาพฉายที่สำคัญที่ประเทศไทยไม่มีประสบการณ์มาก แต่จะเพิ่มความสำคัญต่อความเป็นไปและความเป็นอยู่ของบ้านเมืองในอนาคตอย่างสูง พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดินพ.ศ.2534ได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น โดยมีแนวทางการกระจายอำนาจประกอบด้วย การถ่ายโอนภารกิจ การกระจายอำนาจการเงิน การถ่ายโอนบุคลากร การพัฒนาระบบตรวจสอบและการมีส่วนร่วมของประชาชน การปรับปรุงการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) การปรับปรุงกฎหมายและระเบียบ การกำกับดูแลการถ่ายโอนภารกิจ และการสร้างระบบประกันคุณภาพบริการสาธารณะ อปท. ต้องการการสนับสนุน ความเชี่ยวชาญในการติดตั้งระบบ การจัดการความรู้ การฝึกอบรมและยกระดับความสามารถของบุคลากร เป็นต้น นอกจากนี้ ท้องถิ่นยังมีงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากส่วนกลาง และมีรายได้จากการจัดเก็บภาษีค่าบำรุง และค่าธรรมเนียม การที่อุดมศึกษาทำงานกับท้องถิ่นจะเสริมภารกิจหลักหนึ่งของอุดมศึกษาคือการบริการสังคมให้โดดเด่น รองรับเหตุผลของการจัดตั้งและการส่งเสริมสถาบันอุดมศึกษาบางกลุ่มที่อยู่ในภูมิภาคและท้องถิ่น งบประมาณอปท.เป็นแหล่งรายได้ที่จะเพิ่มความสำคัญสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ ในการทำงานกับอปท. อุดมศึกษาควรรวมตัวทำงานเป็นเครือข่ายพื้นที่(เชิงภูมิสังคมและเขตการปกครอง)และเครือข่ายเชิงประเด็น เพราะโจทย์ท้องถิ่นเป็นโจทย์บูรณาการ ต้องการความรู้หลายระดับหลากหลายสาขา การทำงานต้องการมรดกวิถีที่ทั้งฝ่ายอุปสงค์และอุปทาน ประเด็นหลักที่เป็นเรื่องใหม่ท้าทายอุดมศึกษาไทยคือ **การจัดการความขัดแย้งและความรุนแรง** เราเห็นว่าการต่อสู้โดยใช้กำลังทหารด้วยกองทัพ โดยรวมยุติไปพร้อมกับการจบลงของสงครามโลกครั้งที่สองเมื่อกลาง

ทศวรรษ 1940 และการยุติสงครามเย็นที่ทำได้โดยตัวแทนอีกสามทศวรรษต่อมา สงครามสมัยใหม่เป็นการต่อสู้ระหว่างประชาชน ไร้รูปแบบสงครามและภาพศัตรูชัดเจน ความขัดแย้งและความรุนแรงในโลกกระทบประเทศไทยมากบ้างน้อยบ้าง ความรุนแรงในสามจังหวัดภาคใต้ระเบิดขึ้นในปี พ.ศ. 2547 หลังจากมีเหตุการณ์รุนแรงระดับเล็กต่อเนื่องมาหลายสิบปี ด้วยปัจจัยภายในที่สะสมมาหลายร้อยปี ผสมกับการนำเข้าวิธีการทหารรุนโหดร้ายเพื่อแยกสามจังหวัดภาคใต้ รัฐกำลังแก้ปัญหาด้วยความเด็ดขาดในเบื้องต้น สร้างการเข้าถึงเข้าใจ เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและอาชีพในปัจจุบัน ควบคู่กับการสร้างความเข้าใจและโอกาสอย่างถาวรในอนาคตด้วยการศึกษา ทั้งนี้อุดมศึกษาจะเป็นปัจจัยชี้ขาดในระยะกลางและยาว

ทุกประเทศให้ความสำคัญต่อเด็กและเยาวชนของตนเอง ผู้ได้รับผลโดยตรงของแผนอุดมศึกษาระยะยาวคือ **เยาวชนไทย นักศึกษาไทย และบัณฑิตในอนาคต** เด็กเยาวชนและนักศึกษาในวันนี้เปลี่ยนแปลงทั้งในมิติการใช้ชีวิต การเรียนรู้ ครอบครัวยุคใหม่ สถานะเสี่ยงต่าง ๆ สะท้อนถึงแนวโน้มของสังคมภายหลังยุคอุตสาหกรรมและความทันสมัยที่ล่วง (Post-industrial / Post-modern) มีสัญญาณชี้การเปลี่ยนแปลงชีวิตงานของบัณฑิตในอนาคตที่แตกต่างจากปัจจุบัน อาทิเช่น การทำงานโดยมีหลายอาชีพทั้งตลอดช่วงอายุ การทำงานไร้สังกัด (Freelance) ความเสี่ยงต่อรายได้ไม่แน่นอน การจับคู่ผู้ร่วมงานและเปลี่ยนผู้ร่วมงาน เป็นต้น มีความไม่สอดคล้องกัน (Mismatch) ระหว่างการศึกษาและทักษะอาชีพที่พึงประสงค์ในอนาคต นอกจากความเชี่ยวชาญเฉพาะศาสตร์แล้ว ความสามารถที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนจะเกี่ยวกับทักษะการสื่อสาร การทำงานเป็นหมู่คณะ การแก้ปัญหา การรับความเสี่ยง การออกแบบและความสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การบริหารจัดการตนเอง รวมไปถึงจริยธรรม อุดมศึกษาควรเพิ่มพื้นที่การเรียนรู้ของเยาวชนและนักศึกษาในแบบของทักษะชีวิต ทักษะสังคม (Socialization) สมรรถนะพื้นฐานร่วม (Base line competencies) ที่ข้ามพ้นความรู้วิชาการที่เป็นแท่ง ความรู้และความสามารถเชิงบูรณาการที่ฝังตัว (Tacit knowledge and ability) ที่หาไม่ได้จากการเรียนการสอนในห้องที่ขาดปฏิสัมพันธ์ สร้างความพร้อมเพื่อเปิดโลกทัศน์สำหรับบัณฑิตในสภาวะโลกา ภิวัตน์ด้านภาษาและวัฒนธรรม รู้และเห็นคุณค่าของพหุลักษณะพหุวัฒนธรรม เพิ่ม mobility และความหลากหลาย (diversity) ของนักศึกษาต่างวัย ต่างภูมิหลังวัฒนธรรมและสังคม ต่างเผ่าพันธุ์ รวมถึงอาจารย์ การแลกเปลี่ยนและหลักสูตรสองภาษาจะเป็นกลไกสำคัญ อุดมศึกษาพึงจัดให้มีการศึกษาในระบบ **“ศิลปศาสตร์” (Liberal Arts Education) ในยุค Post Modern-Post Industrialization** ทั้งนี้หมายรวมทั้งสาระแห่งศาสตร์และกระบวนการแห่งศาสตร์ เรียนรู้บนฐานการทำงานในภาคการผลิตและภาคสังคม (Work-based / Community-based education) เช่น Internship/Apprenticeship ในภาคการผลิตและภาคสังคม สหกิจศึกษา (Co-operative education), ทักษะวิศวกรรม (Engineering practice school) **เศรษฐกิจพอเพียง**ที่ประชาชนชาวไทยได้รับพระราชทาน

จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น สถาบันอุดมศึกษาฯยังเข้าใจและปฏิบัติเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงใน
ขั้นเริ่มต้น อุดมศึกษาควรเป็นผู้นำให้วิเคราะห์ได้ปฏิบัติได้ บนฐานทรัพยากรภูมิสังคม สร้างความรู้ใหม่
เกิดผลเป็นรูปธรรมทั้งระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน พื้นที่(กายภาพ การปกครอง และภูมิ
สังคม) องค์กร ภาคการผลิต

ตามที่กล่าวแล้ว กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาวมีมิติบูรณาการและองค์รวมการพัฒนา จึง
พิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องและปัจจัยภายในอุดมศึกษาเอง ปัจจัยแรกคือ**รอยต่อกับการศึกษาขั้น
พื้นฐาน และการอาชีวศึกษา** หลักฐานเชิงประจักษ์และแนวโน้มมาเป็นห่วงคือ นักเรียนมัธยมที่
เป็นตัวป้อนอุดมศึกษามีคุณภาพโดยรวมต่ำลง ดูจากสัมฤทธิ์ผลการศึกษา จนถึงความสามารถ
พื้นฐานการอ่านภาษาไทยซึ่งเป็นฐานของการเรียนรู้วิชาการ ทุกคนตระหนักว่าคุณภาพนักเรียนตกต่ำ
เป็นผลจากคุณภาพของครู เกี่ยวพันไปถึงสถานภาพที่ต่ำของครูทำให้ไม่มีนักเรียนเก่งเป็นครู
หมุ่นเวียนเป็นวัฏจักรที่ต้องแก้ให้ได้ นอกจากนั้นค่านิยมด้านปริญญาทำให้มีผู้เรียนอาชีวศึกษาน้อยลง
เป็นลำดับทั้งที่แรงงานระดับกลางจำเป็นยิ่งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจประเทศ ทั้งนี้รัฐต้องจริงจังกับ
การจัดการเรื่องคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยเฉพาะทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เข้มขันกับ
อาชีวศึกษา อุดมศึกษาเองต้องให้เวลากับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอาชีวศึกษาสามเรื่อง เรื่องแรกคือ
พัฒนาและสร้างครูคุณภาพสูงซึ่งเป็นตัวคูณ(Multiplier) ทำให้มีคนเก่งมาเรียนครู โดยมีการ
ทบทวนการผลิตครูนอกจากระบบ 5 ปี ครูมัธยมศึกษาและครูช่างเทคนิคต้องมีฐานแน่นทางวิชาการ
ทั้งฝึกสอน รวมทั้งฝึกทักษะจริงในสถานประกอบการสำหรับครูช่างเทคนิคที่อาจต้องการเวลาเพิ่ม
มากกว่าหนึ่งปี เรื่องสองคือการ**พัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ**ซึ่งเป็นเสมือนหัวรถจักรสำหรับ
ประเทศในอนาคต เรื่องสามคืออุดมศึกษาต้องเปิดโอกาสให้**ผู้จบอาชีวศึกษาและกำลังทำงาน
สามารถเข้าศึกษาต่อในอุดมศึกษาได้ด้วยความยืดหยุ่น** ประกอบอาชีพต่อไป ไม่ต้องทิ้งงานทั้ง
อาชีพ ศึกษาในเงื่อนไขเวลาที่ไม่บีบรัด ไม่ผูกมัดนักศึกษาที่เป็นผู้ขับเคลื่อนภาคการผลิตจริง ไม่กำหนดว่า
ต้องเรียนสำเร็จในเวลาอันสั้นเช่นระบบการศึกษา 4 ปี ซึ่งเป็นเรื่องของนิสิตนักศึกษาในวัย 18-22 ปี และ
การสะสมหน่วยกิตในทำนองธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank)

ในส่วนของระบบอุดมศึกษาปัจจุบันที่มีสถาบันให้ปริญญาประมาณร้อยห้าสิบแห่งที่สังกัด
กระทรวงศึกษาธิการ มีความซ้ำซ้อน แย่งชิงนักศึกษาและทรัพยากร มีปัญหาคุณภาพ **การ
แก้ปัญหาอุดมศึกษาในปัจจุบัน** ต้องใช้กลไก**มาตรฐานและการจัดสรรทรัพยากร**เพื่อลดเลิก
หลักสูตรที่ไม่ใช่ความต้องการของสังคมหรือการพัฒนาเศรษฐกิจ ปิดหน่วยงานที่มีคุณภาพการศึกษา
ต่ำ เกิดระบบอุดมศึกษาที่แบ่งงานกันทำ(Division of labor) วางตำแหน่งของแต่ละสถาบันให้เหมาะสม
(Positioning) **แบ่งอุดมศึกษาเป็น 4 กลุ่ม** คือ กลุ่มวิทยาลัยชุมชน, กลุ่มมหาวิทยาลัยสี่ปีและ

มหาวิทยาลัยศิลปศาสตร์, กลุ่มมหาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเฉพาะทาง มหาวิทยาลัย Comprehensive, และกลุ่มมหาวิทยาลัยวิจัย มหาวิทยาลัยบัณฑิตศึกษา ทั้งสี่กลุ่มจะตอบสนองต่อยุทธศาสตร์การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับสากล ภาคการผลิตจริง การพัฒนาอาชีพ คุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ระดับท้องถิ่นและชุมชน การรองรับการเปลี่ยนอาชีพ เปลี่ยนงาน เลิกจ้างงาน การพัฒนาผลผลิตภาพของผู้ทำงานต่อเนื่อง ผู้ที่พ้นวัยทำงาน จนถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต **ธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการ** ช่วยการกำหนดทิศทางการพัฒนามหาวิทยาลัยได้เร็ว อุดมศึกษาไทยต้องปรับปรุงเรื่องนี้ตั้งแต่ระดับองค์การกำหนดและกำกับนโยบายคือสภามหาวิทยาลัย ผู้บริหารทุกระดับ ข้อเสนอของแผนอุดมศึกษาระยะยาวคือสร้างกลไกพัฒนาผู้ดำรงตำแหน่งสภามหาวิทยาลัยและผู้บริหารระดับต่างๆ ปรับระบบธรรมาภิบาลซึ่งรวมถึงโครงสร้างสภามหาวิทยาลัยให้มีผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกเป็นหลัก สภามหาวิทยาลัยมีสำนักงานเลขาธิการทำงานเต็มเวลาดำเนินงาน จนถึงการจัดคณะกรรมการการอุดมศึกษาให้ทำหน้าที่คณะมนตรีหรือคณะกรรมการ(Commission) ที่มีมนตรีหรือกรรมการ(Commissioners)เต็มเวลา และปรับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาให้สอดคล้องกัน

ในการประเมินความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย มหาวิทยาลัยไทยไม่ติดกลุ่มมหาวิทยาลัยชั้นนำที่มีคุณภาพทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาค ความสามารถในการสร้างนวัตกรรมของประเทศต่ำ โครงสร้างพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับท้ายๆ ของประเทศที่ได้รับการจัดอันดับอุดมศึกษาเป็นองค์ประกอบหนึ่งของระบบวิจัยของประเทศ การสร้างความเป็นเลิศของการวิจัยของอุดมศึกษาจึงขึ้นกับการวางโครงสร้างระบบวิจัยในภาพรวม ซึ่งรวมถึงนโยบายระบบวิจัย การจัดสรรทรัพยากรวิจัย การบริหารจัดการทุนวิจัย ตลอดจนการประสานพลังระหว่างหน่วยปฏิบัติการวิจัย ความเชื่อมโยงและการทำงานร่วมกันระหว่างภาคเอกชน ในฐานะองค์กรอุดมปัญญา อุดมศึกษาถูกคาดหวังว่าเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ด้วยความจำกัดของทรัพยากรและนักวิจัยคุณภาพสูง อุดมศึกษาต้องโฟกัสโจทย์วิจัยและสร้างกลไกความเป็นเลิศ ระบบการประเมินสมรรถนะการวิจัยของกลุ่มวิชาการในมหาวิทยาลัย - **ระบบ Research Assessment Exercise (RAE)** ที่ใช้ในต่างประเทศควรนำมาประยุกต์และปรับใช้ เพื่อการประเมินความสามารถการวิจัยและจัดสรรทรัพยากรเพื่อการวิจัยสำหรับอุดมศึกษาไทย มหาวิทยาลัยควรผลักดันให้เกิด**ระบบวิจัยแห่งชาติ** ที่ควรประกอบด้วยองค์กรระดับชาติที่กำหนดนโยบายวิจัย องค์กรจัดสรรเงินทุนวิจัยและหน่วยงานวิจัยที่มหาวิทยาลัยเป็นผู้เล่นสำคัญ สร้าง**ระบบความเชื่อมโยงระหว่างอุดมศึกษาและภาคการผลิต** เพื่อให้อุดมศึกษาทำภารกิจจากมุมมองอุปสงค์(demand led)เพิ่มขึ้น มี**กลไกการทำงานร่วมกันในลักษณะพหุภาคี** ระหว่างมหาวิทยาลัย กลุ่มมหาวิทยาลัย ศูนย์ความเป็นเลิศ ภาคอุตสาหกรรมในและต่างประเทศ ภาคสังคมและชุมชน

กลไกสำคัญที่หลายประเทศใช้การปฏิรูปอุดมศึกษาได้สำเร็จคือธรรมาภิบาลและการบริหาร และการปฏิรูป**การเงินอุดมศึกษา** การลงทุนในอุดมศึกษาผ่านระบบงบประมาณปัจจุบันยังไม่สะท้อนคุณภาพการศึกษา และยังมีได้ใช้เป็นกลไกกำกับเชิงนโยบายอย่างเต็มที่ การแบ่งภาระค่าใช้จ่ายเพื่ออุดมศึกษาระหว่างผู้เรียน รัฐ และผู้ได้รับประโยชน์จากผลผลิตอุดมศึกษาไม่เหมาะสม นอกจากนี้สถาบันอุดมศึกษาไทยจำนวนมากมีภาระที่จะต้องแสวงหาแหล่งทุนเพื่อรักษามาตรฐานการศึกษา นอกเหนือจากรองรับจำนวนนักศึกษาที่เพิ่มขึ้น ได้รับการตำหนิจากสาธารณะว่าเป็นอุดมศึกษาพาณิชย์ แผนอุดมศึกษาระยะยาวเสนอให้รัฐปรับการจัดสรรงบประมาณประจำปีสำหรับมหาวิทยาลัยของรัฐ ที่ยังเป็น Supply-side financing ให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาประเทศและ เป็นไปตาม Performance-based มากขึ้น พิจารณาและจัดรูปแบบใหม่ของ**กองทุนประเภท Contribution scheme** ตั้ง**กองทุนพัฒนาอุดมศึกษา** เพื่อการพัฒนาอาจารย์และบุคลากร เชื่อมโยงอุดมศึกษากับภาคการผลิต สนับสนุนการจัดตั้งวิสาหกิจโดยมหาวิทยาลัย การพัฒนาแรงงานความรู้และเกษตรกรที่เลิกอาชีพ การเรียนรู้ตลอดชีวิต สนับสนุนท้องถิ่น สร้างกลไกกำหนดและจัดสรรงบประมาณควบคู่กับการทำแผน ยุทธศาสตร์ การกำกับคุณภาพด้วย**องค์กรกันชน(Buffer organization)** ใช้**หลักการ Financial autonomy** ในการบริหารการเงินอุดมศึกษาบนฐานการแบ่งกลุ่มอุดมศึกษา

การสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศควบคู่กับการเติบโตของอุดมศึกษาอย่างรวดเร็วและขาดทิศทางในทศวรรษที่ผ่านมา การนำสถาบันอุดมศึกษาเกือบห้าสิบแห่งที่อยู่ในกระทรวงศึกษาธิการเดิมมารวมกับสถาบันอุดมศึกษาเดิมในทบวงมหาวิทยาลัย ทำให้เห็นเงื่อนไขว่ดวงที่จะสร้างอุดมศึกษาให้มีคุณภาพคือระบบ**การพัฒนาบุคลากรในอุดมศึกษา** ทั้งนี้การพัฒนาอาจารย์ในมหาวิทยาลัยต้องคำนึงถึง**การพัฒนาหลายมิติ** เช่น ด้านวิชาการ ความเป็นครู ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ความสามารถด้านการวิจัย สมรรถนะทางวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับสาขาที่ตนรับผิดชอบ การบริหารจัดการ การขัดเกลาทางสังคม คำนึงถึง**ช่วงวัยต่างๆของการทำงาน และพัฒนา (Life cycle development)** จัดให้มี**กระบวนการ Mentoring** โดยผู้มีความรู้และประสบการณ์บนฐานของการพัฒนาจากการทำงานจริง แผนอุดมศึกษาระยะยาวได้เสนอให้มีทิศทางชัดเจนในการจัดทุนการศึกษา การมีส่วนร่วมระหว่างมหาวิทยาลัยและผู้เรียนในการออกค่าใช้จ่ายในการส่งนักศึกษาไปต่างประเทศ และการสร้างทิศทางสำหรับมหาวิทยาลัยรัฐใหม่ด้วยอัตรากำลังคนที่รัฐบาลกำหนดให้

มหาวิทยาลัยไทยมีความแตกต่างสูงและมีช่องว่างของระดับการพัฒนา (University Divide) หลายมิติ อาทิเช่น ขนาด งบประมาณ ประเภท อายุ สถานที่ตั้ง บุคลากร คุณภาพของนักศึกษา คุณภาพของสถาบัน ตลอดจนชื่อเสียง เป็นต้น หลายปัญหาของอุดมศึกษาแก้ไม่ได้หากมหาวิทยาลัยยังแยกส่วนกัน

ทำงาน ไม่รวมพลัง (Synergy) หรือแบ่งงานกันทำ (Division of labor) แม้สถาบันมีคุณภาพและความเป็นเลิศ เมื่อไม่ทำงานร่วมกันก็ไม่สามารถสร้างสรรค์ผลงานในระดับประเทศหรือที่สูงขึ้นไป ยุทธศาสตร์สร้างพลังร่วมโดยเครือข่ายอุดมศึกษาเป็นสิ่งที่ควรสนับสนุนและผลักดันด้วยนโยบายและกลไกงบประมาณ สถาบันอุดมศึกษาควรควมรวมการเรียนการสอน การทำงานและการลงทุน โครงสร้างพื้นฐานร่วมกัน จนนำสู่การควมรวมสถาบันเมื่อพร้อม รัฐสนับสนุนให้สถาบันที่เข้มแข็งสร้างความสามารถสถาบันใหม่ สร้างเครือข่ายพัฒนาการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากร การทำงานภาคสังคมเป็นต้น

ปัจจัยพื้นฐานสามจังหวัดภาคใต้ที่นำสู่ปัญหาความรุนแรง ข้อเสนอแนะทางสร้างความสมานฉันท์และการพัฒนาพื้นที่ ได้กล่าวถึงในเรื่องการจัดการความขัดแย้งและความรุนแรงในส่วนภาพฉายที่ระบุมาแล้ว ในปี 2550 รัฐบาลได้ทำแผนยุทธศาสตร์ในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยสกอ.กำหนดการพัฒนาอุดมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นส่วนหนึ่งของแผนอุดมศึกษาระยะยาว ซึ่งประกอบ ด้วยการพัฒนาเด็กเยาวชนและนักศึกษา การพัฒนาครูและบุคลากรในพื้นที่ การสร้างความเข้มแข็งของสถาบันอุดมศึกษา และการพัฒนาอุดมศึกษาสู่อาเซียน แนวทางหลักเป็นการใช้ปัญญาให้เข้าถึง เข้าใจ ยอมรับและเห็นคุณค่าของสังคมไทยที่มีความเป็นพหุลักษณะ พหุวัฒนธรรม การสร้างmobilityสำหรับเด็กเยาวชนและประชาชนในภาคใต้ สร้างโอกาสการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ การประกอบอาชีพในภาคใต้ ความเชื่อมต่อกับอาเซียนและประชาคมมุสลิมในโลก

โครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ของอุดมศึกษา เป็นทั้งหัวใจและปัจจัยสำคัญของอุดมศึกษา ครอบคลุมทั้งโครงสร้างเชิงสาร์ตละและโครงสร้างทางกายภาพที่สำคัญ 4 ประการ ส่วนหัวใจคือโครงสร้างหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดและสังคมในปัจจุบันและอนาคต ส่วนที่เป็นปัจจัยคือสังคมสารสนเทศ สังคมฐานความรู้ ทรัพยากรการเรียนรู้ ระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์และการเรียนรู้ อุดมศึกษาต้องตระหนักว่าการอุดมศึกษาอนาคตเป็นทั้ง “การเตรียมคนเข้าสู่ชีวิตและการปรับแต่งคนเข้าสู่งาน” นอกจากความรู้เทคนิค วิชาการวิชาชีพแล้ว รัฐพึงสนับสนุนการศึกษา “ศิลปศาสตร์” (Liberal Arts Education) ในฐานะโครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ ทั้งในลักษณะหลักสูตรเพิ่มเติม จนการปรับบางสถาบันอุดมศึกษาให้เป็นมหาวิทยาลัยด้านศิลปศาสตร์เต็มรูปแบบ ออกแบบหลักสูตรศิลปศาสตร์ในยุคหลังอุตสาหกรรม (Post Modern Liberal Arts) ที่สามารถรองรับความต้องการ ของคนรุ่นใหม่และตลาดแรงงาน เช่น ดนตรี ศิลปะ เทคโนโลยีสารสนเทศ วิทยาการสมอง การบริหารจัดการ พลังงานและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และนักคิดของโลก เป็นต้น รวมทั้งคำนึงถึงการสนับสนุนการศึกษาพิเศษในรูปแบบต่างๆ ส่งเสริมให้

อุดมศึกษาพัฒนาและใช้ศักยภาพทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อรองรับนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งยุทธศาสตร์ *e-Society, e-Industry, e-Commerce, e-Education, และ e-Government* ผ่านนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐ (*Government procurement*) สร้างหัวใจหรือสมอง ของการบริหารจัดการและพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ รัฐพึงกำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาต้องให้ความร่วมมือในการจัดเก็บข้อมูลของตนเองที่ทันสมัยอยู่เสมอ จัดระบบการคุ้มครองผู้บริโภคจากการให้บริการข้อมูลสารสนเทศของมหาวิทยาลัย โดยผู้เรียนและผู้ปกครองมีสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลอุดมศึกษาที่มีความถูกต้องและทันสมัย สนับสนุนอุดมศึกษาใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเข้าถึง (*Access*) และการลดช่องว่างดิจิทัล (*Digital divide*) เพื่อการเรียนรู้เฉพาะตัว (*Customization*) ไปจนถึงการเรียนรู้ของมวลชน (*Massification*) ลงทุนการวิจัยและพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รัฐลงทุนให้อุดมศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ วิจัย ทดลอง และสาธิต จัดทำ *สื่อการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยออกสู่สาธารณะ (Open courseware)* ลงทุนและจัดการในการจัดระบบ *เครือข่ายห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้* ศึกษาและเตรียมการรองรับ *ผลกระทบเชิงลบ (Discordance)* อันเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จัดตั้ง *กองทุนพัฒนาโครงสร้างทางกายภาพของสถาบันอุดมศึกษา* ประการสุดท้ายในการรักษาผลิตภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จ อุดมศึกษาควรจัดทำ *กรอบนโยบายการพัฒนา* ระบบ “*การเรียนรู้ตลอดชีวิต*” ของอุดมศึกษา วางระบบบรรณาภิบาลของการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งเกี่ยวข้องกับภาคส่วนต่างๆ ในสังคม ประสานหลากหลาย (Multisectoral approach) การบริหารจัดการโดยยึดหลักผู้เรียนเป็นสำคัญคือหัวใจ สร้างกรอบการประกันคุณภาพการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ทั้งนี้เพื่อให้อุดมศึกษาสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมความรู้ สังคมอุดมปัญญา

กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565)

1. มหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่สอนและถ่ายทอดความรู้ให้แก่เยาวชนและผู้เรียนพร้อม ๆ กับทำหน้าที่รวบรวม สังเคราะห์วิเคราะห์ สร้าง และเผยแพร่ “ความรู้” ผ่านกระบวนการศึกษาวิจัยโลกในอดีต สิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และสิ่งที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ผลที่สังคมควรได้รับจากมหาวิทยาลัยคือ “บัณฑิต” ที่มีความรู้ สามารถเข้าสู่ชีวิตการทำงาน เป็นพลเมืองที่ได้รับการขัดเกลาทางสังคมและวัฒนธรรมมาเป็นอย่างดี ส่วนความรู้และองค์ความรู้ที่เป็นผลิตผลจากมหาวิทยาลัย นอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางเศรษฐกิจแล้ว ยังจะต้องช่วยนำพาสังคมไปสู่ความเป็นอารยประเทศอย่างยั่งยืนอีกด้วย
2. ในรอบหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมา การพัฒนาประเทศโดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 8 เป็นต้นมา มุ่งให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และพยายามสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของบริบทต่างๆ ตั้งแต่กระแสโลกาภิวัตน์ นำโดย การรวมตัวของกลุ่มเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงในตลาดการเงินของโลก ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด ปัญหาการก่อการร้าย โรคระบาด ความเสื่อมโทรมด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และภัยธรรมชาติอันเป็นผลกระทบที่ตามมา
3. สถานภาพภายในประเทศเองยังมีปัญหาคุณภาพของคนอยู่มาก ไม่ว่าจะเป็นภาพสะท้อนจากผลิตภาพของแรงงานไทย ซึ่งยังมีประสิทธิภาพต่ำเมื่อเทียบกับหลายๆ ประเทศ ความอ่อนแอของการสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรมและการวิจัยเพื่อการพัฒนา ยังคงเป็นจุดจุดรั้งการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ประกอบกับการประสบกับวิกฤตเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในช่วงต้นทศวรรษ ส่งผลสะท้อนต่อประชาชนอย่างกว้างขวาง ประเทศยังคงพึ่งพิงในเชิงโครงสร้างการผลิตที่ต้องนำเข้าวัตถุดิบ พลังงาน เงินทุน และเทคโนโลยีในสัดส่วนที่สูง ประชาชนยากจนยังคงมีอยู่กว่าร้อยละสิบ วิกฤตค่านิยมอันเป็นผลมาจากการแพร่กระจายของวัฒนธรรมจากภายนอก ผ่านสื่อสารมวลชน และเทคโนโลยีสารสนเทศ และล่าสุด ภาคราชการเมืองที่ขาดเสถียรภาพอย่างรุนแรง
4. การพัฒนาประเทศในอนาคตตั้งอยู่บนฐานของพันธกิจและเป้าหมายที่เหมาะสมกับยุคสมัยและมีความก้าวหน้า มีสมดุลกับพลวัตการเปลี่ยนแปลง ในบรรดาแผนระดับชาติทั้งหลาย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ได้กำหนดพันธกิจ 4 ด้าน คือ พัฒนาค้น สร้างเศรษฐกิจ สร้างความมั่นคงทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และพัฒนาธรรมาภิบาลในระบบบริหารจัดการประเทศ โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพคน พัฒนาชุมชนและแก้ปัญหาคความยากจน ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน รักษาฐาน

ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และพัฒนาระบบธรรมาภิบาลทั้งของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ทั้งหมดนี้เป็นเป้าหมายระดับประเทศในช่วง 5 ปีข้างหน้า ในขณะที่เดียวกันก็เป็นเป้าหมายที่อุดมศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องค่อนข้างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นการพัฒนาคน พัฒนาความรู้ และบทบาทของอุดมศึกษาที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม

5. อย่างไรก็ตาม การวางแผนอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับธรรมชาติของการพัฒนาและการจัดการ การศึกษาระดับอุดมศึกษานั้น ต้องอาศัยความต่อเนื่องและการติดตามประเมินผลเป็น ระยะเวลายาวกว่า 5 ปี โดยมีการปรับแผนเป็นระยะๆ “แผนอุดมศึกษาระยะยาว” ฉบับที่ 1 ถูกจัดทำขึ้นในปี พ.ศ. 2533 เพื่อเป็นแผนเชิงรุกไปสู่อนาคต โดยใช้ฐานข้อมูลจากงานวิจัยเชิง นโยบายที่เกี่ยวกับสภาพการณ์ และความเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ของประเทศ แผนดังกล่าวมี ระยะเวลา 15 ปี ครอบคลุมระหว่าง พ.ศ. 2533 - 2547 ซึ่งถือได้ว่าได้วางแนวทางการพัฒนาที่เป็น พื้นฐานสำคัญ และเพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งจัดทำแผนอุดมศึกษา ระยะยาวฉบับที่ 2 เพื่อมิให้กระบวนการพัฒนาอุดมศึกษาเชิงระบบต้องสะดุดหรือไร้ทิศทาง
6. โดยสรุปสาระสำคัญของแผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 1 ได้วางหลักการพื้นฐานไว้ 4 ประการ คือ ภารกิจอุดมศึกษาเพื่อการกระจายโอกาสและความเสมอภาค ภารกิจเพื่อ ประสิทธิภาพของอุดมศึกษา ภารกิจเพื่อคุณภาพและความเป็นเลิศของอุดมศึกษา และความ เป็นสากลของอุดมศึกษาไทย
7. ในบรรดาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่แผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 1 ได้เสนอไว้ต่อรัฐบาล นั้น ได้มีพัฒนาการของอุดมศึกษาในช่วงของแผนฯ ทั้งในส่วนที่มีสัมฤทธิ์ผลตามแผน และใน ส่วนที่ยังไม่ประสบสัมฤทธิ์ผล อาทิเช่น
 - การจัดตั้งและดำเนินภารกิจทางด้านมาตรฐานการศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา
 - การมีส่วนร่วมในการรับภาระค่าใช้จ่ายของผู้เรียน นอกเหนือจากค่าเล่าเรียนและ ค่าธรรมเนียมต่างๆ แล้ว มีการร่วมรับภาระในรูปแบบของเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาตามที่ได้ เสนอไว้
 - คุณวุฒิของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐมีสัดส่วนปริญญา เอก : โท : ตรี เป็น 25:60:15 จากที่กำหนดไว้ 30:60:10
 - ได้มีการนำเอาแผนอุดมศึกษาระยะยาวมาใช้เป็นกรอบการปฏิบัติเพียงครั้งหนึ่งของ ช่วงเวลา
 - สถาบันอุดมศึกษาของรัฐเพียงจำนวนหนึ่งที่เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐที่มีความ เป็นอิสระ คล่องตัว และมีประสิทธิภาพ
 - การผลิตบัณฑิตสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่อสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มีอัตราส่วน 25:75 จากที่ตั้งเป้าไว้ 50:50

- การจัดสรรงบประมาณด้านการวิจัยและพัฒนาโดยรวมของประเทศมีสัดส่วน 0.25 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ จากที่กำหนดไว้ 1.5
8. นอกจากความต่อเนื่องของทิศทางการพัฒนาอุดมศึกษาแล้ว ปัจจัยความเปลี่ยนแปลงและพลวัตของสถานการณ์ในโลก และภายในประเทศ ก็มีผลกระทบต่อการศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อม อาทิเช่น การเปิดเสรีทางการค้าทั้งในระดับพหุภาคีและทวิภาคี ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ซึ่งเกี่ยวข้องกับการวิจัยและพัฒนา ความขัดแย้งทางการเมือง การทหาร ซึ่งเกี่ยวข้องกับการระดมทุนการสันติภาพและสันติศึกษา การขยายตัวทางเศรษฐกิจและการเมืองของประเทศใหญ่ เช่น จีนและอินเดีย ซึ่งมีสัมพันธภาพและความร่วมมือที่ดี ทั้งกับประเทศและอุดมศึกษาไทย สำหรับบริบทการพัฒนาประเทศไทยก็มีพลวัตเช่นกัน อาทิ เช่น การเคลื่อนตัวของสังคมในภาคการเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ ไปจนถึงภาคการผลิตใหม่ๆ เช่น อุตสาหกรรมฐานความรู้ รูปแบบการใช้พลังงาน ซึ่งพึงพาการนำเข้าเชื้อเพลิง และผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ไปจนถึงบทบาทของแนวคิดการพัฒนาในรูปแบบใหม่ๆ เช่น การนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ทั้งภาคเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น
 9. ในขณะเดียวกัน การพัฒนาอุดมศึกษาไทยคงจะเพิกเฉยต่อพัฒนาการในระดับอุดมศึกษาสากลมิได้ จากการสำรวจเบื้องต้น พบว่า วงการอุดมศึกษาโลกมีจุดเน้นและนวัตกรรมหลายประการ ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับวิชาการ เช่น แนวทางการเรียนการสอนในรูปแบบใหม่ การเฟ้นหานักศึกษาเชิงรุก และกระบวนการให้ได้มาซึ่งความเป็นเลิศทางการวิจัย เป็นต้น ในส่วนของโครงสร้างและการบริหารนั้น อุดมศึกษาในหลายประเทศให้ความสำคัญกับการทำงานในลักษณะภาคีความร่วมมือและเครือข่ายการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การส่งเสริมความหลากหลายในมิติต่างๆ รวมไปถึงการปรับปรุงระบบบริหารจัดการที่มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังมีวิวัฒนาการทางด้านสังคมและความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์สมดังเจตนารมณ์ของสถาบันการศึกษา เช่น การสนับสนุนให้ประชาคมมหาวิทยาลัยให้บริการแก่สังคมในรูปแบบต่างๆ การสร้างกิจกรรมและบรรยากาศในมหาวิทยาลัยเพื่อเอื้อต่อการพัฒนาบุคลิกภาพและความมั่นคงในตัวของนักศึกษา ตลอดจนการเตรียมความพร้อมและความเข้าใจที่ดีให้แก่นักศึกษา ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์
 10. การจัดทำกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 จึงเป็นพันธกิจที่เหมาะสมแก่กาลเวลา และจำเป็นต่อการพัฒนาระบบอุดมศึกษาไทยไปสู่อนาคต ที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงและความไม่แน่นอน อาจกล่าวได้ว่า ณ ปี พ.ศ. 2550 อุดมศึกษาของประเทศไทยกำลังอยู่ในจุดเปลี่ยนที่สำคัญ ซึ่งหากออกแบบระบบอุดมศึกษาที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทย พร้อมๆ กับคิดตั้งระบบเพื่อขับเคลื่อนอุดมศึกษาอย่างก้าวกระโดด ก็จะเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ สมดังเจตนารมณ์ที่มุ่งให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ได้ทั้งการสร้างความเข้มแข็งในระบบ

เศรษฐกิจที่สามารถแข่งขันได้ และการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนและสังคม โดยรวม

11. จุดเด่นของกระบวนการจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 อยู่ที่ “การมีส่วนร่วม” อย่างกว้างขวางของประชาคมกลุ่มต่างๆ นำโดยคณะกรรมการการอุดมศึกษา ซึ่งได้ร่วมกันคิดในการระดมสมองเฉพาะเรื่องดังกล่าวถึง 4 ครั้ง มีการรายงานความก้าวหน้าต่อคณะอนุกรรมการแผนและนโยบายอย่างต่อเนื่อง มีการประชุมทุก 2 เดือนกับทุกกลุ่มมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยรัฐเดิม 26 แห่ง มหาวิทยาลัยราชภัฏ 40 แห่ง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล 9 แห่ง มหาวิทยาลัยเอกชน 67 แห่ง และวิทยาลัยชุมชน 19 แห่ง มีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์สูงหลายท่าน การประชุมคณะอนุกรรมการกำกับจัดทำแผน (Steering Committee) ทุกสัปดาห์ เป็นจำนวนทั้งสิ้น 30 ครั้ง แต่ครั้งมีสาระที่เป็นข้อมูลและแนวคิดทั้งที่เกี่ยวกับอุดมศึกษาโดยตรงและที่เป็นผลกระทบสำคัญต่ออุดมศึกษา มีการประชุมสัมมนาร่วมกับผู้เชี่ยวชาญของธนาคารโลกอย่างเต็มรูปแบบ และในสาระที่ได้กลั่นกรองมาจากประสบการณ์ของนานาประเทศทั่วโลก มีการเสวนากับกลุ่มสำคัญ เช่น กลุ่มเยาวชน นักศึกษา และบัณฑิต ภาคเอกชนซึ่งรวมถึงสภาอุตสาหกรรม และกลุ่มอุตสาหกรรมหลายสาขา จัดการสัมมนา 4 ภาค ร่วมกับสื่อมวลชนที่เน้นการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้าน จัดให้มีคณะทำงานและมีการประชุมกลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่กำลังประสบปัญหาความรุนแรงหลายครั้ง มีการศึกษาเชิงลึกในเรื่องบทเรียนจากต่างประเทศและบทบาทของเครือข่ายอุดมศึกษาในการพัฒนาภูมิภาคและชุมชน มีคณะทำงานคิดเรื่องพัฒนาบุคลากร นอกจากนี้ การจัดทำแผนครั้งนี้ยังมีข้อมูลจากผลการศึกษามีอยู่แล้วจำนวนหนึ่งและได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์จากการสืบค้นจากอินเทอร์เน็ต ด้วยกระบวนการที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ ทำให้สามารถจัดทำแผนครั้งนี้ได้สำเร็จในช่วงเวลาที่จำกัดแต่เข้มข้นภายในประมาณ 6 เดือน
12. แผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 แบ่งออกเป็น 2 ภาค ภาคแรกวิเคราะห์ภาพอนาคตที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่อโลก ต่อประเทศ และต่ออุดมศึกษาไทย การที่แผนฯ มีภาคอนาคต ก็เพราะบ่อยครั้งที่อุดมศึกษาถูกผลกระทบของปัจจัยภายนอกอุดมศึกษาทำให้เกิดอุปสรรค และความไม่พร้อมที่จะรับมือกับสภาพการณ์ต่างๆ จนกระทั่งอุดมศึกษาอยู่ในภาวะตั้งรับอยู่เนืองๆ นอกจากนี้ยังทำให้มีปัญหาในการบริหารแผนเนื่องจากขาดจุดเน้น การจัดลำดับความสำคัญ และพลวัตในการปรับตัว ภาคที่สองเป็นประเด็นเชิงนโยบายของอุดมศึกษาไทย ซึ่งครอบคลุมมิติต่างๆ ทั้งที่เป็นการแก้ปัญหาที่ดำรงอยู่ในอุดมศึกษา และการพัฒนาอุดมศึกษาไปสู่อนาคตอย่างมั่นคงแข็งแรง มิติทางนโยบายเหล่านี้ยังมีความเชื่อมโยงระหว่างกัน ทั้งในลักษณะของการต่อยอดซึ่งกันและกัน ตลอดจนการใช้ทรัพยากรและกระบวนการเดียวกันในการรองรับเป้าหมายหลายด้านพร้อมๆ กัน ทั้งนี้ นอกเหนือจากการออกแบบแผนเพื่ออุดมศึกษาแล้ว แผน

อุดมศึกษาฉบับนี้ยังคำนึงถึงบทบาทของอุดมศึกษาที่มีต่อการพัฒนาประเทศโดยรวมอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บทบาทอุดมศึกษาที่เอื้อต่อการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น และ บทบาทของอุดมศึกษาที่สนับสนุนการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันเชิงเศรษฐกิจของประเทศ

ภาพอนาคตที่จะมีผลกระทบต่อโลก ประเทศ และอุดมศึกษาไทย

13. แม้อนาคตจะเป็นสิ่งที่พยากรณ์ด้วยความถูกต้องแม่นยำไม่ได้ แต่หากมีกระบวนการที่ใช้หลักฐานและข้อมูลข้อเท็จจริงเพื่ออ้างอิง โดยตระหนักถึงความไม่แน่นอน (Uncertainties) ควบคู่ไปกับความเป็นไปได้ที่มีเหตุผลน่าเชื่อถือ (Plausibility) ภาพอนาคตก็สามารถใช้เป็นประโยชน์ในการวางแผนทั้งในเชิงรับและในเชิงรุก และในจังหวะก้าวของการพัฒนาในช่วงต่างๆ ได้ แผนอุดมศึกษาระยะยาวฉบับนี้ได้ประมวลและคัดกรองภาพอนาคตจำนวนหนึ่ง ซึ่งคาดว่าจะมีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อสังคมไทย และต่อเนื่องมาถึงอุดมศึกษา ประกอบด้วยประเด็นผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงด้านประชากร พลังงานและสิ่งแวดล้อม การมีงานทำและตลาดแรงงาน การกระจายอำนาจการปกครอง ความรุนแรงและความขัดแย้งเยาวชนและอาชีพภายหลังยุคอุตสาหกรรม และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ความเปลี่ยนแปลงด้านประชากร

14. ประชากรไทยในอนาคตจะเพิ่มขึ้นในอัตราการเพิ่มที่ลดลง กล่าวคือ จากจำนวนประชากร 62.83 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2549 คาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 70.82 ล้านคนในปี พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นการเพิ่มในอัตราที่น้อยกว่าในอดีต เนื่องจากอัตราการเกิดของเด็กไทยลดลง ในทางประชากรศาสตร์สรุปได้ว่า ความได้เปรียบของประเทศเชิงประชากร หรือที่เรียกว่า “การปันผลทางประชากร” (Population dividend) อันเนื่องมาจากสัดส่วนที่เหมาะสมของกลุ่มประชากรเอื้อให้สังคมมีผลผลิตที่ดีต่อการพัฒนาและคุณภาพชีวิต ในกรณีของประเทศไทยนั้น การปันผลทางประชากรดังกล่าวจะสิ้นสุดลงในปี พ.ศ. 2554 โดยประมาณ ซึ่งการหวนกลับไปสู่การปันผลในอดีตจะเป็นสิ่งที่กระทำได้ยาก พร้อมกันนี้ สังคมไทยก็กำลังเคลื่อนเข้าสู่สังคมสูงอายุ (Ageing society) มากขึ้น ดังที่หลายประเทศกำลังประสบอยู่ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์ผลกระทบของความเปลี่ยนแปลงด้านประชากรที่จะมีต่อการพัฒนาประเทศและคุณภาพชีวิตของประชาชนในระยะต่อไป โดยมีอุดมศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งในการแก้ปัญหาและการปรับตัวของสภาพประชากรที่เปลี่ยนไป ซึ่งต้องพิจารณาในรายละเอียดของประชากรที่มี 3 กลุ่มหลัก คือ กลุ่มเด็ก กลุ่มแรงงาน และกลุ่มผู้สูงอายุ
15. จากประมาณการของวิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประชากรวัยเด็กจะลดลงจากร้อยละ 24.65 เป็น 17.95 ของประชากรทั้งหมด ในปี พ.ศ. 2563 ในจำนวนนี้เป็นเด็กในวัยเรียน ช่วงมัธยมปลายที่มีอายุระหว่าง 15-17 ปี จาก 3.2 ล้านคน เป็น 2.75 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2568 ในขณะที่เด็กในวัยเข้าอุดมศึกษาอายุระหว่าง 18-21 ปี ลดลงจาก 4.30 ล้านคน เป็น

3.77 ล้านคน ตามลำดับ สาเหตุสำคัญมาจากนโยบายคุมกำเนิดและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปของประชากรในวัยเจริญพันธุ์ นับเป็นสัญญาณสำคัญที่ส่งผลต่อจำนวนที่นั่งของอุดมศึกษาในอนาคต

16. จากการประมาณการแหล่งเดียวกันพบว่า วัยแรงงานซึ่งเป็นประชากรช่วงอายุ 15-59 ปี แม้มีจำนวนที่เพิ่มขึ้น แต่เป็นการเพิ่มในอัตราที่ลดลง สัดส่วนต่อประชากรทั้งหมดของวัยแรงงานเป็นร้อยละ 67 จะหดตัวลงเหลือร้อยละ 62 ในปี พ.ศ. 2568 และจากการที่วัยแรงงานเป็นกำลังหลักในภาคการผลิตของสังคม อัตราที่ลดลงดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อความอยู่ดีกินดีของสังคม นั่นคือ จากการที่วัยแรงงาน 1.93 คนต่อประชากรวัยพึ่งพิง 1 คน ในอนาคตสังคมไทยจะเหลือวัยแรงงานเพียง 1.64 คนที่จะรองรับประชากรวัยพึ่งพิง 1 คน ซึ่งทางออกในการแก้ปัญหาที่สำคัญคือการยกระดับผลิตภาพต่อหน่วยของแรงงาน เพื่อให้สามารถป้อนผลผลิตสู่สังคมได้อย่างเพียงพอ
17. เป็นที่ประจักษ์ว่า ความเจริญก้าวหน้าทางการแพทย์และสาธารณสุข รวมทั้งความรู้ความเข้าใจใฝ่ที่ดีขึ้นในการรักษาสุขภาพอนามัยของตนเอง ทำให้คนไทยมีอายุยืนยาวขึ้น ประมาณว่าจะมีผู้สูงวัย (60 ปีขึ้นไป) เพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่สูงจากร้อยละ 9.4 ในปัจจุบัน เป็นร้อยละ 20 ในปี พ.ศ. 2563 นอกเหนือจากการดูแลผู้สูงอายุแล้ว สังคมยังต้องพิจารณาถึงการทำงานบางระดับหลังเกษียณอายุของประชากรกลุ่มนี้เท่าที่เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุและสังคมโดยรวม ซึ่งการศึกษาตลอดชีวิตและฝึกทักษะจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างความพร้อมในลักษณะดังกล่าว
18. นอกจากนี้ โครงสร้างประชากรยังเกี่ยวข้องกับการเพิ่มขึ้นของชุมชนเมืองจากร้อยละ 31 เป็นร้อยละ 38 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหัวเมืองและปริมณฑลรอบๆ กรุงเทพฯ หรืออีกนัยหนึ่งการลดลงของท้องถื่นชนบท การกระจายของประชากรในภูมิภาค นำโดย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีสัดส่วนประชากรประมาณหนึ่งในสามของประเทศ รวมทั้งการกระจายตัวของวัยแรงงานในภาคการผลิต ซึ่งในปี พ.ศ. 2550 มีผู้มีงานทำราว 36 ล้านคน กระจายอยู่ในภาคการเกษตร 12.85 ล้านคน ภาคการผลิตราว 6 ล้านคน ค้าขาย 5.46 ล้านคน ภาคบริการอื่นๆ อีกราว 11 ล้านคน ซึ่งในจำนวนดังกล่าวมีผู้จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีอยู่ราว 5.2 ล้านคน หรือร้อยละ 15 ซึ่งอาจเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญกลุ่มหนึ่ง สำหรับอุดมศึกษาในการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างต่อเนื่อง

แนวทางการพัฒนา

ประชากรและนโยบายต่ออุดมศึกษา

19. อุดมศึกษาไทยจะต้องหยุดการขยายตัวอย่างไม่มีที่สิ้นสุด โดยเฉพาะการขยายตัวเพื่อรองรับประชากรวัยอุดมศึกษา 18-22 ปี เนื่องจากอุปสงค์คือเยาวชนวัยเข้าเรียนอุดมศึกษาจะลดน้อยลง ในขณะที่วัยอุดมศึกษาเพิ่มความสำคัญกับคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ส่งเสริมการสร้างความรู้ ตกผลึกความรู้เป็นองค์ความรู้ ใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์ทางสังคม เศรษฐกิจ และพาณิชย์ การสร้างมูลค่าเพิ่ม การสร้างนวัตกรรม การกระตุกสำนึกสังคม
20. แม้การเกิดจะลดลง แต่อัตราการเข้าเรียนอุดมศึกษาอาจเพิ่มขึ้นอีกระยะหนึ่ง เนื่องจากหลายปัจจัยเช่น อัตราการเรียนต่อของนักเรียนมัธยมศึกษาต้นสู่มัธยมปลายสูงขึ้น ค่านิยมของสังคม และโอกาสในการกู้ยืมเพื่อการศึกษา แต่เมื่อการผลักดันให้ผู้จบมัธยมต้นเรียนต่อระดับอาชีวศึกษาทั้งปวช.และปวส.ทำได้ตามเหตุผลที่ประเทศควรมีกำลังคนระดับกลางสำหรับภาคการผลิตและบริการ นักเรียนที่เข้าเรียนอุดมศึกษาจากมัธยมปลายจะตกลง รัฐต้องตัดสินใจเชิงนโยบายระหว่างการเปิดกว้างและการจำกัด ที่สำคัญคือรัฐ สังคม ผู้เรียน ผู้ใช้ผลผลิต อุดมศึกษาตระหนักว่าคุณภาพอุดมศึกษาโดยรวมย่อมลดลงถ้าเน้นแต่ปริมาณ
21. เพื่อให้วัยแรงงานที่จะต้องรับภาระหนักขึ้นในการเลี้ยงดูสังคมเนื่องจากอัตราการปันผลทางประชากรลดลง อุดมศึกษาต้องพัฒนาคนไทยให้มีผลิตภาพเศรษฐกิจ (Economic Productivity) สูงขึ้น ผลิตภาพเศรษฐกิจนี้ขึ้นกับปัจจัยสามประการคือ คุณภาพและระยะเวลาที่ได้รับการศึกษา การฝึกอบรมและการพัฒนาที่ต่อเนื่อง และสุขภาพอนามัย โดยนโยบายนี้อุดมศึกษาต้องเข้าใจ สร้างความรู้ และสร้างกลไกการดูแลสุขภาพอนามัยของประชาชนไทยตั้งแต่วัยเด็ก ผ่านการศึกษา การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม รวมทั้งการสร้างวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพ
22. ผู้สูงวัยมีสุขภาพโดยทั่วไปดีขึ้นและอายุยืนยาวขึ้น อุดมศึกษาจะต้องเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) แก่ผู้สูงวัย ทั้งเพื่อการทำงานหลังวัยเกษียณ การเปลี่ยนงาน และการประกอบการใหม่ๆ ที่จะเป็นผลิตผลเสริมจากวัยแรงงาน ผู้สูงวัยจะช่วยเพิ่มทั้งผลิตภาพทางเศรษฐกิจและผลิตภาพทางสังคม (Social Productivity) ในส่วนผลิตภาพทางสังคมนี้ อุดมศึกษาต้องตระหนักและเสริมสร้างความสำคัญของสถาบันครอบครัว การดูแลผู้สูงอายุ บทบาทของผู้สูงอายุต่อครอบครัวและชุมชน การเป็นคลังสมอง เป็นต้น
23. อุดมศึกษาจะต้องคำนึงถึงการกระจายตัวของสถานศึกษาตามแหล่งประชากร (เช่น เขตเทศบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) อีกต้องคำนึงความไม่เท่าเทียมทางการศึกษาที่อาจเกิดขึ้น

รวมถึงการกำหนดนโยบายอุดมศึกษาเชิงพื้นที่ เครือข่ายความร่วมมือของสถานศึกษา และ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

24. อุดมศึกษาจะต้องคำนึงถึงกลุ่มประชากรวัยแรงงานนอกเหนือจากการผลิตบัณฑิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการยกระดับวัยแรงงานที่มีความรู้เป็นทุนเดิม (*Knowledge Workers*) เช่น ผู้ที่เคยจบระดับปริญญาตรีซึ่งมีอยู่ประมาณ 1/7 ของแรงงานทั้งหมด หรือประมาณ 1/13 ของประชากรทั้งหมดในปีพ.ศ. 2550 ทั้งนี้อุดมศึกษาต้องจัดกระบวนการให้การศึกษา การเรียนรู้ การสร้างสมรรถนะ ที่อ่อนตัว คล่องตัว จัดวิธีให้การศึกษาที่รักษาการทำงานของคนที่ทำงาน ไม่ดึงคนออกจากงานเพื่อมาเรียนหนังสือ สร้างระบบการเรียนรู้ที่ผู้ทำงานสามารถเรียนตามความต้องการ ทันเหตุการณ์ ทันความจำเป็น (*Just-in-time Learning* หรือ *On-Demand Learning*)

พลังงานและสิ่งแวดล้อม

25. พลังงานเป็นปัจจัยสำคัญต่อวิถีชีวิตและการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ในขณะที่สิ่งแวดล้อมมีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้งพลังงานและสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับโลกและระดับประเทศ การใช้พลังงานในประเทศต่างๆ ทั่วโลกมีปริมาณมหาศาล อาทิ เช่น น้ำมันดิบ 80 ล้านบาร์เรลต่อวัน พลังงานไฟฟ้า 43,000 ล้าน kWh ต่อวัน ความไม่สมดุลของการใช้พลังงานเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางทั่วโลก ในสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศที่บริโภคพลังงานมากเป็นอันดับต้นๆ ของโลก ใช้พลังงานเบื้องต้น 7.91 toe ต่อคน พลังงานไฟฟ้า 13,338 kWh ต่อคน ในขณะที่ค่าเฉลี่ยของโลกทั้งสองรายการคือ 1.77 และ 2,516 ตามลำดับ หรือการใช้รถส่วนตัวต่อประชากร 1,000 คนของสหรัฐอเมริกามีจำนวน 450 ในขณะที่ประเทศจีนมีจำนวน 9 เป็นต้น ในกรณีของประเทศไทยนั้น มีการใช้พลังงานเบื้องต้น 1.52 toe ต่อคนโดยเฉลี่ย และใช้พลังงานไฟฟ้า 1,865 kWh ต่อคน
26. การได้มาซึ่งพลังงานจากแหล่งพลังงานฟอสซิลของโลก ซึ่งมีจำกัดโดยเฉพาะแหล่งน้ำมัน ร้อยละ 80 ของพลังงานรวมที่ใช้ในการผลิตไฟฟ้าของโลกมาจากฟอสซิล ซึ่งประกอบด้วย น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ ถ่านหิน ที่เหลือมาจากพลังงานปรมาณู พลังน้ำ พลังงานหมุนเวียนอื่นๆ เช่น ชีวมวล ลม แสงอาทิตย์
27. ประเทศไทยไม่ใช่ขอดีเหมือนบางประเทศที่อุดมไปด้วยแหล่งพลังงาน ดังนั้นเราจึงต้องซื้อและนำเข้าพลังงานจากภายนอก ในปี พ.ศ. 2547 ไทยนำเข้าพลังงานฟอสซิลกว่าร้อยละ 70 ซึ่งพลังงานไฟฟ้าประมาณร้อยละ 3 รวมเป็นมูลค่าการใช้พลังงานในประเทศ 1.227 ล้านล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 20 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ ที่สำคัญคือใช้เงินประมาณร้อยละ 12 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติในการนำเข้าพลังงาน

28. นอกจากนี้ ประเทศไทยยังพึ่งพิงก๊าซธรรมชาติที่ใช้เป็นเชื้อเพลิงในการผลิตกระแสไฟฟ้าสูงถึงร้อยละ 65 ซึ่งอาจเป็นปัญหาความมั่นคงด้านพลังงาน (Energy security) ได้ เนื่องจากขาดความหลากหลายในการใช้เชื้อเพลิงอื่นๆ ผลิตไฟฟ้า เช่น ถ่านหิน น้ำมันเตา น้ำมันดีเซล
29. ทางด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั่วโลกเริ่มตระหนักถึงภัยอันตรายของคาร์บอนไดออกไซด์ ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากการใช้พลังงานฟอสซิล และมีผลต่อระบบนิเวศอย่างรุนแรง อาทิเช่น การลดลงของน้ำแข็งในขั้วโลกเหนือ ระดับน้ำทะเลที่สูงขึ้นเป็นผลให้เกิดภัยธรรมชาติ ความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน
30. ทางออกในกรณีของประเทศไทยทางด้านพลังงาน เป้าหมายคือการลดการพึ่งพาและการนำเข้าพลังงาน ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี นับตั้งแต่การใช้พลังงานอย่างประหยัดมีประสิทธิภาพ การใช้พลังงานรูปแบบอื่นที่เป็นพลังงานสะอาด พลังงานหมุนเวียน ตลอดจนการเพิ่มความหลากหลายของเชื้อเพลิงในการผลิตพลังงานไฟฟ้า ทางด้านสิ่งแวดล้อมควรมีการนำหลายกระบวนการมาปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่ การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และแหล่งน้ำ การสร้างความตระหนักในเยาวชนถึงคุณค่าของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมเพื่อให้เกิดการพัฒนาและการใช้พลังงานทางเลือกอื่นๆ ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการกำหนดนโยบายสิ่งแวดล้อมแบบองค์รวมและมีความต่อเนื่องในนโยบาย โดยไม่ขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงของรัฐบาลหรือการเมือง โดยกลไกการให้การศึกษา การปลูกฝังจิตสำนึกและกฎหมาย เป็นต้น

แนวทางการพัฒนา

พลังงาน สิ่งแวดล้อมและนัยยะต่ออุดมศึกษา

31. รัฐกำหนดภารกิจให้อุดมศึกษาสร้างบุคลากรและความรู้ เพื่อให้ประเทศสามารถพึ่งตนเองได้
เพิ่มขึ้นทางด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อม ทั้งเพื่อลดการนำเข้าพลังงาน และเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม โดยการสนับสนุนทางนโยบายและทรัพยากร โดยใช้เป้าหมายการพลังงานของชาติเป็นตัวตั้ง
32. อุดมศึกษาเพิ่มบทบาทด้านการอนุรักษ์พลังงาน การสร้างและประยุกต์ความรู้พลังงานที่เป็นทางเลือกเหนือจากพลังงานจากฟอสซิล(เช่น พลังงานชีวมวล พลังงานหมุนเวียน ฯ) โดยยึดสามแนวทางหลักคือ
- : สร้างความตระหนักและความตื่นตัว โดยจัดให้มีการเรียนการสอนเป็นวิชาพื้นฐาน
 - : สร้างความรู้ โดยจัดการศึกษาเชิงลึกและการวิจัย
 - : เพิ่มบทบาทการบริการเทคโนโลยีพลังงานและเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม ทั้งแก่
- สาธารณะและภาคการผลิตจริง

ทั้งนี้ อุดมศึกษาต้องสร้างความเชื่อมโยงกับการศึกษาขั้นพื้นฐานและภาคอาชีวศึกษา
ในฐานะผู้ผลิตและพัฒนาอาจารย์ การสร้างความตระหนักแก่เด็กและเยาวชนผ่านกิจกรรม
ร่วม

33. อุดมศึกษาทำการวิจัยทางด้านพลังงาน สิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ทรัพยากร เช่น

: พลังงานหมุนเวียนและพลังงานทางเลือก เช่นเทคโนโลยีการจับและเก็บคาร์บอน
(CCS) การผลิตและการใช้เอทานอล, โซลาร์เซลล์หรือเซลล์แสงอาทิตย์ประสิทธิภาพสูงและ
ราคาต่ำสำหรับโรงจักรไฟฟ้า การใช้งานตามอาคารบ้านเรือน, เซลล์เชื้อเพลิงและเทคโนโลยี
ไฮโดรเจน, พลังงานนิวเคลียร์แบบแตกตัว (Fission) และแบบหลอมตัว (Fusion), พลังงานลม,
การผลิตและใช้ชีวมวล (Biomass) และพลังงานชีวภาพ (Biofuel)

: การอนุรักษ์น้ำ (ตั้งแต่แหล่งน้ำ การจัดการและการใช้น้ำในระดับมหภาค พื้นที่
ชุมชน ครัวเรือน) ระบบนิเวศและการอนุรักษ์ป่าไม้ ป่าชายเลน และชีวมณฑลพื้นที่ (Local
biosphere) ฯลฯ

: การจัดการด้านอุปสงค์ (Demand-side Management) การสร้างประสิทธิภาพในการ
ใช้พลังงานในภาคที่อยู่อาศัย อุตสาหกรรมและธุรกิจ การขนส่ง ฯ

34. พัฒนาทั้งคนที่อยู่แล้วในตลาดแรงงานและผลิตกำลังคนทางด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อม

35. ส่งเสริมการวิจัยและการทำงานร่วมกันระหว่างอุดมศึกษากับภาคเอกชน(การผลิตและบริการ)
ซึ่งมีความเกี่ยวข้องสองมิติคือ

ก. เป็นภาคการผลิตและบริการที่ใช้พลังงานสูง ต้องการผู้รู้ผู้ปฏิบัติได้ด้านการจัด
การพลังงาน การใช้พลังงานรูปแบบใหม่ และสิ่งแวดล้อม

ข. การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการอนุรักษ์พลังงาน พลังงานทางเลือก การอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติส่งผลถึงการวิจัย การพัฒนา และการผลิตเชิงอุตสาหกรรม ทั้งอุปกรณ์
ระบบ ที่ใช้ตรวจสอบ วัด ควบคุม และผลิตพลังงานนั้นๆ ฯ

การมีงานทำและตลาดแรงงานในอนาคต

36. การมีงานทำและตลาดแรงงานที่เข้มแข็งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาประเทศและความ
สงบสุขในสังคม โดยที่อุดมศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งสร้างบุคลากรและความรู้รองรับ
ตลาดแรงงาน ความเข้าใจในเรื่องการมีงานทำและตลาดแรงงานในอนาคต จึงมีความสำคัญต่อ
ทิศทางการพัฒนาอุดมศึกษาในระยะยาว โดยมี 4 ประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อ
ตลาดแรงงาน ประกอบด้วย โครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศ โลกาภิวัตน์ ความ
เปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และโลกสารสนเทศ

โครงสร้างเศรษฐกิจ

37. โครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศในรอบ 2 ทศวรรษที่ผ่านมาอยู่ในสภาพที่มีความเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน ส่งผลกระทบในระดับสูงต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งที่เป็นโอกาสในการก้าวกระโดดและภาวะคุกคามต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง
38. มักเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่าประเทศไทยยังเป็นสังคมเกษตร แม้เป็นข้อเท็จจริงหากพิจารณาจากโครงสร้างแรงงานไทย ซึ่งมีวัยแรงงานในภาคเกษตรราว 13 ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนราวร้อยละ 39 ของแรงงานทั้งหมด แต่หากพิจารณาจากมูลค่าทางเศรษฐกิจของภาคการเกษตรนั้นมีเพียงร้อยละ 8.9 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ ความท้าทายของภาครัฐและโดยเฉพาะอย่างยิ่งอุดมศึกษาคือ การใช้การศึกษาในการยกระดับผลิตภาพของเกษตรกรเพื่อสร้างมูลค่าภาคการเกษตรที่สูงกว่าปัจจุบัน นอกจากนี้ หากพิจารณาจากสถิติแรงงานในภาคการเกษตรในรอบทศวรรษที่ผ่านมา พบว่ามีเกษตรกรที่เลิกอาชีพในภาคการเกษตรอย่างต่อเนื่อง จากแรงงานเกษตรร้อยละ 42 ลดลงเป็นร้อยละ 39 ในปี พ.ศ. 2541 และ 2549 ตามลำดับ แต่ละเปอร์เซ็นต์ของการออกจากภาคการเกษตร หมายถึงแรงงานไร้ฝีมือและคนว่างงานจำนวนแสน การเตรียมคนกลุ่มนี้ที่กำลังทยอยออกจากภาคการเกษตรจึงเป็นเรื่องสำคัญในระดับชาติ
39. ในทางตรงกันข้าม เศรษฐกิจไทยมีการพึ่งพิงต่อภาคบริการที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องซึ่งนับได้ว่าเป็นภาคเศรษฐกิจที่คนไทยจำนวนมากมีความถนัดและเชี่ยวชาญมีการขยายตัวของแรงงานในภาคบริการจากร้อยละ 38 ในปี พ.ศ. 2541 เป็นร้อยละ 44 ในปี พ.ศ. 2549 อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าสัดส่วนของภาคบริการในเชิงเศรษฐกิจนั้นกลับลดลงอย่างต่อเนื่อง จากมูลค่าในสัดส่วนร้อยละ 59 ในปี พ.ศ. 2541 ลดลงเป็นร้อยละ 51.8 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ ในปี พ.ศ. 2549 ทั้งที่เป็นภาคเศรษฐกิจที่มีศักยภาพสูง อุดมศึกษาเป็นกลไกสำคัญหนึ่งในการแก้ปัญหาเพื่อเพิ่มมูลค่าในภาคบริการซึ่งมีหลากหลายประเภท เช่น การท่องเที่ยว การเงิน การแพทย์ การสื่อสาร การขนส่ง ฯลฯ รวมทั้งความเชื่อมโยงของสาขาบริการเหล่านี้
40. สำหรับภาคอุตสาหกรรมนั้น เนื่องจากนโยบายการส่งเสริมการส่งออก ทำให้ภาคการผลิตมีพลวัตในการปรับตัวค่อนข้างดีเมื่อเทียบกับภาคเศรษฐกิจอื่นๆ โดยมูลค่าทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 29 ในปี พ.ศ. 2533 เป็นร้อยละ 36.4 , 38.5 และ 39.3 ในปี พ.ศ. 2543 , 2547 และ 2549 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติตามลำดับ โดยมีการใช้แรงงานในสัดส่วนประมาณร้อยละ 15 ของแรงงานทั้งหมด อย่างไรก็ตามเนื่องจากภาวะการแข่งขันระหว่างประเทศและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นแรงกดดันให้อุตสาหกรรมไทยต้องยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้นอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเผชิญกับการแข่งขันจากประเทศที่มีแรงงานราคาถูก และพลังปัญญามหาศาลของ

ประชากร เช่น จีน อินเดีย และเวียดนาม การวิจัยและพัฒนาจึงเป็นเรื่องสำคัญที่อาจส่งผลถึงความอยู่รอดของอุตสาหกรรมไทยในอนาคตทั้งใกล้และไกลตามธรรมชาติของแต่ละอุตสาหกรรม โครงสร้างแรงงานในภาคอุตสาหกรรมไทย เป็นแรงงานที่มีการศึกษาระดับประถมและต่ำกว่าเกือบร้อยละ 60 ในขณะที่แรงงานที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษามีเพียงร้อยละ 5 ประเด็นจึงอยู่ที่การยกระดับทักษะของแรงงานส่วนใหญ่ พร้อมๆ กับขยับโครงสร้างแรงงานภาคอุตสาหกรรมไปสู่แรงงานความรู้ (Knowledge workers) และแรงงานหัวรถจักร การพัฒนาอุตสาหกรรมทั้งระบบอาจต้องใช้กลไกการพัฒนาอุตสาหกรรมรายสาขาเป็นตัวขับเคลื่อน

โลกาภิวัตน์

41. ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งที่เอื้อต่อการพัฒนาและที่ครอบงำการพัฒนาโลกาภิวัตน์ เป็นรูปธรรมขึ้นได้ เนื่องจากปัจจัยสำคัญ ๆ หลายประการ รวมถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การคมนาคมขนส่ง และสื่อสารมวลชน ส่งผลโดยตรงต่อวิถีชีวิต การงานอาชีพ ตลอดจนปัจจัยสองข้อต่าง ๆ เช่น ความร่วมมือกับการแข่งขัน เป็นต้น ปัจจุบันโลกาภิวัตน์สร้างความท้าทายให้แก่อุดมศึกษาในสองลักษณะ คือ การศึกษาในฐานะการค้าประเภทบริการข้ามพรมแดน และอิทธิพลของการรวมตัวของประเทศในภูมิภาคอาเซียน
42. ในกรณีการศึกษาข้ามพรมแดน เป็นไปตามข้อตกลงทางการค้าบริการ (General Agreement on Trade in Services : GATS) ขององค์การการค้าโลก (WTO) ที่ประเทศไทยเป็นสมาชิก ข้อตกลงดังกล่าวมี 4 ประเภท (Mode) คือ
 - การให้บริการข้ามพรมแดน (Cross border delivery) เช่น การศึกษาทางไกล บริการทดสอบทางการศึกษา การศึกษาผ่านอินเทอร์เน็ต
 - การบริโภคในต่างแดน (Consumption abroad) เช่น การที่นักศึกษาไทยไปศึกษาในสหรัฐอเมริกา
 - การจัดหน่วยการศึกษาเชิงพาณิชย์ (Commercial presence) เช่น การให้บริการการศึกษาของมหาวิทยาลัยของสหรัฐอเมริกาในไทย ซึ่งอาจจะเป็นการจัดตั้งวิทยาเขตหรือสาขาหรือการให้สัมปทาน
 - การให้บริการโดยชาวต่างชาติ (Presence of natural persons) เช่น โครงการแลกเปลี่ยนอาจารย์
43. อุดมศึกษาไทยควรศึกษากฎเกณฑ์ระหว่างประเทศเหล่านี้ ซึ่งเป็นข้อตกลงพหุภาคี รวมทั้งกฎเกณฑ์ในข้อตกลงระดับทวิภาคี เช่น ข้อตกลง FTA ที่ได้ร่วมกันแล้วหรือที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งนี้ ควรตระหนักถึงผลที่จะเป็นประโยชน์ต่ออุดมศึกษาไทย ทั้งในเชิงรับและเชิงรุก มี

- การวางระบบและการตรวจสอบ เพื่อรักษาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา ทั้งในเชิงกายภาพ และ การศึกษาที่มาตามสาย (Cyber education) แม้ไม่ปิดกั้นแต่เฝ้าระวัง รวมทั้งสร้างความพร้อมใน อุดมศึกษาไทย เพื่อร่วมมือและรับมือกับการเคลื่อนย้าย (Mobility) ของอุดมศึกษาต่างประเทศ ซึ่งรวมทั้งสถาบัน หลักสูตร นักศึกษา และอาจารย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศในกลุ่ม อาเซียนและภาคีผู้เจรจาของอาเซียน อีกทั้งโอกาสในการส่งออกอุดมศึกษาไทยในอนาคต
44. ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อประเทศไทยอีกด้านหนึ่ง คือ การรวมตัวของประชาชาติใน อาเซียน ซึ่งไทยเป็น 1 ใน 10 ประเทศภาคีสมาชิก ที่ผ่านมา 40 ปี อาเซียนได้มีความร่วมมือกัน ทางด้านเศรษฐกิจ และได้ขยายความร่วมมือออกไปยังสาขาอื่น ๆ รวมทั้งการศึกษา แต่จากการ แข่งขันทางเศรษฐกิจที่รุนแรงของประเทศและภูมิภาคอื่น ๆ การกีดกันและการต่อรองทาง การค้า การโจมตีค่าเงินจนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ตลอดจนผลกระทบทางด้านสังคม และการเมืองทำให้ผู้นำของอาเซียนมีความเห็นพ้องกันที่จะผลักดันให้ประเทศสมาชิกรวมตัว กันแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ในรูปของ “ประชาคมอาเซียน” (ASEAN Community) ภายในปี พ.ศ.2558 หรืออีก 8 ปี นับจากนี้
45. แต่ละประเทศ รวมทั้งประเทศไทยจึงมีภารกิจที่จะต้องเตรียมความพร้อม เพื่อนำประเทศไปสู่ จุดที่เหมาะสมในประชาคม ทั้งในเชิงเศรษฐกิจและสังคม จากตัวเลขในปี พ.ศ.2549 อาเซียนใน ฐานะประชาคม มีประชากรรวมกัน 567 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 8.57 ของประชากรโลก ใน มิติความหลากหลายของการพัฒนา กลุ่มประเทศก่อตั้งอาเซียนดั้งเดิม 6 ประเทศ และกลุ่ม สมาชิกใหม่ที่เรียกว่า CLMV (กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม) มีสัดส่วนประชากรร้อยละ 72 และ 28 ตามลำดับ ในขณะที่รายได้ต่อหัวของประชากรในประเทศในภูมิภาค มีความแตกต่างกัน ได้ถึง 15 เท่าในบางกรณี ในมิติทางสังคม อาเซียนมีประชากรที่นับถือศาสนาหลัก ๆ เช่น อิสลาม ประมาณร้อยละ 44 และใช้ภาษาภาษา ในสัดส่วนใกล้เคียงกัน
46. การรวมตัวของอาเซียนในอนาคตอันใกล้ดังกล่าว เป็นที่คาดการณ์ได้ว่า จะทำให้เกิดการ เคลื่อนย้าย (Mobility) ในหมู่ประเทศสมาชิก ไม่ว่าจะเป็นการเคลื่อนย้ายของประชากร แรงงาน การค้า อุตสาหกรรม ตลอดจนความรู้ ภาษา และวัฒนธรรม หากเป็นความร่วมมือทางด้าน การศึกษาและแรงงาน จะมีการเคลื่อนย้ายของนักเรียน นักศึกษา อาจารย์ ตลอดจนคนทำงานใน สาขาอาชีพต่าง ๆ นอกจากนี้ ความร่วมมือทางการวิจัยและพัฒนา ก็จะเอื้อให้เกิดการ เคลื่อนย้ายทางความรู้ นวัตกรรม แม้กระทั่งการบริหารจัดการ จากบทเรียนของยุโรป โดยความ ร่วมมือ โบโลญา (Bologna Accord) ซึ่งให้เห็นว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้เกิด มาตรฐานการศึกษาและปริญญาที่ยอมรับร่วมกันได้ (Mutual recognition) เป็นเรื่องสำคัญใน อันดับต้น ๆ โดยกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งจะเอื้อให้นักศึกษาสามารถ เคลื่อนย้ายเข้าสู่ระบบการศึกษาที่ใหญ่ขึ้น หลากหลายขึ้น บูรณาการ ได้มากขึ้น และอาจส่งผล ทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ ซึ่งแน่นอนว่าประเทศที่สามารถเป็นต้นแบบของความเข้มแข็ง

ทางด้านคุณภาพการศึกษา ย่อมอยู่ในสถานะได้เปรียบ สามารถรองรับความต้องการและการพัฒนาได้ทั้งเชิงรับและเชิงรุก ซึ่งนอกเหนือจากการเปิดโอกาสให้บุคลากรในประเทศสามารถเข้าถึงการศึกษาที่เข้มแข็งในประเทศอื่นแล้ว ยังเป็นโอกาสในการให้บริการการศึกษาที่มีคุณภาพต่อเพื่อนสมาชิกอื่นอีกด้วย การรวมตัวกันของอาเซียนยังเปิดโอกาสทางการศึกษาอื่น ๆ อาทิเช่น การแลกเปลี่ยนนักศึกษาและอาจารย์ การศึกษาวิจัยร่วมกัน การพัฒนาหลักสูตรร่วมกัน การเรียนรู้ภาษาระหว่างกัน การโอนย้ายหน่วยกิตข้ามสถาบันและประเทศ การส่งเสริมการศึกษาผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) ตลอดจนการศึกษาตลอดชีวิต นับเป็น โอกาสทองในการมองการอุดมศึกษาจากมิติภายนอก ซึ่งเป็นทั้งตลาดการศึกษาที่มีขนาดใหญ่ ความร่วมมือทางการศึกษาและวิจัย และความเข้าใจอันดีระหว่างพลเมืองอันจะนำไปสู่ภูมิภาคที่มีความสงบและสันติในระยะยาว

47. การดำเนินงานของอาเซียน ยังมีผลต่อความร่วมมือกับมิตรประเทศหรือกลุ่มประเทศในนามของ “คู่เจรจา” (Dialogue partners) อาทิเช่น คู่เจรจาที่สำคัญ คือ จีนและอินเดีย ซึ่งมีพัฒนาการทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในรอบทศวรรษที่ผ่านมา อีกทั้งประชากรในสองประเทศดังกล่าว มีจำนวนมหาศาลกว่า 1 ใน 3 ของประชากรโลก กล่าวกันว่า ประเทศทั้งสอง กำลังเดิน ไปสู่ความเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจในรอบศตวรรษที่ 21 และน่าจะส่งผลต่ออำนาจทางสังคมและการเมืองไปในเวลาเดียวกัน ภาวะดังกล่าวคงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่อุดมศึกษาไทยจำเป็นต้องคำนึงถึง และส่งเสริมความร่วมมือทางด้านอุดมศึกษากับจีนและอินเดียในรูปแบบต่าง ๆ นับตั้งแต่การเรียนรู้ภาษา ความร่วมมือทางวิชาการ การรับและแลกเปลี่ยนนักศึกษา นักวิจัย และอาจารย์ การทำโครงการร่วมกัน

ความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี

48. ความเปลี่ยนแปลงและโดยเฉพาะอย่างยิ่งความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการจ้างงาน นับตั้งแต่เทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเพิ่มผลผลิตในภาคการเกษตร เทคโนโลยีที่เป็นแรงขับเคลื่อนการปฏิวัติอุตสาหกรรม เทคโนโลยีที่เพิ่มมูลค่าในภาคบริการ ตลอดจนเทคโนโลยีนำสมัยในยุคฐานความรู้ ก่อให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า “ผลิตภาพ” (Productivity) และ “นวัตกรรม” (Innovation) ในกระบวนการผลิตทั้งที่เป็นสินค้าและบริการ นอกเหนือจากการมองภาพอนาคตทางเทคโนโลยี (Technology foresight) แล้ว ในโลกตะวันตกมักมีนักคิดอนาคต (Futurists) ที่มีแนวคิดต่อเทคโนโลยีที่มองไม่เห็นในวันนี้ เช่น เทคโนโลยีทางการแพทย์เพื่ออายุยืนยาว เทคโนโลยีเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศ เทคโนโลยีด้านพลังงานใหม่ ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับอุดมศึกษา
49. การพัฒนาเทคโนโลยีโดยอุดมศึกษานั้น นอกเหนือจากการวิจัยและพัฒนาเพื่อการตีพิมพ์บทความทางวิชาการแล้ว การทำวิจัยตามความต้องการของประเทศก็เป็นประโยชน์

เช่นเดียวกัน ความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างอุดมศึกษากับหน่วยงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีระดับประเทศ ซึ่งมีรอยต่อกับโจทย์การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และภาคเอกชนอยู่แล้ว อาทิเช่น ความร่วมมือกับสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ เป็นต้น

โลกยุคสารสนเทศ

50. เทคโนโลยีประเภทหนึ่งซึ่งมีอิทธิพลสูงต่อวิถีชีวิต อาชีพ และธุรกิจอุตสาหกรรมใหม่ ๆ คือ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การปฏิวัติสารสนเทศเริ่มขึ้นโดยวิวัฒนาการของวงจรรวม คอมพิวเตอร์ ระบบสื่อสาร โทรคมนาคม และอินเทอร์เน็ต ก่อให้เกิดการจ้างงานและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ โลกยุคสารสนเทศเป็นสังคมไร้พรมแดน การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความรู้กระทำได้ง่าย เทคโนโลยีแพร่กระจายอย่างกว้างขวาง โดยไม่มีข้อจำกัดด้านเวลา มีนวัตกรรมและตลาดแรงงานใหม่ ๆ ที่มีมูลค่าเพิ่มและมูลค่าสูง บนพื้นฐานของนวัตกรรม ทรัพยากรมนุษย์ โครงสร้างพื้นฐานและอุตสาหกรรมสารสนเทศ ดังที่ระบุไว้ในนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศของไทย (IT 2010) ซึ่งเมื่อแปลงเป็นรายละเอียดของการพัฒนา โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมแล้ว จะอยู่ในรูปแบบของโครงการพัฒนาทางด้านสังคม (e-Society) การศึกษา (e-Education) อุตสาหกรรม (e-Industry) พาณิชยกรรม (e-Commerce) โดยรัฐมีบทบาทนำผ่านโครงการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) นอกจากนี้ โลกยุคสารสนเทศ ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานและการจ้างงานของแรงงานในอนาคต ซึ่งเป็นภาพอนาคตที่สำคัญต่อการออกแบบอุดมศึกษาในปัจจุบัน
51. นอกจากประเด็นต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ตลาดแรงงานในอนาคตยังต้องให้ความสำคัญแก่การประกอบการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งกระจายตัวอยู่ในทุกภูมิภาคของประเทศ ครอบคลุมธุรกิจการผลิต การค้าปลีกค้าส่ง และบริการ รวมทั้งธุรกิจครอบครัวขนาดใหญ่

แนวทางการพัฒนา

ตลาดแรงงาน การจ้างงานในอนาคตและนัยยะต่ออุดมศึกษา

52. เนื่องจากจะมีเกษตรกรออกจากภาคเกษตรต่อเนื่องนับแสนคนต่อปี ทั้งการออกถาวร ออกเป็นฤดูกาลออกตามปัจจัยการมีงานทำ ออกจากสภาวะภัยธรรมชาติในพื้นที่ อุดมศึกษาต้องเพิ่มความรู้และทักษะให้ประชากรเหล่านี้ที่มีการศึกษาน้อย (ระดับประถมหรือมัธยมศึกษา) และออกจากภาคเกษตร ก่อนเข้าสู่ภาคบริการและภาคการผลิต ทั้งนี้ อุดมศึกษาต้องทำงานกับหน่วยงานรัฐที่ดูแลข้อมูลการเคลื่อนย้ายประชากร คาดคะเนการเคลื่อนย้าย

แรงงานหน่วยงานรัฐ เอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน ภาคการศึกษาและฝึกอบรม เช่น สถาบันอาชีวศึกษา องค์กรพัฒนาแรงงาน จัดหลักสูตรการฝึกอบรมรองรับ

ทั้งนี้ อุดมศึกษาต้องเน้นการสร้างหน่วยปฏิบัติการฝึกอบรมระดับลึกในพื้นที่มากกว่าการตั้งรับแรงงานที่ออกจากภาคเกษตร ไร่ฝั่มมือนี้ในเขตเมืองใหญ่

53. อุดมศึกษาช่วยประชากรที่ยังอยู่ในภาคเกษตร ให้อยู่ต่อไปได้ และอยู่ได้ดีขึ้น อุดมศึกษาต้องช่วยสร้างคน ความรู้ กลไกเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร (Food security) ในระดับครัวเรือน ชุมชน พื้นที่, เพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิต, การจัดการการเกษตรที่ยั่งยืน, การเกษตรสมัยใหม่, การสร้างมูลค่าเพิ่มผลผลิตเกษตร ด้วยอุตสาหกรรมอาหารและอุตสาหกรรมฐานวัตถุดิบเกษตร

54. ภาคบริการซึ่งจะเป็นหลักเศรษฐกิจที่ใหญ่ของประเทศ มีความสำคัญสูงทั้งการสร้างรายได้ ประชาชาติ การจ้างงาน การนำเข้าวัตถุดิบและสินค้าทุนไม่สูง การเอื้อต่อการรักษาและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและทุนทางสังคม อุดมศึกษาต้องทำงานใกล้ชิดกับภาคบริการ โดยสร้างความเข้าใจทั้งมิติประเภทของภาคบริการรูปแบบใหม่ การเอื้อต่อการสร้างเศรษฐกิจฐานความรู้และการใช้เทคโนโลยี และองค์ประกอบ (knowledge/technology content), ความสำคัญใน value chain เพื่อการพัฒนาบุคลากรและความรู้รองรับ

55. อุดมศึกษาร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมรายสาขา โดยเฉพาะการวิเคราะห์ห่วงโซ่มูลค่า มูลค่าในการส่งออก การจ้างงาน เป้าหมายของอุตสาหกรรมในการเพิ่มผลิตภาพ ฯ เพื่อกำหนดแผนร่วมเพื่อการผลิตและพัฒนากำลังคน การบริการเทคนิค และการวิจัยที่กำหนดโดยผู้ใช้ (Demand led manpower development, technical services and research) ทั้งนี้ต้องทำงานในเชิงพื้นที่ (เช่นนิคมอุตสาหกรรม) ทำเป็นกลุ่มอุตสาหกรรม และอุดมศึกษาทำงานเป็นเครือข่าย เพื่อมีโจทย์ชัดเจน ติดตามและปรับตัวได้ต่อเนื่อง

ควรมีการทำงานทั้งระดับมหภาคสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สภาอุตสาหกรรม สภาหอการค้า หน่วยงานรัฐที่สนับสนุนงบประมาณการทำงานและการวิจัย และกลุ่มอุดมศึกษา การทำงานในระดับพื้นที่กับนิคมอุตสาหกรรม การทำงานกับกลุ่มอุตสาหกรรม

56. อุดมศึกษาควรทำงานกับภาคการผลิตจริง หน่วยงานวางแผน หน่วยงานสร้างความสามารถ เพื่อการแข่งขันริเริ่มเศรษฐกิจใหม่ ๆ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมฐานความรู้ โดยกำหนดทิศทางยุทธศาสตร์ เป้าและแผนปฏิบัติน่วมกันเช่น

: เพิ่มสัดส่วน Knowledge Industry เป็น x% ภายในปี....

: เพิ่มแรงงานความรู้ (Knowledge Workers) เป็น y% ภายในปี...

: เลื่อนอันดับประเทศไทยใน Technology Achievement Index ของ HDR/UNDP

การกระจายอำนาจการปกครอง

57. ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 ได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล รวม 7,853 แห่งทั่วประเทศ โดยมีแนวทางการกระจายอำนาจประกอบด้วย การถ่ายโอนภารกิจ การกระจายอำนาจการเงิน การถ่ายโอนบุคลากร การพัฒนาระบบตรวจสอบและการมีส่วนร่วมของประชาชน การปรับปรุงการบริหารจัดการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) การปรับปรุงกฎหมายและระเบียบ การกำกับดูแลการถ่ายโอนภารกิจ และการสร้างระบบประกันคุณภาพบริการสาธารณะ ซึ่งหมายถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการสนับสนุนความเชี่ยวชาญในการติดตั้งระบบการจัดการความรู้ การฝึกอบรมและยกระดับความสามารถของบุคลากร อปท. เป็นต้น นอกจากนี้ ท้องถิ่นยังมีงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากส่วนกลาง คิดเป็นงบประมาณประมาณ 3.9 แสนล้านบาทในปี พ.ศ.2550 หรือประมาณ ร้อยละ 25 ของงบประมาณประเทศ และยังมีรายได้จากการจัดเก็บภาษีค่าบำรุง และค่าธรรมเนียมอีกด้วย
58. ที่ผ่านมา อปท.ส่วนใหญ่มีกิจกรรมหลายด้าน ครอบคลุมโครงสร้างพื้นฐาน พัฒนาอาชีพ การศึกษา การพัฒนาสังคม และสุขภาพ โดยรายจ่ายส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปในการสร้างโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาที่ยั่งยืนยังต้องอาศัยกิจกรรมที่เป็นเนื้อหาในด้านต่าง ๆ ในปัจจุบัน อปท.มีความต้องการที่จะรับการสนับสนุนจากอุดมศึกษาในด้านการศึกษ การให้ความรู้เพื่อเพิ่มทักษะอาชีพแก่ประชาชน และการให้คำปรึกษาแก่ อปท.เอง ซึ่งหากมองในภาพรวมแล้วเป็นภารกิจขนาดใหญ่ ลำพังการผลิตคนสู่พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนเกี่ยวข้องกับศูนย์ 17,000 แห่ง เด็กหนึ่งล้านคนและผู้ดูแลเด็กอีก 30,000 คน ในจำนวนนี้อยู่นอกเมืองร้อยละ 95 อีกทั้งโรงเรียนเทศบาลมากกว่า 600 แห่ง โรงเรียน ดชด. 200 แห่ง อุดมศึกษาซึ่งมีทรัพยากรคนและความรู้ จำเป็นต้องให้การสนับสนุน โดยอาจารย์รวมตัวเป็นเครือข่าย เพื่อสร้างพลังร่วมที่จะเป็นประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนา อปท. และท้องถิ่น ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการกระจายความเจริญและความยั่งยืนในการพัฒนาประเทศในระยะยาว

แนวทางการพัฒนา

การกระจายอำนาจการปกครองและนัยยะต่ออุดมศึกษา

59. การกระจายอำนาจการปกครองและการกระจายความรับผิดชอบดูแลผู้้องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นทิศทางที่ประเทศต่างๆ ได้ดำเนินการมานานับศตวรรษ แต่ประเทศไทยได้ทำมาเพียงหนึ่งทศวรรษ สามารถทำได้จำกัด แม้มีการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลส่วนกลาง เนื่องจากความเข้าใจของผู้เกี่ยวข้อง ความพร้อมด้านระบบและกำลังคน

อุดมศึกษาจะมีความสำคัญสูงต่อประสิทธิผลและความสำเร็จในการกระจายอำนาจการปกครอง ทั้งนี้การที่อุดมศึกษาทำงานกับท้องถิ่นจะเสริมภารกิจหลักหนึ่งของอุดมศึกษาคือการบริการสังคมให้โดดเด่น และรองรับเหตุผลของการจัดตั้งและการส่งเสริมสถาบันอุดมศึกษาบางกลุ่มที่อยู่ในภูมิภาคและท้องถิ่น นอกจากนี้งบประมาณองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแหล่งรายได้ที่จะเพิ่มความสำคัญสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ ถ้าอุดมศึกษาสามารถปรับตัวเข้าหาได้

60. งานที่สถาบันอุดมศึกษาสามารถทำได้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรทำได้หลายลักษณะ

: ให้คำปรึกษาในกิจการของท้องถิ่น ทั้งด้านการวางแผนมหภาค เป็น sector หรือเฉพาะโครงการ รวมทั้งการติดตาม การประเมินผล ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา อุดมศึกษาได้ทำงานลักษณะนี้บ้าง แต่อยู่บนฐานของความสัมพันธ์ส่วนบุคคล ไม่มีการสร้างกลไกเชิงระบบ จึงไม่ยั่งยืน ขยายผลและขยายขอบเขตได้จำกัด

: การให้ความรู้เพิ่มทักษะอาชีพ การจัดการสิ่งแวดล้อม การดูแลสุขภาพ กับประชาชนในท้องถิ่น สิ่งเหล่านี้จะเป็นเรื่องใหม่เมื่อมีการถ่ายโอนอำนาจและงบประมาณสู่ท้องถิ่นเพิ่มขึ้น

: พัฒนาคนทำงานปัจจุบันของท้องถิ่น เช่น เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองท้องถิ่น ผู้ดูแลเด็กในศูนย์เด็ก

: สร้างคนทำงานในอนาคตของท้องถิ่น เช่นครู เจ้าหน้าที่สาธารณสุข การเกษตร สิ่งแวดล้อม ฯ โดยเฉพาะเมื่อมีการถ่ายโอนสถานศึกษาให้ท้องถิ่น จะครูและบุคลากรทางการศึกษานับหมื่นนับแสนคนที่ท้องถิ่นต้องดูแลทางวิชาการ อุดมศึกษาจะเป็นกลไกหลักที่จะช่วยเป็นแกนทางวิชาการได้ ในเบื้องต้นกลุ่มวิชาการในอุดมศึกษาที่เกี่ยวข้องจะเป็นศึกษาศาสตร์ครุศาสตร์ แต่ต่อไปจะเป็นด้านเกษตรกรรม วิศวกรรม วิทยาศาสตร์สุขภาพ สิ่งแวดล้อม เป็นต้นทั้งนี้อุดมศึกษาต้องช่วยให้ท้องถิ่นวางแผนแม่บทการพัฒนาเพื่อกำหนดแผนผลิตและพัฒนากำลังคนร่วมกับอุดมศึกษา โดยการให้ทุนการศึกษาฝึกอบรม สร้างเป้าการทำงานในท้องถิ่นให้เด็กและเยาวชนของตน แทนการดึงคนมาจากภายนอกที่มีการแข่งขันสูง

61. สถาบันอุดมศึกษาควรรวมตัวทำงานเป็นเครือข่ายเชิงพื้นที่ เครือข่ายเชิงประเด็น เพราะโจทย์ท้องถิ่นเป็นโจทย์บูรณาการ ต้องการความรู้หลายระดับหลากหลายสาขา การทำงานที่มีมวลวิกฤติทั้งฝ่ายอุปสงค์และอุปทานต้องมีการพิจารณา การทำงานเชิงพื้นที่ควรหมายถึงพื้นที่เชิงภูมิสังคมนอกเหนือจากพื้นที่ตามเขตการปกครอง

การจัดการความขัดแย้งและความรุนแรง

62. ณ ปี พ.ศ.2550 ประชากรโลกประสบปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรง ที่มีความแตกต่าง จากความขัดแย้งและความรุนแรงในอดีตในลักษณะต่าง ๆ บางส่วนก็กระจายมากระทบ ประเทศไทยมากบ้างน้อยบ้าง แต่ในปีเดียวกันนี้ ประเทศไทยเองก็ประสบปัญหาที่มีการใช้ กำลังรุนแรง นำมาซึ่งการเสียชีวิตจำนวนมากในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดน ภาคใต้ ซึ่งครอบคลุมจังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส และบางอำเภอในจังหวัดสงขลา
63. มูลเหตุพื้นฐานมาจากการศึกษา ซึ่งมีสองระบบควบคู่กัน คือ การศึกษาสามัญสำหรับนักเรียน พุทธและมุสลิม และการศึกษาศาสนาสำหรับนักเรียนมุสลิมในระดับประถมต้น นักเรียนพุทธ นักเรียนพุทธ/มุสลิม(มติดิศานา) นักเรียนไทย/มาลายู (มติดิชาติพันธุ์) เรียนร่วมกันในวิชา สามัญในโรงเรียนสหพหุ. นักเรียนมุสลิมเรียนศาสนาเพิ่มเติมในสถานศึกษาของมัธยม ปอเนาะ ระดับมัธยม ส่วนมากเรียนแยกกัน นักเรียนพุทธและมุสลิมบางส่วนเรียนในโรงเรียนรัฐ นักเรียนมุสลิมจำนวนมากเรียนในโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา เพราะ โรงเรียนรัฐไม่สอนศาสนา เริ่มสร้างความแปลกแยกเชิงเผ่าพันธุ์ วัฒนธรรม ศาสนา ตั้งแต่ มัธยมจนตลอดชีวิต การเรียนในสถานศึกษาของมัธยม ปอเนาะ โรงเรียนเอกชน โรงเรียน เอกชนสอนศาสนา เปิดโอกาสให้ครูสอนศาสนาบางคนบิดเบือนหลักการศาสนา ประวัติศาสตร์ ตอกย้ำการถูกทอดทิ้ง การขาดโอกาส ประเด็นที่มีการใช้กระตุ้นคือ ศาสนา ประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์ ในขณะที่ครูในโรงเรียนเอกชนและเอกชนสอนศาสนา มีฐานทาง วิชาการอ่อน ทำให้นักเรียนพื้นฐานอ่อนทางวิชาการ ไม่สามารถหางานนอกพื้นที่ได้ ไม่ สามารถเรียนต่อในอุดมศึกษาไทยได้ นักเรียนที่ไปเรียนต่างประเทศส่วนมากเรียนทางด้าน ศาสนาและวัฒนธรรมอันสืบเนื่องกับอิสลาม จบกลับมาเป็นครูสอนศาสนา เป็นวงจรต่อเนื่อง นักเรียนที่ได้โควตาเรียนนอกพื้นที่ มีปัญหาเรื่องภาษาไทย ความรู้วิชาการ
64. เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า การแก้ปัญหาในพื้นที่ดังกล่าวคงไม่สามารถกระทำได้ด้วยมาตรการด้าน ความมั่นคงเพียงอย่างเดียว แต่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาจะเป็นกลไกสำคัญต่อการแก้ปัญหา ที่ยั่งยืน ทั้งนี้ อาจต้องใช้เวลาค่อนข้างยาว ตลอดทั้งช่วงเวลาของแผนอุดมศึกษาจึงจะเห็นความ สงบและพัฒนาที่ยั่งยืนได้

แนวทางการพัฒนา

การจัดการความขัดแย้ง ความรุนแรง และนัยยะต่ออุดมศึกษา

65. ความขัดแย้งในโลกปัจจุบันส่งต่อถึงกันหมดและรวดเร็วด้วยกลไกโลกาภิวัตน์ ความทันสมัยของ การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ความรุนแรงในสามจังหวัดภาคใต้ระเบิดขึ้นในปี 2547 หลังจาก มีเหตุการณ์รุนแรงต่อเนื่องในระดับเล็กมานับสิบปี ด้วยปัจจัยสะสมหลายร้อยปี ปัญหาสาม

จังหวัดภาคใต้แก้ด้วยความเด็ดขาดในเบื้องต้น การสร้างความเข้าใจและโอกาสทางการศึกษา และอาชีพในปัจจุบัน และการสร้างความเข้าใจและโอกาสอย่างถาวรในอนาคตด้วยการศึกษา ทั้งนี้อุดมศึกษาจะเป็นปัจจัยชี้ขาดในระยะกลางและยาว ต้องใช้เวลาหนึ่งถึงสองชั่วอายุคนถ้าวิเคราะห์และดำเนินการถูกต้อง

66. เนื่องจากสังคมไทยทั้งประเทศ สังคมในสามจังหวัดภาคใต้ ขาดความเข้าใจ ได้รับข้อมูลและการแสดงความเห็นบนฐานของความเขลาความไม่รู้ อคติ ภัยาคติ อุดมศึกษาต้องสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจ สำหรับสังคมไทยโดยรวมและในสามจังหวัดภาคใต้ ในประเด็น

: สังคมพหุลักษณะ พหุวัฒนธรรม ทั้งเผ่าพันธุ์ ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม ความเชื่อ ฯ

ในประเทศไทยโดยรวม และในพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้ คนในประเทศต้องตระหนักว่าประเทศไทยประกอบด้วยชนหลากหลายเผ่าพันธุ์ หลายภาษาท้องถิ่น หลายศาสนา หลายวัฒนธรรม และหลากหลายความเชื่อ พื้นที่สามจังหวัดภาคใต้มีประชากรส่วนใหญ่เชื้อชาติมลายู ไม่ใช่ไทยสยามไทยลาวหรือไทยโยนก ภาษาหลักไม่ใช่ภาษาไทย มีอิสลามเป็นศาสนาหลัก ซึ่งมีวัฒนธรรมต่างจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ นอกจากวัฒนธรรมอันเกี่ยวเนื่องกับอิสลามแล้วยังมีวัฒนธรรมมลายู ความเชื่อของมลายู

การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุลักษณะ พหุวัฒนธรรม ประชากรต้องมีความเข้าใจความแตกต่าง ยอมรับความแตกต่าง จัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี โดยมีตัวอย่างชุมชนพหุลักษณะพหุวัฒนธรรมจำนวนมากทั่วประเทศที่เป็นต้นแบบได้

: มีการศึกษาคู่ขนานในสามจังหวัดภาคใต้ด้านวิชาโลกและศาสนาอิสลาม เพื่อรักษาความเป็นมลายูและอิสลาม

: ความซับซ้อนประวัติศาสตร์ในพื้นที่และผลต่อเนื่อง นับตั้งแต่ก่อนอาณาจักรปัตตานีประมาณเกือบพันปีที่เป็นสังคมฮินดูและพุทธ อาณาจักรปัตตานีที่ประชาชนนับถือฮินดู พุทธในลำดับต่อมา และอิสลามเมื่อประมาณห้าร้อยปีที่ผ่านมา เข้าใจว่าอาณาจักรปัตตานีกับความขัดแย้ง ความกระด้างกระเดื่อง เป็นขบถกับสยามอยุธยา สยามรัตนโกสินทร์ และการปราบปราม

: ประวัติศาสตร์การถูกทอดทิ้งและการขาดโอกาส

67. เนื่องจากครูที่สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอ่อนทางวิชาการ ขาดการเตรียมตัวการใช้ชีวิต เพื่อสร้างสังคมพหุลักษณะพหุวัฒนธรรม อุดมศึกษาจึงต้องพัฒนาครูและผลิตครู ทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษาและอุดมศึกษา หลักสูตร กระบวนเรียนรู้ และสื่อ สำหรับการสร้างและการดำรงสังคมพหุลักษณะพหุวัฒนธรรม

68. เนื่องจากเด็ก เยาวชนและประชาชนในสามจังหวัดภาคใต้ขาดการโอกาสและการพัฒนาทางวิชาการ การประกอบอาชีพในโลกที่กว้างขวาง การมีโลกทัศน์ที่หลากหลาย อุดมศึกษาต้องเป็นกลไกหลักเพื่อ การเพิ่ม mobility ทางกายภาพ ความคิดและโลกทัศน์ ให้เด็กและเยาวชน

ได้ออกนอกพื้นที่ทั้งกายภาพและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (และการเข้าพื้นที่ของเด็กและเยาวชนจากภายนอก), ส่งเสริมการเรียนรู้วิชาการเพื่ออาชีพในโลก, ช่วยสร้างอาชีพในพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้ และเพิ่มโอกาสที่จะออกไปประกอบอาชีพในประชาคมอาเซียน และโลกอิสลาม

69. อุดมศึกษาส่งเสริมการสร้างประสบการณ์การจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี ส่งเสริมสันติศึกษา ในสถานศึกษาทุกแห่ง โดยอาศัยการถอดบทเรียนจากต้นแบบชุมชนในประเทศและเรียนรู้จากประเทศที่มีประสบการณ์

เยาวชน นักศึกษา และบัณฑิตในอนาคต

70. ด้วยวิวัฒนาการหลาย ๆ ประการ เช่น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี อิทธิพลของสื่อสารมวลชน ระบบการศึกษาและอุตสาหกรรมใหม่ รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของสังคม วัฒนธรรม และความคิด ทำให้เด็ก เยาวชน และนักศึกษาในวันนี้มีความเปลี่ยนแปลงทั้งในมิติการใช้ชีวิต การเรียนรู้ ครอบครั้ว ตลอดจนภาวะเสี่ยงต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนถึงแนวโน้มของสังคมภายหลังยุคอุตสาหกรรมและความทันสมัยที่ขุ่นข้อง (Post-industrial / Post-modern)
71. ในขณะเดียวกัน เริ่มมีสัญญาณที่ชี้ไปในทางเปลี่ยนแปลงของชีวิตการทำงานของบัณฑิตในอนาคต ที่แตกต่างไปจากลักษณะงานปัจจุบัน อาทิเช่น การทำงานโดยมีหลายอาชีพทั้งตลอดช่วงอายุการทำงานหรือในขณะใดขณะหนึ่ง การทำงานไร้สังกัด (Freelance) ความเสี่ยงต่อความไม่แน่นอนของรายได้ การจับคู่และเปลี่ยนคู่ร่วมงาน เป็นต้น ซึ่งจะเป็นเหตุให้เกิดความไม่สอดคล้องกัน (Mismatch) ระหว่างการศึกษา และทักษะอาชีพที่พึงประสงค์ในอนาคต นอกจากความเชี่ยวชาญเฉพาะศาสตร์แล้ว ความสามารถที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนจะเกี่ยวกับทักษะการสื่อสาร การทำงานเป็นหมู่คณะ การแก้ปัญหา การรับความเสี่ยง การออกแบบและสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การบริหารจัดการตนเอง รวมไปถึงจริยธรรม ค่านิยมการศึกษาในศาสตร์เฉพาะหรือสาขาเฉพาะจึงไม่เพียงพออีกต่อไป แต่ต้องเสริมฐานความรู้และสมรรถนะที่จะช่วยให้บัณฑิตสามารถอยู่ในตลาดแรงงานได้และได้เป็นอย่างดี ทั้งด้านการอยู่ร่วมในสังคม การสร้างสรรค์ ความรู้เชิงปฏิบัติ และความรู้พื้นฐานทั้งทางโลก ปรัชญา และสังคม

แนวทางการพัฒนา

เยาวชน นักศึกษา และบัณฑิตในอนาคต

72. อุดมศึกษาควรส่งเสริมกิจกรรมนอกหลักสูตร เพื่อเพิ่มพื้นที่การเรียนรู้ของเยาวชนและนักศึกษา ในรูปแบบของทักษะชีวิต ทักษะสังคม (Socialization) สมรรถนะพื้นฐานที่ข้ามพิน ความรู้วิชาการ (Base line competencies) การสะสมความรู้และความสามารถเชิงบูรณาการที่ฝังตัว (Tacit knowledge and ability) ที่ทำไม่ได้จากการเรียนการสอนในห้องที่ขาดปฏิสัมพันธ์ โดยปรับรูปแบบและเนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพสังคม , การบูรณาการกิจกรรมนอกหลักสูตรและชีวิตจริงเข้ากับหลักสูตรเป็นอีกแนวทางหนึ่ง เพื่อให้ให้นักศึกษาได้ฝึก มีความท้าทายต่อนักศึกษาและต่ออาจารย์ มากกว่าการสอนจากตำราอย่างเดียว
73. อุดมศึกษาจัดให้มีระบบวัดผลงาน (KPI) ของอาจารย์ ทางด้านการดูแลนักศึกษา ทั้งทางวิชาการ กิจกรรมนอกหลักสูตร และจริยธรรม
74. เพื่อเป็นการเปิดโลกทัศน์และเตรียมความพร้อมสำหรับบัณฑิตในสภาวะโลกาภิวัตน์ การเพิ่มความเข้มข้นและประสิทธิภาพของการเรียนรู้ของนักศึกษาทางด้านภาษาและวัฒนธรรมของต่างประเทศ เป็นสิ่งที่ต้องสนับสนุน ทั้งนี้การเรียนด้านภาษาที่มีประสิทธิภาพและการซึมซับวัฒนธรรมต้องมีปริบท การแลกเปลี่ยนนักศึกษา การเพิ่ม mobility ของนักศึกษาและอาจารย์ การจัดหลักสูตรสองภาษา จะเป็นกลไกสำคัญ
75. เพิ่มเติมจากวิชาการ อุดมศึกษาควรจัดให้มีการเรียนการสอนและกิจกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พัฒนาการทางการสื่อสาร การตัดสินใจ การนำ การแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม ความอดทน คุณธรรม ฯลฯ ทั้งนี้การศึกษาในระบบ “ศิลปศาสตร์” ในยุค Post Modern-Post Industrialization จะเป็นกลไกสำคัญ ทั้งนี้ระบบศิลปศาสตร์หมายถึงรวมทั้งสาระแห่งศาสตร์และกระบวนการแห่งศาสตร์
76. หน่วยงานรับผิดชอบการศึกษา กำหนดให้ส่วนกลางของอุดมศึกษาและมหาวิทยาลัยมีการให้บริการทางการแนะแนวอาชีพแก่นักเรียนมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา และแนะแนวทางด้าน “การอาชีพและการมีงานทำ (Career counseling)” แก่นักศึกษาและบัณฑิต เพื่อเป็นการให้ข้อมูล ทั้งในรูปแบบของศูนย์ข้อมูลอาชีพ การให้คำปรึกษา การจัดนิทรรศการและโอกาสที่ผู้ประกอบการจะมาให้ข้อมูลและแนะนำตัวระหว่างกัน
77. การเรียนรู้บนฐานการทำงานในภาคการผลิตและภาคสังคม (Work-based / Community-based education) เช่น สหกิจศึกษา (Co-operative education) , ทักษะวิศวกรรม (Engineering practice school), Internship/Apprenticeship ในภาคการผลิตและภาคสังคม เป็นแนวทางการจัดอุดมศึกษาที่ควรมีการขยาย โดยอาจารย์มีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิด เก็บเกี่ยวประสบการณ์จริง

ในลักษณะการจัดการเรียนรู้บนฐานการทำงานของอาจารย์เอง เพื่อนำประสบการณ์ไปต่อยอดวิจัย และสอนนักศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

78. ปัจจุบันการติดตามสัมฤทธิ์ผลการศึกษาระดับบัณฑิตทำเฉพาะการสำรวจการมีงานทำเมื่อช่วงรับปริญญา ระบบอุดมศึกษาและสถาบันจึงขาดข้อมูลสัมฤทธิ์ผล ผลลัพธ์ ผลกระทบ เส้นทางการประกอบอาชีพ (Career path) จัดควรให้มีการจัดทำ Tracer Study ทั้งในระดับมหาวิทยาลัยและระบบอุดมศึกษาโดยรวม เพื่อติดตามผลการประกอบอาชีพของบัณฑิตอย่างเป็นระบบ รวมทั้งการศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตและตัวบัณฑิตเอง เพื่อใช้ประกอบการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา รวมทั้งวางแผนอุดมศึกษาอย่างมีระบบ
79. การให้ประชาคมอุดมศึกษาเรียนรู้และเห็นคุณค่าของพหุลักษณะพหุวัฒนธรรม การเห็นจุดอ่อนจุดแข็งและทางเลือก จำเป็นต้องส่งเสริม ความหลากหลาย (diversity) และ mobility ของนักศึกษาต่างวัย ต่างภูมิภาคหลังวัฒนธรรมและสังคม ต่างเผ่าพันธุ์ เช่น การจัดโควต้ากลุ่มเป้าหมายเฉพาะ, การแลกเปลี่ยนนักศึกษาภายในประเทศ และกับต่างประเทศ โดยเฉพาะ กับประเทศกลุ่มอาเซียน เอเชียตะวันออก และเอเชียใต้, การรับนักศึกษาวิทยาลัยชุมชนเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัย 4 ปี, การศึกษาและการปฏิบัติของนักศึกษามหาวิทยาลัยในพื้นที่บริการของวิทยาลัยชุมชน เป็นต้น

เศรษฐกิจพอเพียง

80. หลักการเศรษฐกิจพอเพียงที่ประชาชนชาวไทยได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นปรัชญาของการดำรงชีวิตด้วยทางสายกลาง มีผลตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน ไปถึงประเทศ โดยมีเป้าประสงค์ในการเชื่อมโยงวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมืองที่มีความสมดุล มั่นคง เป็นธรรม ยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง มีหลักการของความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน ทั้งนี้มีเงื่อนไขสำคัญ คือ ความรอบรู้ คุณธรรม และความเพียร อุดมศึกษาจึงควรเป็นผู้นำให้ปฏิบัติ วิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ใหม่ รวมทั้งประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียนรู้และปฏิบัติของผู้เรียนในระดับต่าง ๆ อีกทั้งยังนำไปสู่การปฏิสัมพันธ์กับชุมชนและสังคมโดยรวม

แนวทางการพัฒนา

เศรษฐกิจพอเพียง : แนวคิด หลักการ และเงื่อนไข

81. ผู้คนศึกษาถึงความเข้าใจและการปฏิบัติเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในขั้นเริ่มต้น มีการจัดการเรียนการสอน รูปแบบการบริหารเชิงวิชาการโดยการจัดตั้งศูนย์ศึกษา การสร้างผู้นำนักปฏิบัติต้นแบบกิจกรรมและโครงการในระดับนิสิตนักศึกษาจำนวนหนึ่ง
82. ทั้งนี้ผู้คนศึกษาควรเป็นผู้ทำให้เกิดการปฏิบัติได้ วิเคราะห์ได้ สร้างความรู้และองค์ความรู้ใหม่ได้ ให้เป็นรูปธรรมทั้งระดับปัจเจกชน ครอบครัว ชุมชน พื้นที่(เชิงกายภาพ การปกครองและภูมิสังคม) องค์กร ภาคการผลิต

ประเด็นทิศทาง และนโยบายของกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว

83. นอกเหนือจากภาพอนาคตที่จะมีผลกระทบต่ออุดมศึกษาไทยแล้ว กรอบนโยบายอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับนี้ ได้วิเคราะห์และจัดทำกรอบการพัฒนาเพื่อออกแบบ “ระบบอุดมศึกษา” ให้สามารถนำกรอบดังกล่าวไปจัดทำรายละเอียดในภาคปฏิบัติต่อไป เชื่อว่า จะเอื้ออำนวยให้อุดมศึกษาสามารถพัฒนาได้อย่างเป็นเอกภาพ บนพื้นฐานของคุณภาพการศึกษาเป็นสำคัญ ซึ่งนอกจากจะเป็นการแก้ไขปัญหาที่อุดมศึกษาประสบอยู่ รวมทั้งพัฒนาอุดมศึกษาให้รู้หน้าแล้ว กรอบแผนอุดมศึกษาฉบับนี้ ยังขยายบทบาทของอุดมศึกษาเพื่อสนับสนุนนโยบายการพัฒนาประเทศในด้านอื่น ๆ อีกด้วย
84. เป้าหมายของกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 เมื่อสิ้นสุดแผนในปี พ.ศ. 2565 คือ การ **“ยกระดับคุณภาพอุดมศึกษาไทย เพื่อผลิตและพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพสู่ตลาดแรงงาน และพัฒนาศักยภาพอุดมศึกษาในการสร้างความรู้และนวัตกรรม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในโลกาภิวัตน์ รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนของท้องถิ่นไทย โดยใช้กลไกของธรรมาภิบาล การเงิน การกำกับมาตรฐาน และเครือข่ายอุดมศึกษา บนพื้นฐานของเสรีภาพทางวิชาการ ความหลากหลาย และเอกภาพเชิงระบบ”**
85. จากเป้าหมายดังกล่าว นโยบายต่าง ๆ ดังระบุไว้ในกรอบแผนเป็นการผสมผสานเพื่อแก้ปัญหาพร้อมกับการพัฒนา หลายประเด็นมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงและรองรับซึ่งกันและกัน บางประเด็นเป็นกลไกเชิงนโยบายและการจัดสรรทรัพยากรที่ใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนนโยบายและมาตรการอื่น ดังนั้น การออกแบบกรอบแผนฯนี้ จึงจัดทำโดยคำนึงถึงมิติบูรณาการและองค์รวมของการพัฒนา ประเด็นที่ปรากฏอยู่ในกรอบแผนฯประกอบด้วยรอยต่อกับการศึกษาระดับอื่น การแก้ปัญหาอุดมศึกษาในปัจจุบัน ธรรมาภิบาล และการบริหารจัดการ การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ การเงินอุดมศึกษา การพัฒนาบุคลากรในอุดมศึกษา เครือข่ายอุดมศึกษา การพัฒนาอุดมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ และโครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้

รอยต่อกับการศึกษาระดับอื่น

86. การพัฒนาคุณภาพอุดมศึกษาจะประสบความสำเร็จได้ง่ายขึ้น หากตัวป้อนที่เข้าสู่ระบบอุดมศึกษามีคุณภาพ ทั้งในเชิงวิชาการ และมีทัศนคติความสมบูรณ์ของมนุษย์ด้านอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม จากข้อเท็จจริงที่ปรากฏ พบว่า เยาวชนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยมีความอ่อนด้อยในหลายด้าน นับตั้งแต่ความสามารถในการอ่านและการทำความเข้าใจในภาษาที่อ่าน ซึ่งเป็น

รากฐานของการเรียนรู้ในวิชาการและในชีวิต จากผลการสำรวจกลุ่มตัวอย่างนักเรียนจำนวน 5,433 คนทั่วประเทศที่เข้าร่วมโครงการ PISA ที่จัดโดยกลุ่มประเทศ OECD ในปี พ.ศ.2543 พบว่า 3 ใน 4 ของนักเรียนอายุ 15 ปีของไทยสามารถอ่าน (ภาษาไทย) ได้รู้ความหมายตามตัวอักษร แต่อาจไม่เข้าใจความหมายที่ลึกกว่านั้น อีกทั้งตีความ วิเคราะห์ หรือประเมินข้อความไม่ได้ สรุปว่า เด็กจะไม่สามารถอ่านเพื่อการศึกษาเล่าเรียนและดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ การสำรวจในปี พ.ศ.2549 ด้วยวิธีเดียวกัน มีผลไม่ต่างจากครั้งที่สำรวจผ่านมา ทางด้าน วิชาการก็ช่างวุ่นวาย ผลการสอบวัดผล O-NET ของสถาบันทดสอบทางการศึกษา แห่งชาติ ในปี พ.ศ.2550 พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า โดยเฉลี่ยทั่วประเทศ มีความรู้ไม่เพียงพอที่จะผ่านการทดสอบในวิชาหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในชีวิตประจำวัน การเข้าสู่ อาชีพและการเผชิญเพื่อความอยู่รอดท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์

87. หากพิจารณาเส้นทางชีวิตของเยาวชนส่วนใหญ่ จะพบว่า บางส่วนเมื่อได้รับการศึกษาขั้น พื้นฐานตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย หรือศึกษาต่อจนจบชั้นสูงสุดของการศึกษาขั้นพื้นฐาน แล้วเข้าสู่ตลาดแรงงานไร้ทักษะทันที บางส่วนอาจใช้เส้นทางการศึกษาด้านอาชีวะเพื่อเข้าสู่ ตลาดแรงงาน ที่เหลือเดินเข้าสู่เส้นทางอุดมศึกษา สิ่งเหล่านี้เป็นแบบแผนคล้ายกันในทุก ประเทศ ดังนั้น การเข้าสู่อาชีวศึกษาจึงเป็นเส้นทางที่สำคัญเส้นทางหนึ่งซึ่งมีตลาดแรงงาน รองรับ อย่างไรก็ตาม ในกรณีของประเทศไทย จะเป็นกระแสค่านิยมปริญญาอุดมศึกษา หรือ ภาพลวงตาของเงินเดือนและความก้าวหน้าหากมีปริญญาบัตรก็ตาม ณ ปัจจุบัน สังคมมีความ ขาดแคลนผู้จบอาชีวศึกษาเป็นจำนวนมาก และจากประมาณการของวิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า จะมีผู้เข้าศึกษาในระดับอาชีวศึกษาลดลงอย่างรุนแรงจากร้อย ละ 17 ในปี พ.ศ.2548 เหลือร้อยละ 8 ในปี พ.ศ.2568 หากเป็นไปในอัตราการเรียนรู้ปัจจุบัน โดยไม่มีนโยบายหรือมาตรการอื่น ๆ มาจูงใจหรือรองรับ ซึ่งมีนัยยะว่าเยาวชนเหล่านี้หากไม่ เข้าสู่ตลาดแรงงานไร้ฝีมือ ก็คงจะเดินเข้าสู่ระบบอุดมศึกษา ทำให้สมดุลของแรงงานในสัดส่วน ที่เหมาะสมกับความต้องการของเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมเสียไป อย่างไรก็ตาม การแก้ปัญหา ค่านิยมของผู้เรียนเป็นเรื่องที่แก้ไขยาก อุดมศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาไกลที่ยึดหยุ่นที่เอื้อให้ ผู้เรียนคงอยู่ในภาคอาชีวะมากที่สุด ในสถานการณ์ปัจจุบัน ไม่ปฏิเสธการต่อยอดของคนกลุ่มนี้ และวัยแรงงาน

88. ประเด็นที่สามที่เกี่ยวข้องเป็นรอยต่อของอุดมศึกษา คือ การผลิตและพัฒนา “ครู” ที่จะเป็ นผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยพื้นฐานแล้ว หากครูมีความอ่อนแอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเชิงวิชาการ ผลผลิตที่ได้ก็จะเป็นความอ่อนแอออกไปทุกขณะ หากแก้ปัญหาคุณภาพครูไม่ได้ ปัญหาพื้นฐานนี้จะบั่นทอนขีดความสามารถในการพัฒนาประเทศอย่างรุนแรง ประเด็น ดังกล่าวมีจุดวิกฤตอยู่สามประการ คือ การที่ผู้มีความสามารถไม่สนใจที่จะศึกษาเพื่อประกอบ

วิชาชีพครู ข้อจำกัดในกระบวนการผลิตครูของหน่วยผลิตครูในอุดมศึกษา และความอ่อนแอของครูประจำการในเชิงคุณภาพและการพัฒนาตนเอง

แนวทางการพัฒนา

รอยต่อกับการศึกษาระดับอื่น

89. การพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับพื้นฐานเป็นหน้าที่โดยตรงของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานการศึกษาเอกชน รวมทั้งหน่วยงานอื่นๆที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างไรก็ตามอุดมศึกษาตระหนักว่าการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพจะส่งต่อนักเรียนที่มีคุณภาพให้อุดมศึกษา การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาอุดมศึกษาจึงเป็นส่วนที่แยกกันไม่ได้ อุดมศึกษาพึงสนับสนุนการศึกษาขั้นพื้นฐานเต็มความสามารถ ทั้งนี้รัฐบาลโดยผู้รับผิดชอบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรเร่งปรับเปลี่ยนหลักสูตรและพัฒนาครูและสื่อการเรียนรู้เพื่อให้การศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์รวมคณิตศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายมีความเข้มข้นและสัมฤทธิ์ผล

รัฐควรขยายการลงทุนเองและส่งเสริมให้เอกชนสร้างโรงเรียนเฉพาะ (Special school) และห้องเรียนเฉพาะในโรงเรียนปรกติ (School in school) บางแห่งเพื่อรองรับเยาวชนที่มีความสามารถทางด้านวิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์โดยเร็ว (รวมทั้งด้านอื่นเช่นภาษา ดนตรี ศิลปะ การเป็นผู้นำ เป็นต้น) เยาวชนเหล่านี้มีจำนวนประมาณ 8 - 9% ของกลุ่มอายุ เป็นเด็กจำนวนคนที้น้อยเมื่อเทียบกับนักเรียนวัยเรียนทั้งหมด แต่มีศักยภาพสูงและควรทำประโยชน์ให้สังคมได้สูงมากถ้าเด็กเหล่านี้ได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ การลงทุนลงแรงพัฒนาเด็กกลุ่มนี้จะเสมือนสร้างหัวรถจักรให้กับการพัฒนาประเทศ การสร้างผู้นำทางความคิด และการแข่งขันระหว่างประเทศ การพัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษเป็นแนวทางที่ประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ออกทำในสองสามทศวรรษที่ผ่านมา ทั้งนี้อุดมศึกษาต้องทำงานกับสถานศึกษาพื้นฐานด้านเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ร่วมจัดหลักสูตรเฉพาะสำหรับนักเรียนกลุ่มนี้ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาในระบบการเรียนล่วงหน้า (Advanced Placement Program) วิชาระดับอุดมศึกษา การเป็นพี่เลี้ยง (Mentor) ในกิจกรรมและ โครงการงาน เมื่อเข้าสู่ระบบอุดมศึกษาต้องมีการจัดหลักสูตรและการดูแลนักเรียนกลุ่มนี้เฉพาะในระบบ Fast track หรือหลักสูตรเกียรตินิยม

90. จากภาพการเปลี่ยนแปลงประชากร นักเรียนรวมระดับมัธยมศึกษาที่เป็นตัวป้อนอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาในเวลาประมาณสิบปีจะค่อนข้างคงที่และมีแนวโน้มลดลงหลังจากนั้น รัฐจะพยายามสร้างกลไกที่ชักจูงให้นักเรียนหันไปเรียนอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้นเพื่อความเข้มแข็งของภาคการผลิต รัฐโดยสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและผู้รับผิดชอบในส่วนของเอกชน ควรเร่งผลิตกำลังคนระดับอาชีวะ โดยตั้งเป้าปรับฐานการผลิตทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

ความสำเร็จของการเพิ่มนักเรียนอาชีวศึกษาจะเกิดควบคู่กับการจำนวนของผู้เข้าเรียนอุดมศึกษา ถ้ากลไกการคัดเลือกสรรเด็กเหมาะสม อาชีวศึกษามีนักเรียนที่มีความถนัดทางการปฏิบัติจริง ในขณะที่อุดมศึกษาจะได้นักเรียนที่มีฐานวิชาการ

ทั้งนี้อุดมศึกษาควรมีนโยบายเปิดให้ผู้จบอาชีวศึกษาสามารถเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้ด้วยความยืดหยุ่น ประกอบอาชีพต่อไป ไม่ต้องทิ้งงานทั้งอาชีพ โดยหลักสำคัญคือ

ก. ศึกษาในเงื่อนไขเวลาที่ไม่มีบริด ไม่ผูกมัดนักศึกษาที่เป็นผู้ขับเคลื่อนภาคการผลิตจริง ทำงานหาเลี้ยงชีพเอง และอาจต้องดูแลครอบครัว ไม่กำหนดว่าต้องเรียนสำเร็จในเวลาอันสั้น เช่นระบบการศึกษา 4 ปี ซึ่งเป็นเรื่องของนิสิตนักศึกษาในวัย 18-22 ปี ได้เงินจากบิดามารดา หรือเงินกู้จากรัฐมาเรียน ไม่มีความรับผิดชอบใดในชีวิตนอกจากการเรียน และ

ข. การสะสมหน่วยกิตในทำนองธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank)

การจัดการศึกษาในลักษณะดังกล่าวยังเป็นพันธกิจของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ของมหาวิทยาลัยไปในตัว

91. อุดมศึกษาปรับกระบวนการทัศน์ กลไก ทำงานร่วมกับอาชีวศึกษาและภาคการผลิตจริง ยกความรู้สมรรถนะทักษะ เพื่อเพิ่มผลิตภาพ รองรับการเปลี่ยนงานและเปลี่ยนอาชีพผู้ทำงานในภาคการผลิตจริง

92. สถาบันอุดมศึกษาควรแบ่งเวลาของตนเองให้การสนับสนุนการศึกษาระดับมัธยมและอาชีวศึกษาอย่างเต็มที่ เพื่อให้มาตรการสองข้อข้างต้นบรรลุผล ด้วยกลไกสำคัญเช่น การส่งอาจารย์เข้าไปสอนทั้งเต็มและไม่เต็มเวลา, การอบรมยกกระดับครู การผลิตสื่อการสอนสมัยใหม่, การให้ความรู้เบื้องต้นของการทำโครงการและการวิจัย, การจัดกิจกรรมค่ายวิชาการอย่างเข้มข้นและต่อเนื่อง, การให้ข้อมูลแก่นักเรียนในเรื่องหลักสูตรอุดมศึกษาและคุณลักษณะของอาชีพในสาขาต่าง ๆ

ทั้งนี้ให้กำหนดเป็นหน้าที่และให้ภาระงานด้านวิชาการหรือบริการวิชาการของอาจารย์อุดมศึกษา

93. นอกจากการร่วมกับการศึกษาขั้นพื้นฐานพัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ซึ่งเสมือนการสร้างหัวรถจักรลากจูงประเทศในอนาคตแล้ว อุดมศึกษาต้องเร่งทบทวนกระบวนการผลิตและพัฒนาครูป้อนโรงเรียนและวิทยาลัยอาชีวศึกษาในมิติใหม่การสร้างตัวคูณ (Multiplier) ตั้งแต่

: การสร้างเงื่อนไขใหม่ให้มีคนเก่งเข้ามาเรียนครู

: การทบทวนการผลิตครู ให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และการศึกษาสำหรับช่างเทคนิค ที่อาจมีเวลาและกระบวนการผลิตครูที่ต่างกัน โดยการรับบัณฑิตในสาขาอื่นนอกจากศึกษาศาสตร์ แล้วต่อยอดด้านการสอน ร่วมการ

ฝึกงานในสถานศึกษา และการฝึกงานในสถานประกอบ การในกรณีของครูช่างเทคนิค สร้าง
การผลิตครูระดับมัธยมศึกษาและครูช่างเทคนิคในระบบ 4+ x ปี
นอกเหนือจากระบบครู 5 ปี
: กำหนดมาตรการยกระดับครูที่มีอยู่แล้ว

การแก้ปัญหาอุดมศึกษาในปัจจุบัน

94. อุดมศึกษาไทยในรอบหลายปีที่ผ่านมา มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่แผนอุดมศึกษา
ฉบับที่ 1 จัดทำขึ้นในภูมิทัศน์ของอุดมศึกษาที่มีจำนวนมหาวิทยาลัยไม่มาก แต่ ณ ปี พ.ศ.2550
เมื่อรวม 5 กลุ่มสถาบันอุดมศึกษาเข้าด้วยกัน คือ กลุ่มมหาวิทยาลัยรัฐเดิม กลุ่มมหาวิทยาลัยราช
ภัฏ กลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล กลุ่มมหาวิทยาลัยเอกชน และวิทยาลัยชุมชน รวม
เป็น 163 สถาบัน กระจายอยู่ในนครหลวง หัวเมือง และภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ และเมื่อรวม
สถาบันระดับอุดมศึกษาที่สังกัดกระทรวง ทบวง กรมอื่นๆ จำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 255 แห่ง ผลที่
ตามมามีทั้งคุณภาพการศึกษาที่ตกต่ำลง การแข่งขันเพื่อแย่งชิงนักศึกษาในพื้นที่เดียวกัน
อุดมศึกษาพาณิชย์โดยไม่คำนึงว่าบัณฑิตจะว่างงาน ตลอดจนการละเลยต่อธรรมาภิบาลและ
ประสิทธิภาพของการบริหารสถาบันและอุดมศึกษาโดยรวม ปัญหาดังกล่าวทวีความรุนแรง
เนื่องจาก การใช้นโยบายและมาตรการต่าง ๆ ผ่านกฎหมาย ระเบียบ งบประมาณ ทรัพยากรวิจัย
และการกำกับมาตรฐานที่เป็น “เกณฑ์เฉลี่ย” รวมทั้งขาดพลวัตของการพัฒนา ทำให้เกิดความ
ไม่เท่าทันต่อวิวัฒนาการของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเงื่อนไขสำคัญของโจทย์ประเทศ อาทิเช่น
การออกจากภาคการเกษตรของเกษตรกร การกระจายอำนาจการปกครอง ปัญหาชุมชนเมือง
และชนบท ภาวะการว่างงานและแรงงานต่ำกว่าระดับของบัณฑิตในตลาดแรงงาน

แนวทางการพัฒนา

การแก้ปัญหาอุดมศึกษา การไร้ทิศทาง ความซ้ำซ้อน การขาดคุณภาพ การขาดประสิทธิภาพ

95. คณะกรรมการการอุดมศึกษาจัดทำหลักเกณฑ์การกำกับอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งใช้เครื่องมือเชิง
นโยบายและการเงินเพื่อผลทางปฏิบัติ

: ลดเลิกหลักสูตรที่ไม่เป็นที่ต้องการของสังคมและตลาดแรงงาน

: ลดเลิกคณะและสถาบันที่มีปัญหาคุณภาพอย่างรุนแรง

: จัดกลไกคณะกรรมการตรวจสอบ และศูนย์สถิติอุดมศึกษาเพื่อประมวลข้อมูลที่
ถูกต้องเพื่อดำเนินการต่อไป

96. กลไกการประเมินคุณภาพมาตรฐานการศึกษาเป็นกลไกหลักหนึ่งในการแก้ปัญหาการไร้ทิศทาง ความซ้ำซ้อน การขาดคุณภาพ การขาดประสิทธิภาพ ของอุดมศึกษาได้ ทั้งนี้ให้มีการสร้างกลไกประเมินคุณภาพ

: สถาบันอุดมศึกษา ตามพันธกิจของ 4 กลุ่มมหาวิทยาลัยโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา และผู้ใช้บริการอุดมศึกษา

: หลักสูตร โดยความร่วมมือของแต่ละกลุ่มมหาวิทยาลัยและสมาคมวิชาชีพ/วิชาการ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงประสิทธิภาพ หลีกเลียงการประเมินซ้ำซ้อน และมีการวางระบบฐานข้อมูลการประเมิน รวมทั้งกระบวนการนำผลการประเมินมาใช้ประโยชน์

ในระยะยาว การประเมินคุณภาพควรนำไปสู่ระบบประกันคุณภาพ (Accreditation) ที่นักศึกษาและสาธารณะให้ความเชื่อถือ เป็นฐานและเงื่อนไขในการจัดสรรงบประมาณของรัฐ และการสนับสนุนจากภาคเอกชน รวมทั้งการโอนย้ายหน่วยกิต ทั้งนี้โดยการมีส่วนร่วมของหน่วยงานผู้ทำการประเมินในจำนวนที่เหมาะสม มีอิสระและไม่หวังผลกำไร มีระบบ Peer review เพื่อประกันคุณภาพขั้นต่ำ (Threshold quality) และนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

97. ให้พัฒนาเพื่อการจัดสถาบันอุดมศึกษา 4 กลุ่ม (category) คือ

: กลุ่มวิทยาลัยชุมชน (Community Colleges)

: กลุ่มมหาวิทยาลัยสี่ปี (4-year University) และมหาวิทยาลัยศิลปศาสตร์ (Liberal Arts University)

: กลุ่มมหาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเฉพาะทาง (Specialized University) มหาวิทยาลัย Comprehensive

: กลุ่มมหาวิทยาลัยวิจัย (Research University) และมหาวิทยาลัยบัณฑิตศึกษา (Graduate University)

การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาเป็น 4 กลุ่มเป็นไปตามการกำกับนโยบายของมหาวิทยาลัย ควบคู่ไปกับการประเมินมาตรฐานการศึกษาที่สอดคล้องกับกลุ่มอุดมศึกษาที่มีพันธกิจต่างกัน กลไกจัดสรรทรัพยากรจากฝ่ายรัฐอย่างมีประสิทธิภาพและเป้าหมาย และการระดมทรัพยากร

98. สถาบันการศึกษาทั้งสี่กลุ่ม

: มีพื้นที่บริการที่เป็นจุดเน้นต่างกัน

: ต่างมีจุดเน้นของพันธกิจและบทบาทในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศที่มีความต้องการหลากหลายทั้งการพัฒนาราก สักม เศรษฐกิจรวมถึงการกระจายอำนาจในระดับท้องถิ่น การขับเคลื่อนภาคการผลิตในชนบท ท้องถิ่นและระดับประเทศ จนถึงการแข่งขันในโลกาภิวัตน์

: แต่ละกลุ่มมีจุดเน้นระดับการศึกษา ทุกกลุ่มยังมีพันธกิจทั้งสิ้นของอุดมศึกษาคือสอน
วิจัย บริการวิชาการ และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ที่มีปริบทและเป้าหมายสอดคล้องกับ
พันธกิจ

การแบ่งกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาออกเป็น 4 กลุ่ม สรุปได้ตามตารางที่แสดง

99. ระบบอุดมศึกษาไทยที่มีกลุ่มอุดมศึกษาทั้งสิ้น จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอุดมศึกษา ส่งผล
กระทบที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศอย่างมีนัยยะสำคัญ กล่าวคือ

(1) สถาบันอุดมศึกษาสามารถเป็นเลิศได้ตามพันธกิจของตัวเอง และได้รับการ
สนับสนุนตามพันธกิจ

(2) ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศดีขึ้น ไม่ว่าจะการสร้างขีดความสามารถ
ในการแข่งขันในระดับสากล, การพัฒนาภาคการผลิตจริงทั้งอุตสาหกรรมและบริการ, การ
พัฒนาอาชีพ คุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ ระดับท้องถิ่นและชุมชน, การพัฒนาความรู้ทักษะ
การรองรับการเปลี่ยนอาชีพ เปลี่ยนงาน เลิกจ้างงาน, การรองรับแรงงานที่ออกจากภาคเกษตร
, การพัฒนาผลิตภาพของผู้ทำงานต่อเนื่อง ผู้ที่พ้นวัยทำงาน , การเรียนรู้ตลอดชีวิต

(3) ส่งผลทางบวกต่อการผลิต พัฒนา กระจาย และการทำงานของอาจารย์ ดังนี้

- ทำให้การลงทุนผลิตพัฒนาอาจารย์มีเป้าหมายที่ชัดเจนขึ้น ทั้งฝ่ายรัฐและ
สถาบันอุดมศึกษา
- เอื้อต่อการอาจารย์กระจายอย่างเหมาะสมกับความถนัดและเชี่ยวชาญซึ่งมีจำกัด
ในขณะที่กำลังผลิตเพิ่ม และได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่ตามพันธกิจของ
สถาบัน
- การตั้งเป้าจำนวนและสาขาอาจารย์และการลงทุนในการผลิตอาจารย์จะมีความ
เป็นไปได้และตรงเป้าหมายของอุดมศึกษามากขึ้น

ทั้งนี้ ส่วนเกินของงบประมาณที่ได้คืนมาสามารถนำมาตอบแทนอาจารย์คุณภาพให้มี
คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พร้อมทั้งจะทำงานอย่างเต็มที่โดยมิต้องทำงานพิเศษนอกเวลามากเท่า
ปัจจุบัน

(4) สามารถปรับจำนวนของบัณฑิตในสาขาอันเป็นที่ต้องการของสังคม การสร้าง
ความรู้ เพื่อรองรับภาคการผลิตหรือการพัฒนาท้องถิ่น ได้ง่ายขึ้นจากฝ่ายรัฐและ
สถาบันอุดมศึกษา

(5) ควรลดภาวะการว่างงาน ที่ส่งผลดีกับผู้เรียน สถาบันอุดมศึกษา และรัฐ

100. ทุกระดับในกลุ่มอุดมศึกษาทั้งสิ้น ควรมีกลไกร่วมกันในการปรับคุณภาพ ให้นักศึกษาสามารถ
ต่อ ยอด ถ่าย โอน แลก เปลี่ยน กัน ได้ระหว่างกลุ่ม

กลุ่ม (Category) (ในหนึ่งมหาวิทยาลัย อาจมี คณะ/กลุ่มวิชาการต่างกันอยู่ คนละกลุ่มได้ขึ้นกับความ สามารถการวางตำแหน่งและ บทบาท)	ปริญญา	พื้นที่ บริการ	อาจารย์ ปริญญา เอก	นักศึกษา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ต่อ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์	พันธกิจและ บทบาทในการพัฒนาสังคมและประเทศ	ลักษณะของ ผู้สำเร็จการศึกษา
มหาวิทยาลัยวิจัยและ มหาวิทยาลัยบัณฑิตศึกษา	ตรี โท (วิทยานิพนธ์ หรือวิจัยสั้น) เอก การวิจัยหลังปริญญาเอก	มหานคร เมืองหลัก	100%	90:10	การแข่งขัน	ผู้ขับเคลื่อนประเทศใน โลกาภิวัตน์ (Global prime movers), ผู้นำทางความคิด (Opinion leaders)
มหาวิทยาลัยว.และท. มหาวิทยาลัยเฉพาะทาง มหาวิทยาลัย Comprehensive	ตรี โท (โปรเจ็ค, วิทยานิพนธ์ หรือวิจัยสั้น) เอก	มหานคร เมืองใหญ่	70%	60:40	อุตสาหกรรม ภาคการผลิตจริง	กำลังงานความรู้และสมรรถนะ สูง
มหาวิทยาลัยสี่ปี มหาวิทยาลัยศิลปศาสตร์	ตรี โท	จังหวัด ของภูมิภาค	50%	40:60	องค์การปกครองท้องถิ่น, การผลิตและธุรกิจภูมิภาค, การเรียนรู้ตลอดชีวิต Self actualization	กำลังคนขับเคลื่อนการ เปลี่ยนแปลงท้องถิ่น, กำลังคนความรู้ (Knowledge workers)
วิทยาลัยชุมชน	อนุปริญญา Associate degree	จังหวัด อำเภอ	10%	20:80	สร้างความเข้มแข็งชุมชน, การพัฒนาที่ยั่งยืน, ดูแลแรงงานออกจากภาคเกษตร, การเรียนรู้ตลอดชีวิต, Self actualization	กำลังคนภาคการผลิตจริงใน ท้องถิ่น, กำลังคนความรู้

101. ระบบวิทยาลัยชุมชนอยู่ในช่วงเริ่มก่อตั้งและจะมีการขยายตัวต่อไป มีลักษณะสำคัญคือ วิทยาลัยชุมชนควรเป็นกลไกบริหารจัดการ ใช้หลัก co-location โดยอาศัยโครงสร้างพื้นฐาน กายภาพ(อาคาร อุปกรณ์)ที่มีอยู่แล้วของมหาวิทยาลัย ของสถาบันการศึกษาอื่นของ กระทรวงศึกษาธิการ และของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ก่อนการลงทุนทางกายภาพ เน้นการระดมทรัพยากรจากพื้นที่ ใช้ทรัพยากรบุคคลพื้นที่
102. ปรัชญาของวิทยาลัยชุมชน (และการต่อยอดที่มหาวิทยาลัย 4 ปี) จะรองรับหลักพื้นฐานของการ สร้างคนให้ชุมชน, จัดหลักสูตรตามความต้องการของชุมชน ทำโจทย์จริงจากชุมชน , รักษา คนมีประสบการณ์และความรู้เพื่อพัฒนาท้องถิ่นของตน, ใช้และระดมทรัพยากรที่มีในพื้นที่ รวมทั้งบริหารร่วม โดยชุมชน
103. กลไกวิทยาลัยชุมชน
- : จัดหลักสูตรอนุปริญญาและการฝึกอาชีพ
 - : สร้างกำลังคนคุณภาพและจำนวน เพียงพอต่อภารกิจของชุมชน รองรับการกระจาย อำนาจและความรับผิดชอบสู่ท้องถิ่น
 - : ร่วมกับมหาวิทยาลัย อาชีวศึกษา ภาคการผลิตจริง และหน่วยงานด้านการพัฒนา แรงแรงงาน เพื่อปรับแรงงานที่ออกจากภาคเกษตร เพื่อเตรียมเข้าสู่ภาคบริการและ ภาคอุตสาหกรรม ในพื้นที่บริการของวิทยาลัยชุมชน รวมทั้งยกความรู้สมรรถนะทักษะของผู้ ทำงานในภาคการผลิตจริง เพื่อเพิ่มผลิตภาพ รองรับการผลิตงานและเปลี่ยนอาชีพ ของ พื้นที่บริการ
104. โจทย์ของท้องถิ่น การสร้างคนให้ท้องถิ่น เป็นภารกิจสำคัญของวิทยาลัยชุมชนและ มหาวิทยาลัย 4 ปี ผลงานทั้งการผลิตคนและการสร้างองค์ความรู้ระดับท้องถิ่นจะเป็นผลงาน ทางวิชาการที่มีคุณค่าต่อสังคมและเทียบเท่าผลงานวิจัยอื่นได้เช่นกัน
105. ทั้งนี้ให้มีการจัดทำแผนพัฒนากลุ่มมหาวิทยาลัยในมิติอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งที่ ชัดเจนขึ้นอย่างต่อเนื่อง อาทิเช่น กลุ่มมหาวิทยาลัยใหม่, กลุ่มมหาวิทยาลัยเน้นบัณฑิตนัก ปฏิบัติ (hands-on), กลุ่มมหาวิทยาลัยศิลปศาสตร์ในยุค Post Modern, กลุ่มมหาวิทยาลัยตาม แผนพัฒนาภูมิภาคหรือเส้นทางพัฒนาพื้นที่เฉพาะ (Development corridor) ทั้งในประเทศและ ที่เป็นข้อตกลงความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน เป็นต้น
106. การจัดกลุ่มอุดมศึกษาได้สำเร็จต้องอาศัยหลายกลไกกล่าวคือ
- (1) กลไกสมศ.ในการประเมินคุณภาพ มีการพัฒนาเกณฑ์ประเมินที่เหมาะสมกับแต่ ละกลุ่มมหาวิทยาลัยที่มีพันธกิจต่างกัน
 - (2) การจัดสรรงบประมาณตามพันธกิจของแต่ละกลุ่มมหาวิทยาลัย
 - (3) กลไกเงินกู้ยืมศ.ตามความต้องการของสังคมและพื้นที่ คุณภาพของการศึกษา ตามกลุ่มมหาวิทยาลัย และผู้ที่สามารถเรียนได้

(4) คณะกรรมการการอุดมศึกษากำกับเชิงนโยบาย ผ่านกลไก *pre-audit* และ *post-audit*

(5) หลักเกณฑ์การจัดสรรทุนสร้างและพัฒนาอาจารย์ ตามกลุ่มมหาวิทยาลัย

(6) หลักเกณฑ์ในการสนับสนุนทรัพยากรการศึกษาอื่น ๆ เช่น ทุนวิจัย (สร้างองค์ความรู้ โจทย์ภาคการผลิต โจทย์ชุมชน) ทุนสร้างนวัตกรรมและ *spin off* (ทั้งภาคการผลิตและชุมชน) ทุนเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ฯ

107. การจัดกลุ่มอุดมศึกษาจะสร้างหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองผู้บริโภค มีการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ รวมทั้งการวางระบบสิทธิประโยชน์ทางการเงินและภาษีสำหรับอุดมศึกษา

ธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการอุดมศึกษา

108. ธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการ (Governance and Management) เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบโดยตรงต่อการพัฒนามหาวิทยาลัยและอุดมศึกษาในภาพรวม กล่าวคือ หากสถาบันอุดมศึกษามีกลไกการกำหนดทิศทางที่ดีและก้าวหน้า พร้อมกับการขับเคลื่อน โดยการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพแล้ว ภารกิจของมหาวิทยาลัยก็สำเร็จลุล่วงไปได้ บทบาทและความรับผิดชอบขององค์กรสูงสุดในที่นี้ คือ “สภามหาวิทยาลัย” มีความสำคัญต่อความเจริญของสถาบันและผลิตผลที่ดี ๆ ผนวกฯ องคมนตรี น.พ.เกษม วัฒนชัย ได้สรุปบทบาทและความรับผิดชอบของสภามหาวิทยาลัยไว้อย่างชัดเจนว่าประกอบด้วย การกำหนดพันธกิจและเป้าประสงค์ สรรหา สนับสนุน และติดตามกำกับ การปฏิบัติงานของอธิการบดี ประเมินการปฏิบัติงานของสภามหาวิทยาลัย ยินยัดให้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และกำกับติดตาม ทบทวนโครงสร้างหลักสูตรและโครงการบริการสังคม ประกันความพอเพียงของทรัพยากร และการบริหารจัดการที่ดี ยึดมั่นในความมีอิสระของสถาบัน เชื่อมโยงระหว่างสถาบันกับชุมชน และทำหน้าที่ศาลอุทธรณ์ในบางครั้ง อย่างไรก็ตาม ยังมีผู้บริหารสภามหาวิทยาลัย รวมทั้งผู้บริหารมหาวิทยาลัยจำนวนไม่น้อยที่ยังไม่เข้าใจบทบาทของสภาฯ และการบริหารมหาวิทยาลัยอย่างเพียงพอ เกิดความย่อหย่อน ผลประโยชน์ทับซ้อน ความไม่มีประสิทธิภาพ การพัฒนาที่ปราศจากทิศทาง ขาดนวัตกรรมการศึกษา ตลอดจนปัญหาในการสรรหาผู้นำที่ก่อให้เกิดความแตกแยกในองค์กรส่งผลกระทบต่อนักศึกษาและประชาคม นอกจากนี้ธรรมาภิบาลในการกำกับอุดมศึกษาทั้งระบบโดยส่วนกลางก็สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องผสมผสานการกำกับดูแลด้วยกฎระเบียบ (Regulation) และการสนับสนุน (Facilitation) รวมทั้งการขับเคลื่อนอุดมศึกษาในภาพรวมเพื่อให้สัมพันธ์และสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ

แนวทางการพัฒนา

ธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการอุดมศึกษา

109. การสร้างความเปลี่ยนแปลงในมหาวิทยาลัยต้องอาศัยการกำหนดและกำกับนโยบาย (Governance) การบริหารจัดการให้เกิดการปฏิบัติ รวมทั้งการมีผู้นำการเปลี่ยนแปลง สถาบันอุดมศึกษาจำนวนมากประสบปัญหาเนื่องจากความไม่ชัดเจนในบทบาทและขาดความเข้มแข็งการทำหน้าที่การกำกับนโยบาย และการขาดบุคคลากรในระดับที่เกี่ยวข้อง สมควร จัดตั้งองค์กรหรือกลไกพัฒนาผู้กำกับนโยบายและผู้บริหาร ในลักษณะเดียวกับ Institute of Directors - IOD สร้างกลไกให้พัฒนาผู้บริหารตั้งแต่กรรมการสภามหาวิทยาลัย ไปจนถึงผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัย
110. องค์กรดังกล่าวจัดการฝึกอบรม ให้ความรู้ จัดเยี่ยมชม สร้างเครือข่ายเปิดเวทีแลกเปลี่ยนความคิด และสนับสนุนการวิจัยองค์กรและนวัตกรรมการบริหารนโยบาย (Governance) และการจัดการ (Management)
111. ใช้องค์กรดังกล่าวผลิตหลักสูตรการบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษาให้แก่ผู้บริหารทุกระดับ ตั้งแต่การบริหารระดับสูงคือมหาวิทยาลัย ลงไปถึงคณะ ภาควิชา/สาขา รวมทั้งให้การฝึกอบรมผู้พัฒนาหลักสูตรและผู้สอนอย่างต่อเนื่อง
ทั้งหมดเป็นกระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้มหาวิทยาลัยด้วยการสร้างผู้นำ การบริหารนโยบายหรือธรรมาภิบาล และการจัดการ (Leadership, Governance and Management - LMG)
112. นอกจากนั้น ให้มีการปรับโครงสร้างการบริหารธรรมาภิบาลของมหาวิทยาลัย รวมถึง
: ที่มาและระบบการคัดเลือกนายกสภามหาวิทยาลัย
: ที่มาของคณะกรรมการสภามหาวิทยาลัย สักส่วนของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ควรสูงกว่ากรรมการที่มาจากภายในมหาวิทยาลัย การเลือกสรรกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิควรพิจารณาจากพันธกิจของสถาบัน การมีส่วนร่วมของ stakeholders และนักคิดนักปฏิบัติ
: ระบบการคัดเลือกอธิการบดีและผู้บริหารอื่นที่ปลอดการเมืองผิดปกติ และเปิดกว้างถึงผู้ที่เหมาะสมนอกมหาวิทยาลัย โดยให้โอกาสผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเช่น ศิษย์เก่า สมาคมวิชาชีพวิชาการ ฯลฯ มีส่วนร่วมในคณะกรรมการสรรหา
113. ควรพิจารณาจัดให้มีสำนักงานของสภามหาวิทยาลัย มีเลขานุการสภามหาวิทยาลัยเต็มเวลา สร้างระบบการจัดวาระการประชุมที่โปร่งใส ก้าวหน้า มีเนื้อหาเชิงนโยบายมากกว่าการอนุมัติวาระเชิงบริหารในรายละเอียด ระบบการกลั่นกรองวาระเพื่ออนุมัติ รับทราบ และทักท้วง การติดตามความก้าวหน้าและผลการปฏิบัติตามมติของสภามหาวิทยาลัย

ทั้งนี้ต้องสร้างวัฒนธรรมองค์กรและการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจนให้การทำงานของฝ่ายบริหารและสำนักงานสภามหาวิทยาลัยปลอดความขัดแย้ง

114. ควรทดลองระบบการบริหารนโยบายและการจัดการมหาวิทยาลัยใหม่ ๆ เช่น *President + Provost, Chancellor + Vice Chancellor* ที่ทำงานเต็มเวลา โดยคำนึงถึงภารกิจหลักของสภามหาวิทยาลัย ประกอบด้วย การกำหนดทิศทางการพัฒนาเชิงยุทธศาสตร์, การสร้างและรักษาคุณภาพหลักสูตร บัณฑิตและสถาบัน, การสร้างผู้บริหารรุ่นใหม่, การระดมทุนและทรัพยากรอื่น ๆ
115. กำหนดให้มีการประเมินมหาวิทยาลัยเชิงธรรมาภิบาลอย่างครบวงจร ตั้งแต่นายกสภามหาวิทยาลัย ไปจนถึงผู้บริหารระดับภาควิชา พร้อมตัวชี้วัดที่เหมาะสม
116. สร้างเวทีถ่ายทอดนโยบายและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การบริหารนโยบาย ระหว่างรัฐมนตรีที่รับผิดชอบอุดมศึกษา รัฐมนตรีที่ดูแลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม กับนายกสภาและกรรมการสภามหาวิทยาลัย และคณะกรรมการการอุดมศึกษา
117. พัฒนาความสามารถในการกำกับดูแลและการบริหารอย่างต่อเนื่องของมหาวิทยาลัยทุกกลุ่ม ทั้งมหาวิทยาลัยรัฐและเอกชน ในกรณีมหาวิทยาลัยรัฐเป็นการสร้างความพร้อมเพื่อพัฒนาเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับรัฐบาล
118. ปรับโครงสร้างของคณะกรรมการการอุดมศึกษาให้เป็นคณะมนตรีหรือคณะกรรมการ (Commission) ที่มีมนตรีหรือกรรมการ (Commissioners) ทำงานเต็มเวลา โดยมีสำนักงานคณะกรรมการ(สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาปัจจุบัน) ที่มีโครงสร้างที่เอื้อต่อการปฏิบัติการกิจของคณะกรรมการ ทั้งนี้รวมถึงการรวมภารกิจของกกอ.และกพอ. ในปัจจุบันให้เป็นระบบเดียวกัน

บทบาทของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

119. อุดมศึกษาเป็นกลไกสำคัญหนึ่งในการเพิ่มศักยภาพของประเทศในเวทีสากล ผ่านการสร้างและพัฒนากำลังคน และการสร้างความรู้และนวัตกรรมผ่านระบบวิจัยและพัฒนา เพื่อประโยชน์ในภาคการผลิตโครงสร้างพื้นฐานและการยกระดับความเข้มแข็งของสังคมโดยรวม อย่างไรก็ตาม จากผลการประเมินความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย พบว่า มหาวิทยาลัยไทยไม่ติดกลุ่มมหาวิทยาลัยชั้นนำที่มีคุณภาพทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาค ความสามารถในการสร้างนวัตกรรมของประเทศต่ำ โครงสร้างพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับท้ายๆ ของประเทศที่ได้รับการจัดอันดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากจำนวนบุคลากรวิจัย ผลงานตีพิมพ์ทางวิชาการ สิทธิบัตร รวมทั้งการลงทุนของรัฐในกิจการวิจัยและพัฒนา

120. อย่างไรก็ตาม โอกาสในการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ อยู่ที่การปรับโครงสร้าง และเร่งรัดให้เกิดความเชื่อมโยงในนโยบายและแผนต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่แล้ว เช่น แผนแม่บทวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แผนแม่บทรายอุตสาหกรรม แผนแม่บทการปกครองท้องถิ่น แผนยุทธศาสตร์กระทรวงแรงงาน และแผนแม่บทการศึกษา เป็นต้น ซึ่งเมื่อบูรณาการเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาของประเทศแล้ว อุดมศึกษาก็จะมีความชัดเจนในบทบาทของตนเองมากยิ่งขึ้น
121. ในฐานะที่อุดมศึกษาเป็นองค์ประกอบหนึ่งของระบบวิจัยของประเทศ การสร้างความเป็นเลิศของการวิจัยของอุดมศึกษาจึงขึ้นอยู่กับการวางโครงสร้างระบบวิจัยในภาพรวม ซึ่งรวมถึงนโยบายระบบวิจัย การจัดสรรทรัพยากรวิจัย การบริหารจัดการทุนวิจัย ตลอดจนการประสานพลังระหว่างหน่วยปฏิบัติการวิจัย รัฐต้องมีนโยบายที่ชัดเจนในกระบวนการจัดสรรทรัพยากรวิจัยเพื่อสร้างงานวิจัยที่มีมูลค่าเพิ่มต่อระบบเศรษฐกิจและพัฒนาสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะที่มีความจำกัดในงบประมาณสนับสนุน ในขณะที่เดียวกันก็ยังคงดูแลการวิจัยที่ไม่มีผลตอบแทนการผลิตหรือมูลค่าเชิงเศรษฐกิจ แต่มีความจำเป็นต่อสังคม รวมทั้งการสนับสนุนนักวิจัยรุ่นใหม่ ซึ่งยังขาดประสบการณ์และโอกาส และการสนับสนุนทางการเงินและสิทธิประโยชน์ที่เอื้อต่อการผลิตผลงานทั้งจากสถาบันของรัฐและเอกชน
122. ปัจจัยความเชื่อมโยงและการทำงานร่วมกันระหว่างภาคเอกชนกับอุดมศึกษาเป็นประเด็นใหญ่ที่ต้องการการผลักดัน เนื่องจากความร่วมมือยังอยู่ในระดับต่ำ ภาคเอกชนมักไม่ทราบว่ามหาวิทยาลัยมีผลงานวิจัยที่อาจเป็นประโยชน์ต่ออุตสาหกรรม ในขณะที่มหาวิทยาลัยมักไม่วิจัยจากโจทย์อุตสาหกรรมและไม่ทราบความต้องการของภาคเอกชน นอกเหนือจากความแตกต่างในวัฒนธรรมการทำงาน และปัญหาความลับทางการค้า แม้ในปัจจุบันรัฐจะมีมาตรการส่งเสริม เช่น การยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็น 2 เท่า หากเอกชนมีกิจกรรมวิจัยและพัฒนา เป็นต้น แต่การพัฒนางานวิจัยในภาคเอกชนเองยังต้องพัฒนาอีกมาก ยิ่งเอกชนส่วนใหญ่ไม่มีความต้องการนักวิจัย ทำให้ขาดแรงจูงใจในเส้นทางอาชีพของนักวิจัยไทยในภาคเอกชน

แนวทางการพัฒนา

มหาวิทยาลัยกับการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

123. ประเทศที่พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้ดี มหาวิทยาลัยจะเชื่อมต่อได้ดีกับภาคการผลิต สร้างความรู้และนวัตกรรมใหม่ นอกจากนั้นมหาวิทยาลัยยังถูกคาดหวังให้เป็นสถาบันสังคมมีบทบาทชี้นำความคิดและการเปลี่ยนแปลงของสังคม พันธกิจและความคาดหวังนี้จำแนกให้

มหาวิทยาลัยแตกต่างจากสถาบันอุดมศึกษาซึ่งเป็นเพียงสถาบันที่จัดการศึกษาสูงกว่าระดับมัธยมศึกษา

การสร้างความรู้ที่มีคุณภาพอาศัยระบบวิจัยที่สมบูรณ์เชื่อมต่อทั้งมหภาคจนถึงหน่วยปฏิบัติการวิจัย ในสถานะที่ทรัพยากรมีจำกัด การจัดทรัพยากรเพื่อการวิจัยจะมีลักษณะการแข่งขัน (Competitive research) ให้กับบุคคล กลุ่มบุคคล หรือกลุ่มองค์กรและสถาบัน ระบบ Research Assessment Exercise (RAE) ของสหราชอาณาจักรถูกสร้างขึ้นมาประมาณ 15 ปีใช้จำแนกและจัดลำดับความสามารถในการวิจัยของหน่วยงาน/ กลุ่มสาขาวิชาการในมหาวิทยาลัยสหราชอาณาจักร และมีการประยุกต์และปรับปรุงกลไกและการจัดลำดับมาหลายครั้ง จึงเสนอให้ประยุกต์และปรับใช้ระบบ RAE เพื่อการประเมินความสามารถการวิจัยและจัดสรรทรัพยากรเพื่อการวิจัยสำหรับอุดมศึกษาไทย

124. รัฐควรใช้กลไก เช่น RAE

: จัดสรรทุนวิจัยแบบ Competitive bidding สำหรับกลุ่ม องค์กร

: ส่งเสริมศูนย์แห่งความเป็นเลิศทั้งระดับมหาวิทยาลัย ระดับประเทศ และตามวาระประเทศ (National agenda)หรือการชี้แจงนโยบาย (Policy directed)

(ก) ที่ให้ทางเลือกประเทศและให้ผลลัพธ์จากการวิจัยทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ สร้างทรัพย์สินทางปัญญา และเกิดผลผลิตเศรษฐกิจ

(ข) จำแนกว่าหน่วยงานใดอยู่ในตำแหน่งหรือมีความสามารถในขั้นตอนใด ทั้งการวิจัย (Research) การพัฒนา (Development) การบ่มเพาะความรู้และทรัพย์สินทางปัญญาจากการวิจัย (Incubation) การพัฒนาไปสู่การผลิตเชิงพาณิชย์ (Commercialization)

ทั้งนี้แต่ละหน่วยงานหรือกลุ่มมหาวิทยาลัยอาจมีความสามารถ มีความเหมาะสม มีความจำเพาะ และวางตำแหน่งของตนที่ขั้นหนึ่งตอนใด หรือหลายขั้นตอนได้

ใช้ผล RAE และการวางตำแหน่งของแต่ละสถาบันในแต่ละกลุ่มมหาวิทยาลัย ปรับให้เหมาะเพื่อจัดเงินวิจัยสำหรับแต่ละกลุ่ม

125. ปัจจุบันโครงการพัฒนาบัณฑิตศึกษาและวิจัย ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำงานในลักษณะกลุ่มมหาวิทยาลัย (Consortium) มุ่งสร้างศูนย์แห่งความเป็นเลิศทางวิชาการ 8 กลุ่มสาขาวิชาการ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณผ่านคณะกรรมการอุดมศึกษา มีการทำงานร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยและภาคการผลิตถึงระดับหนึ่ง ในช่วงต่อไปควรจัดให้มีการทำงานร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัย กลุ่มมหาวิทยาลัย ศูนย์ความเป็นเลิศ ภาคอุตสาหกรรม ในและต่างประเทศ ภาคสังคมและชุมชน และแหล่งทุนแหล่งวิชาการต่างประเทศ

โครงการร่วมพลังนี้ในลักษณะกลุ่มมหาวิทยาลัยนี้ สร้างพลังร่วม (Synergy) และการเสริมกันและกัน (Complimentarity) สามารถเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาอาจารย์ให้มหาวิทยาลัยใหม่ สร้างนักวิจัยให้ภาคเอกชน การทำงานร่วมกับภาคสังคมและชุมชนจะช่วย

ตอบโจทย์วิชาการที่มาจากชุมชนได้ เกิดผลลัพธ์ผลิตและผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจ การทำงานกับภาคอุตสาหกรรมในและต่างประเทศช่วยการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ การบ่มเพาะวิสาหกิจ และการสร้างผลผลิตเชิงการค้า ทั้งนี้ต้องมีกลไกอื่นสนับสนุน เช่น การผลักดันของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน กระทรวงและกลุ่มอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง การเข้าถึง *Venture capital* และแหล่งเงินสำหรับการสร้างวิสาหกิจเทคโนโลยี

126. มหาวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของระบบวิจัย แต่ความเข้มข้นและผลสัมฤทธิ์การวิจัยยังอยู่ระดับที่ต่ำกว่าประเทศเอเชียตะวันออกเช่น เกาหลี ไต้หวัน สิงคโปร์ ซึ่งเริ่มการพัฒนาประเทศในยุคใหม่ช่วงเวลาใกล้เคียงกันหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีการจัดการเชิงระบบ มหาวิทยาลัยจึงควรผลักดันให้เกิดระบบวิจัยแห่งชาติ ที่ควรประกอบด้วย

: องค์กรระดับชาติที่กำหนดนโยบายวิจัย (*National research policy body*) ทั้งมหภาค และ sector

: องค์กรจัดสรรเงินทุนวิจัย (*Funding agencies*) จำนวนหนึ่ง มีความหลากหลาย เน้นกลุ่มวิชาการที่ต่างกัน ทั้งนี้หน่วยงานรัฐเช่นกระทรวง ภาคเอกชน จะถูกกำหนดด้วยนโยบายแห่งชาติและกลไกจูงใจให้สนับสนุนทุนวิจัยด้วย

: หน่วยงานวิจัย (*Research implementing bodies*) ได้แก่มหาวิทยาลัย ศูนย์แห่งความเป็นเลิศ ห้องปฏิบัติการวิจัยในภาครัฐและเอกชน

127. ให้มีการออกแบบระบบความเชื่อมโยงระหว่างอุดมศึกษาและภาคการผลิต เพื่อสร้างภารกิจของมหาวิทยาลัยจำนวนหนึ่งที่ใช้อุปสงค์จากภาคการผลิตเป็นตัวตั้ง ทั้งการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน การบริการวิชาการ การวิจัย (*Demand led curriculum, technical services and research*) โดยเฉพาะในมหาวิทยาลัยที่เน้นวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทั้งนี้รัฐพึงจัดทรัพยากรสนับสนุน

128. การสร้างความรู้และใช้ความรู้เพื่อตอบโจทย์ที่หลากหลายของประเทศ เพื่อผลิตกำลังคนด้านการวิจัย เพื่อบ่มเพาะผู้มีความสามารถพิเศษ เพื่อบ่มเพาะเทคโนโลยี ต้องการระบบสนับสนุนงบประมาณวิจัยอีกหลายอย่างนอกจากระบบ *Competitive bidding* ดังนั้น รัฐพึงจัดสรรงบประมาณวิจัยอีกส่วนหนึ่งให้กับสถาบันอุดมศึกษาสำหรับประเด็นต่างๆ กล่าวคือ การวิจัยในสาขาที่จำเป็นต่อสังคม โดยไม่ต้องผูกกับการเพิ่มผลผลิตทางเศรษฐกิจ, การพัฒนานักวิจัยรุ่นเยาว์ นักวิจัยรุ่นใหม่, ทุนประเดิมสำหรับการวิจัยเชิงพาณิชย์ และนวัตกรรมที่มีความเสี่ยงประเภท *Venture Capital*, การสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานการวิจัย, ทุนสมทบ (*Matching fund*) ในการลงทุนร่วมกับมหาวิทยาลัยหรือภาคเอกชนในกิจกรรมวิจัยบางประเภท รวมทั้งพิจารณาสิทธิประโยชน์ทางการเงินและภาษีตามความเหมาะสม

การเงินอุดมศึกษา

129. การลงทุนในอุดมศึกษาผ่านระบบงบประมาณปัจจุบันยังไม่สะท้อนคุณภาพการศึกษา และยังมีได้ใช้เงินใกล้เคียงกับเงินนโยบายอย่างเต็มที่ ทั้งในส่วนของงบประมาณเพื่อการเรียนการสอน งบประมาณวิจัย และค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น การส่งเสริมกลไกการเชื่อมโยงกับภาคการผลิต การพัฒนาแรงงานในภาคการผลิตที่สำคัญ ตลอดจนการลงทุนในภาคการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
130. เป็นที่ประจักษ์ว่าในขณะที่นักศึกษามีจำนวนมากขึ้น แต่ค่าใช้จ่ายต่อหน่วยที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐไปสู่มหาวิทยาลัยของรัฐกลับน้อยลง จึงเป็นภาระที่จะต้องแสวงหาแหล่งทุนเพิ่มเติมเพื่อรักษามาตรฐานการศึกษานอกเหนือจากรองรับจำนวนนักศึกษาที่เพิ่มขึ้น นอกเหนือจากงบประมาณปกติและรายได้อื่นของมหาวิทยาลัยแล้ว ปัจจุบันยังมีกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ซึ่งจัดสรรตามความจำเป็นของผู้เรียนที่มีฐานะไม่ดีพอที่จะศึกษาได้ อย่างไรก็ตาม ในอนาคตยังมีความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มปัจจัยด้านการเงินเข้ามาในระบบอุดมศึกษา ซึ่งคงจะต้องพิจารณาเพิ่มเติมในส่วนของเงินกู้เพื่อการศึกษาที่ไม่ยึดโยงกับฐานะ กลไกดังกล่าวยังจะเป็นเครื่องมือในการปรับนโยบายการรับนักศึกษาในสาขาที่เป็นความต้องการของสังคมอีกด้วย
131. รัฐควรพิจารณาร่วมกับอุดมศึกษาในการขับเคลื่อนนโยบายและงบประมาณที่สอดคล้องกัน เพื่อให้นโยบายแห่งรัฐมีความเชื่อมโยงกับภารกิจของอุดมศึกษา โดยมีเป้าหมายร่วม และการจัดสรรงบประมาณที่สะท้อนเป้าหมายดังกล่าว ซึ่งจะทำให้งบประมาณที่รัฐลงทุนในอุดมศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล แต่อาจจะต้องมีกลไกประสานความเชื่อมโยงดังกล่าว ซึ่งในหลายประเทศใช้องค์กรที่ตัวกลางระหว่างรัฐกับมหาวิทยาลัยทำหน้าที่เชื่อมนโยบายของรัฐบาล งบประมาณ และผลงานของมหาวิทยาลัย

แนวทางการพัฒนา

การเงินอุดมศึกษา

132. รัฐพึงปรับการจัดสรรงบประมาณประจำปี สำหรับมหาวิทยาลัยของรัฐ ที่ปัจจุบันเป็น *Supply-side financing* ให้

: สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาประเทศ เช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการพัฒนาความสามารถในการแข่งขัน แผนโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญา อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น และ

: เป็นไปตาม *Performance-based* มากขึ้น โดยอาจปรับปรุงตัวชี้วัดให้เหมาะสมจากตัวชี้วัดที่กำกับมหาวิทยาลัยอยู่แล้ว เช่น ตัวชี้วัดของคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) หรือตัวชี้วัดของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

133. ในขณะที่เงินยืมกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา(ยศ.) เป็นการให้ผู้เรียนกู้ยืมตามความจำเป็น (Need-based loan) จะต้องมีการพิจารณาและจัดรูปแบบใหม่ของกองทุนประเภท Contribution scheme ที่ถูกต้องเหมาะสม ระหว่างรัฐและผู้เรียน สำหรับผู้ที่มีความสามารถ เรียนระดับอุดมศึกษาได้ เพื่อเป็นเครื่องมือเชิงนโยบายในการกำหนดกรอบการพัฒนา อุดมศึกษา เช่น ใช้กำกับการผลิตบัณฑิตในสาขาที่สังคมต้องการ

134. รัฐพึงจัดตั้ง “กองทุนพัฒนาอุดมศึกษา” เพื่อการพัฒนาอาจารย์และบุคลากร, เชื่อมโยง อุดมศึกษากับภาคการผลิต (เช่นหลักสูตรทวิภาคี/ทักษะวิศวกรรม, Internship, Apprenticeship หลักสูตร Demand-led โดยผู้ประกอบการ, ศูนย์การเรียนรู้ศูนย์ฝึกในโรงงาน, ศูนย์บ่มเพาะ อุดมศึกษาในนิคมอุตสาหกรรม), สนับสนุนการจัดตั้งวิสาหกิจโดยมหาวิทยาลัย (Spin-off, University-owned enterprises) , พัฒนาแรงงานความรู้ รวมถึงเกษตรกรที่เลิกอาชีพ และการ เรียนรู้ตลอดชีวิต, สนับสนุนท้องถิ่น ในส่วนนี้ควรสร้างกลไกการใช้งบประมาณขององค์กร ปกครองท้องถิ่น (อปท.)

รัฐพึงใช้กองทุนพัฒนาอุดมศึกษาพร้อมงบประมาณที่ปรับตัวได้ตามความเปลี่ยนแปลง ที่มีพลวัตและมีผลกระทบสูง (เป็น Rolling budget) เสริมกับงบประมาณประจำปี เพื่อลด ผลกระทบของการกำกับทิศทางอุดมศึกษาอันเนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลงของโลกและเหตุ พิเศษอื่น ๆ เชื่อมโยงของอุดมศึกษากับภารกิจสำคัญของประเทศได้อย่างคล่องตัวและมี ผลสัมฤทธิ์ที่เชื่อถือได้

135. ให้จัดตั้งองค์กรกั้นชน (Buffer organization) แบบ Higher Education Funding Council for England - HEFCE ของอังกฤษ) เพื่อจัดสรรงบประมาณอุดมศึกษาตามพันธกิจอุดมศึกษาและ การเจรจาต่อรองนโยบายกับรัฐบาล ทั้งนี้องค์กรกั้นชนอาจทำภารกิจสำคัญ ๆ เช่น การเจรจาด้าน นโยบายและงบประมาณกับรัฐ, การทำแผนกลยุทธ์ของระบบอุดมศึกษาของกลุ่มมหาวิทยาลัย หรือแต่ละมหาวิทยาลัย, การวางแผนงบประมาณ การบริหารการเงิน และการจัดสรร ทรัพยากร, การทบทวนโครงการที่มีความสำคัญและผลกระทบสูง เป็นต้น

136. รัฐพึงใช้หลักการ *Financial autonomy* ในการบริหารการเงินอุดมศึกษา สร้างความชัดเจนการ บริหารการเงินโดยส่วนผสมของงบประมาณจากภาครัฐ รายได้ของมหาวิทยาลัยจากค่าเล่า เรียน งานวิจัย งานบริการวิชาการ งานการค้า และอื่น ๆ

ความชัดเจนในการบริหารการเงินอุดมศึกษาทั้งมหาวิทยาลัยของรัฐและมหาวิทยาลัย เอกชนนี้ ใช้กำหนดโครงสร้างการเงินอุดมศึกษา โดยใช้หลัก

- Sources of fund ขยายวงเงินงบประมาณที่ได้จากแหล่งต่าง ๆ

- Allocation of fund จัดสรรให้เหมาะสมตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย และนโยบายที่ รัฐอยากเห็น

- Utilization of fund ใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ และมีวินัยการเงินการคลัง

การพัฒนาบุคลากรในอุดมศึกษา

137. จุดอ่อนที่สำคัญประการหนึ่งของอุดมศึกษาไทย คือ อาจารย์และระบบการพัฒนาบุคลากรในมหาวิทยาลัย ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งจะต้องแก้ปัญหาตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ในส่วนของต้นน้ำนั้นเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งทุนเพื่อพัฒนาอาจารย์ ส่วนกลางน้ำเกี่ยวข้องกับการเพิ่มสมรรถนะให้กับอาจารย์ประจำการ ทั้งทางด้านความเป็นครู การบ่มเพาะความสามารถในการบริหารจัดการ และการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพและสังคม จนถึงปลายน้ำ ที่เป็นบุคลากรที่มีประสพการณ์ สามารถถ่ายทอดประสพการณ์ยาวนานสู่อาจารย์ระดับอื่น รวมถึงการเชื่อมโยงกับภายนอกทั้งภาคเอกชน สมาคมวิชาชีพวิชาการ และภาคประชาสังคม ทั้งหมดนี้จะชัดเจนหากพิจารณาวิวัฒนาการของอาจารย์ในลักษณะวงจรชีวิต (Life Cycle) ของบุคลากรอาจารย์
138. การพัฒนาอาจารย์เป็นความอยู่รอดของอุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถาบันใหม่ หรือสถาบันที่มีความขาดแคลนอาจารย์ที่มีคุณภาพ การวางแผนกำลังคนจึงต้องมีกรอบที่ชัดเจนทั้งในเชิงปริมาณ และ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเชิงคุณภาพที่เป็นความต้องการที่แท้จริง คาดว่า ในระยะยาว 15 ปี จะมีความขาดแคลนอาจารย์ในระดับต่าง ๆ ประมาณ 30,000 คน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ความขาดแคลนดังกล่าวอาจเป็นโอกาสสำคัญในการพัฒนามหาวิทยาลัยไทย

แนวทางการพัฒนา

การพัฒนาบุคลากรในอุดมศึกษา

139. การพัฒนาอาจารย์ในมหาวิทยาลัย ต้องคำนึงถึงการพัฒนาหลายมิติ เช่น
- : ด้านวิชาการ ความเป็นครู ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ความสามารถด้านการวิจัย สมรรถนะทางวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับสาขาที่ตนรับผิดชอบ การบริหารจัดการ การจัดการทางสังคม
 - : ช่วงวัยต่างๆของการทำงานและพัฒนา (Life cycle development) ตั้งแต่การบ่มเพาะ (incubation) ในช่วงต้นการทำงาน ช่วงการทำงานจริง ช่วงเป็นผู้สูงความรู้และประสพการณ์ และการเป็นคลังสมองหลังเกษียณ

โดยจัดให้มีกระบวนการ Mentoring โดยผู้มีความรู้และประสบการณ์ เน้นการพัฒนา
จากการทำงานจริงเช่น Sabbatical, Shadowing กับภาคการผลิต ภาคสังคม โดยร่วมมือกับ
หน่วยงานวิจัย ภาคการผลิต สมาคมวิชาการวิชาชีพ และภาคประชาสังคม

140. ข้อเสนอหลักเกี่ยวกับเกณฑ์การจัดสรรทุนของสำหรับมหาวิทยาลัยรัฐและเอกชน

: สาขาที่ประเทศไทยมีความเข้มแข็งแล้ว ให้ศึกษาภายในประเทศหรือแบบ
ผสมผสาน ควบคู่กับเป้าหมายการสร้าง โปรแกรมชั้นนำระดับโลกในประเทศไทยสำหรับสาขา
ที่ประเทศมีความเข้มแข็ง

ทั้งนี้ถ้าเรียนต่างประเทศ ให้เข้ามหาวิทยาลัยชั้นนำของโลก

: สาขาขาดแคลนที่มีการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาภายในประเทศ ให้เรียนแบบ
ผสมผสาน หากจำเป็นต้องไปเรียนต่างประเทศใช้เงินខ้างต้นเช่นกัน

: สาขาขาดแคลนบางสาขาและสาขาไม่มีบัณฑิตศึกษาในประเทศ เพื่อให้เกิด
ประโยชน์สูงสุดควรให้เข้าเรียนในมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลก

: เพิ่มจำนวนทุนทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

141. สร้างแรงจูงใจให้มหาวิทยาลัยและผู้เรียนร่วมลงทุนพัฒนาอาจารย์ ด้วยมาตรการด้านการเงิน
เช่น ทุนจากรัฐบาลทั้งหมด ทุนรัฐบาลร่วมกับมหาวิทยาลัย ทุนรัฐบาลร่วมกับมหาวิทยาลัย
และผู้เรียน เพื่อเพิ่มจำนวนอาจารย์ที่รับการพัฒนาได้มากขึ้น กระตุ้นให้มหาวิทยาลัยและ
ผู้เรียนจริงจังกับการเรียนในสาขาวิชาและในสถานศึกษาที่มีคุณภาพ อีกทั้งคำนึงถึง
ผลตอบแทนจากการได้ทุนจากรัฐ การลงทุนของมหาวิทยาลัยและผู้เรียนเอง

142. การพัฒนามหาวิทยาลัยรัฐกลุ่มใหม่ ที่ได้กรอบอัตรากำลังจำนวนมากในช่วงต้นแผนพัฒนา
ระยะยาวฉบับที่สองต้องใช้เป็นโอกาสของการพัฒนามหาวิทยาลัยใหม่อย่างก้าวกระโดด เข้า
สู่ระบบการจัดกลุ่มมหาวิทยาลัยและการวางตำแหน่งในสาขาต่างๆ ทั้งนี้สภามหาวิทยาลัยควร
กำหนดยุทธศาสตร์การใช้อัตราใหม่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ใช้เป็นเครื่องมือในการปรับ
ทิศทางมหาวิทยาลัย อาจารย์ที่บรรจุในอัตราใหม่ควรอยู่ในโครงการของยุทธศาสตร์การ
พัฒนาที่กำหนดโดยมหาวิทยาลัย ให้ความสำคัญสูงสุดต่อศักยภาพและคุณภาพของอาจารย์ที่
จะรับเข้า

143. มหาวิทยาลัยใหม่ควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาอาจารย์เป็นทีม เช่นกลุ่มวิทยาเขตของ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏตามพื้นที่หรือสหวิทยาลัยเดิม ใช้
กระบวนการคัดเลือกและสรรหาที่ยุติธรรม โปร่งใส และมีส่วนร่วม โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง
ภายในและนอกสถาบัน

144. กำหนดให้รัฐมีพันธกิจสนับสนุนการพัฒนาอาจารย์และบุคลากรมหาวิทยาลัยเอกชน สร้าง
แรงจูงใจให้มหาวิทยาลัยเอกชนลงทุนพัฒนาอาจารย์และบุคลากรด้วยมาตรการด้านภาษี
หรือการเงิน(เช่นช่วยสนับสนุนค่าใช้จ่ายเป็นบางส่วน) ทั้งนี้ควรขยายบทบาทและให้โควตา

พิเศษสำหรับมหาวิทยาลัยเอกชนในโครงการที่ไม่ผูกมัดเงื่อนไขการทำงานของผู้รับทุนว่าต้องทำงานในภาครัฐ เช่น โครงการพัฒนาบัณฑิตศึกษาและวิจัย ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา โครงการกาญจนาภิเษกของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โครงการ Thailand Graduate Institute of Science and Technology- TGIST ของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ

เครือข่ายอุดมศึกษา

145. มหาวิทยาลัยในระบบอุดมศึกษามีความซ้ำซ้อน แข่งชิงตลาดการศึกษา มีความสูญเปล่าของโครงสร้างพื้นฐาน และไม่ทำงานโดยการรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มพลังความหลากหลาย และความเชี่ยวชาญที่กระจุกกระจาย
146. มหาวิทยาลัยไทยเองมีความแตกต่างสูง และมีช่องว่างของระดับการพัฒนา (University Divide) ความแตกต่างดังกล่าวมีหลายมิติ อาทิเช่น ขนาด งบประมาณ ประเภท อายุ สถานที่ตั้ง บุคลากร คุณภาพของนักศึกษา คุณภาพของสถาบัน ตลอดจนชื่อเสียง เป็นต้น ซึ่งหลายปัญหาของอุดมศึกษาจะแก้ไม่ได้หากมหาวิทยาลัยยังแยกส่วนกันทำงาน ไม่รวมพลัง (Synergy) หรือแบ่งงานกันทำ (Division of labor) แม้สถาบันมีคุณภาพและความเป็นเลิศ แต่เมื่อไม่ทำงานร่วมกัน ก็ไม่สามารถสร้างสรรค์ผลงานในระดับประเทศ หรือที่สูงขึ้นไปได้
147. สังคมไทยมีสถิติด้านผลิตภาพ (Productivity) ของแรงงานค่อนข้างต่ำ หากเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ เช่น มาเลเซีย เกาหลีใต้ และญี่ปุ่น ประเทศเหล่านี้มีผลิตภาพสูงกว่าไทยประมาณ 2, 3 และ 5 เท่า ตามลำดับ ดังนั้นความเชื่อมโยงระหว่างอุดมศึกษาและภาคการผลิตเป็นหัวใจสำคัญอันดับต้น ๆ ดังที่ได้กล่าวแล้ว ปัจจัยสำคัญในการแก้ปัญหาดังกล่าวประการหนึ่ง คือ การใช้เครือข่ายอุดมศึกษาในการพัฒนาผลิตภาพของภาคการผลิต
148. เครือข่ายอุดมศึกษาเป็นปัจจัยหลักในกระบวนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อระดมบุคลากร ความเชี่ยวชาญ และฐานความรู้ที่หลากหลาย ในการสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งมีผลต่อทั้งเศรษฐกิจชุมชน ความเป็นอยู่ของประชาชน และชุมชนที่เข้มแข็งในที่สุด
149. นอกจากนี้ ความซ้ำซ้อนในลักษณะต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยไทย มีปรากฏอยู่มาก ตั้งแต่ความซ้ำซ้อนในหลักสูตร การเรียนการสอน อาจารย์ที่ขาดแคลน โครงสร้างพื้นฐานที่ซ้ำซ้อน ตลอดจนระบบบริหารจัดการที่สิ้นเปลือง การทำงานแบบเครือข่ายอุดมศึกษาจะช่วยลดปัญหา และเพิ่มโอกาสให้แก่ละมหาวิทยาลัย

แนวทางการพัฒนา

เครือข่ายอุดมศึกษา

150. มหาวิทยาลัยในระบบอุดมศึกษาไทยมีความซ้ำซ้อน มีความแตกต่างและมีช่องว่างของระดับการพัฒนาสถาบัน อุดมศึกษา (University Divide) แก่ปัญหาไม่ได้ถ้าไม่รวมพลัง รวมทั้งข้อเท็จจริงที่ว่า โจทย์ของสังคมและประเทศซับซ้อนและใหญ่เกินกว่าที่แต่ละมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งจะทำโคดๆ จำเป็นที่รัฐต้องสนับสนุนการทำงานในลักษณะเครือข่าย โดยใช้กลไกการจัดสรรทรัพยากรและอื่นๆ ที่นำไปสู่การรวบรวมในมิติต่าง ๆ เช่น หลักสูตร ทรัพยากรการเรียนรู้ การลงทุนร่วม โครงสร้างพื้นฐานและการใช้ร่วม การพัฒนาบุคลากรและระบบบริหาร ฯลฯ จนถึงรวบรวมสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่โดยมีกลไกกฎหมายรองรับ

151. ทั้งนี้ควรมีการสร้างแรงจูงใจ

: ในการช่วยยกระดับขีดความสามารถและคุณภาพ โดยเฉพาะระหว่างองค์กรที่เข้มแข็งและองค์กรใหม่หรืออ่อนแอกว่า

: สนับสนุนการทำงานในระบบเครือข่ายอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน เพื่อให้อุดมศึกษาเป็นกลไกสำคัญของรัฐในการสร้างความเข้มแข็งและความพร้อมให้กับการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยร่วมมือกับผู้นำชุมชน และประชาสังคม

: สร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายทางวิชาการ

: เชื่อมโยงเครือข่ายอุดมศึกษากับภาคการผลิต อุตสาหกรรมระดับชาติ อุตสาหกรรมระดับท้องถิ่น การวิจัยร่วม

การแบ่งภารกิจทางวิชาการแบบเดียวกับห่วงโซ่อุปทานของเอกชน การสร้างและพัฒนาเส้นทางอาชีพ “นักวิจัยอาชีพ” ร่วมกับภาคเอกชน

: สนับสนุนการทำงานระบบเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสังคม

จรรโลงเสรีภาพและประชาธิปไตย สร้างแบบอย่างที่ดีและแรงบันดาลใจในความรับผิดชอบต่อสังคมต่อเยาวชน

การพัฒนาอุดมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้

152. ดังที่ได้กล่าวไว้ในภาคอนาคต ปัญหาของจังหวัดชายแดนภาคใต้จำเป็นต้องใช้การศึกษาเข้าเยียวยาเพื่อสันติสุขและการพัฒนาพื้นที่ในระยะยาว สถิติของเยาวชนในปัจจุบันแสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาเอกชนมีบทบาทสำคัญในพื้นที่ ในขณะที่จำนวนประชากรและเด็กในวัยเรียนมี

จำนวนค่อนข้างคงที่ แต่ผลการทดสอบทางวิชาการพบว่า เด็กนักเรียนมีความอ่อนแอด้าน
วิชาการ

153. ในระดับอุดมศึกษา บัณฑิตและหลักสูตรอุดมศึกษาด้านวิทยาศาสตร์มีสัดส่วนต่ำ เช่นเดียวกับ
ภูมิภาคอื่น ๆ นักศึกษาในพื้นที่เกือบครึ่งไปศึกษาในสถาบันนอกพื้นที่ ในขณะที่บางส่วน
เดินทางไปศึกษาต่อแถบตะวันออกกลางและประเทศมุสลิม และโดยมากสำเร็จการศึกษาแล้ว
กลับมาเป็นครู

154. มหาวิทยาลัยควรเชื่อมโยงและบูรณาการวิชาการวิชาชีพกับศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น มี
เพียงจัดการเรียนการสอนด้านศาสนาเท่านั้น ระบบอุดมศึกษาเองควรให้การสนับสนุนใน
ลักษณะต่าง ๆ แก่เพื่อนสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ ซึ่งมีทั้งสถาบันของรัฐ สถาบันเอกชน และ
วิทยาลัยชุมชน

แนวทางการพัฒนา

การพัฒนาอุดมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้

155. การพัฒนาอุดมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องมองภาพรวม
หลายมิติ

: ทั้งทางสังคม ศาสนา ประวัติศาสตร์ การเมือง ระบบการศึกษาวิชาโลกและ
ศาสนาแบบคู่ขนาน

: การแก้ปัญหาระยะสั้น กลาง และยาว รวมถึงเป้ายุทธศาสตร์และเป้าปฏิบัติ

: ในเบื้องต้น สร้างความเข้มแข็งของกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาทั้งรัฐและเอกชน
วิทยาลัยชุมชนในพื้นที่ และรวมถึงการระดมสรรพกำลังของสถาบันอุดมศึกษาในภาคใต้ 14
จังหวัดและทั้งประเทศ ในลำดับต่อมา

: การพัฒนาอุดมศึกษาครอบคลุมทั้งการพัฒนาเด็กเยาวชนและนักศึกษา การพัฒนาครู
และบุคลากรในพื้นที่ การสร้างความเข้มแข็งของสถาบันอุดมศึกษา และการพัฒนา
อุดมศึกษาสู่อาเซียน

156. ด้านการพัฒนาเด็กเยาวชนและนักศึกษา ต้องเร่งสร้างโอกาสด้านการศึกษาให้กับเยาวชนให้
สามารถเรียนรู้วิชาที่เชื่อมต่อกับอาชีพ, พัฒนาทักษะทางภาษาโดยเฉพาะภาษาไทย ภาษาบา
ฮายามาเลเซียและอินโดนีเซีย, พัฒนาทักษะด้านวิชาการและวิชาชีพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต,
ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเยาวชนเพื่อเรียนรู้พหุวัฒนธรรม, ส่งเสริมความเข้าใจสันติ
ศึกษา

157. ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรในพื้นที่ อุดมศึกษาจำเป็นต้องให้ความสำคัญสูงยิ่งในการ
พัฒนาครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อสังคมพหุวัฒนธรรม พหุวัฒนธรรม รวมถึงการพัฒนา

ระบบการเรียนการสอน สื่อ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้, นำโครงการครูสหกิจแก้ปัญหาความขาดแคลนครู, เสริมสร้างความรู้และทักษะอาชีพให้กับประชาชนในท้องถิ่น, สร้างความเข้าใจในการเชื่อมโยงวิชาการวิชาชีพกับศาสนาวัฒนธรรม และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

158. ด้านการสร้างความเข้มแข็งให้สถาบันอุดมศึกษา สร้างและพัฒนาอาจารย์มหาวิทยาลัยและวิทยาลัยชุมชนที่มีคุณภาพ โดยเงื่อนไขพิเศษ, ส่งเสริมการทำงานในระบบเครือข่ายอุดมศึกษา ทั้งในและนอกพื้นที่, ใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมจากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, จัดให้มีกองทุนพัฒนาอุดมศึกษาของพื้นที่เฉพาะ, เรียนรู้จากประสบการณ์การบริหารการศึกษาพิเศษของประเทศอื่น โดยเฉพาะสร้างความเชื่อมต่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับโลกมุสลิม

159. ด้านการพัฒนาการศึกษาสู่ภูมิภาคอาเซียน เร่งพัฒนาพื้นที่ไปสู่ความร่วมมือในภูมิภาคของอาเซียน, Indonesia-Malaysia – Thailand Growth Triangle IMT-GT, Joint Development Strategy - JDS, สร้างโอกาสในการประกอบอาชีพ การส่งออก และภาคบริการ กับมาเลเซีย อาเซียน และโลกมุสลิม, สร้างความเข้มแข็งของวิทยาลัยชุมชนให้จัดหลักสูตรระยะสั้นและอนุปริญญาเพื่อผลิตแรงงานความรู้ (Knowledge workers) ป้อนภูมิภาค, เชื่อมโยงอุดมศึกษาไทยกับสถาบันอุดมศึกษาในมาเลเซีย

โครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้

160. โครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ของอุดมศึกษารอบกลุ่มทั้งโครงสร้างเชิงเนื้อหาสาระและโครงสร้างทางกายภาพ ที่สำคัญมี 4 ประการ คือ

- โครงสร้างหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดและสังคมในปัจจุบันและอนาคต
- สังคมสารสนเทศ สังคมฐานความรู้ ทรัพยากรการเรียนรู้
- ระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตจะเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อุดมศึกษาต้องเข้าใจนัยสำคัญของเป้าหมายและวิธีการ
- สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์และการเรียนรู้

161. โครงสร้างหลักสูตรไม่ตอบสนองต่อความต้องการจากข้อเท็จจริงต่อไปนี้

- ภาคเอกชนระบุดูเงินถึงความอ่อนด้อยของบัณฑิตทางด้าน:
 - วิชาการ (ความเข้าใจพื้นฐาน ความลึกซึ้ง การปฏิบัติจริง)
 - ทักษะอื่นๆ (การเขียนการพูด ตรรก ความคิด การสื่อ การแก้ปัญหา จริยธรรม การเรียนรู้ด้วยตนเอง)

- ผลจากโลกาภิวัตน์ และ เทคโนโลยีก้าวหน้า ที่จะทำให้วิถีชีวิต และวิถีการงานของบัณฑิตในอนาคตเปลี่ยนไป การเรียนรู้ศาสตร์เฉพาะทางทั้งวิชาชีพและวิชาการดังที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน อาจไม่เพียงพอต่อความอยู่รอดและการแข่งขันของแรงงานในอนาคต
- สถาบันอุดมศึกษาไทยในอดีตที่ผ่านมา สร้างหลักสูตรจำนวนมากตามความต้องการของสถาบัน โดยขาดการคำนึงถึงผลลบด้านการจ้างงาน คุณภาพของบัณฑิต หลายแห่งขยายหลักสูตรทางด้านวิชาชีพโดยขาดความพร้อม บัณฑิตจำนวนมากขาดทักษะชีวิต และความรู้รอบในศิลปวิทยาการที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต

162. เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญในการเคลื่อนย้ายยุคอุตสาหกรรมไปสู่สังคมสารสนเทศ ซึ่งมีคุณลักษณะหลายด้าน

- ภายในระยะเวลาไม่กี่ทศวรรษ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้ทำการปฏิวัติวิถีชีวิต วิถีการทำงาน และพฤติกรรมของผู้คนในสังคมโลก
- เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือขึ้นสำคัญที่ทำให้โลกาภิวัตน์เป็นไปได้และมีอิทธิพลต่อกันและกัน และครอบงำกันในบางกรณี
- เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นทั้ง โอกาสและการคุกคาม ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การเมือง ฯลฯ
- เยาวชนมีทักษะการใช้เทคโนโลยีประเภทนี้เหนือผู้ใหญ่

163. การเรียนรู้ตลอดชีวิตจะมีผลกระทบอย่างสูงในศตวรรษนี้ เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดดของสังคม ก่อให้เกิดรูปแบบใหม่ๆ ในวิถีชีวิต การทำงาน และการปรับตัวในสถานการณ์ใหม่ๆ การเรียนรู้ตลอดชีวิตเกี่ยวข้องกับทุกสาขาอาชีพและชนทุกวัย โดยการจัดให้มีสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ไม่แข็งตัวเหมือนระบบการศึกษาปัจจุบัน มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง มีปฏิสัมพันธ์หลายรูปแบบ พร้อมๆ กับทรัพยากรการเรียนรู้ที่อุดม และมีการประเมินอย่างสม่ำเสมอ จะเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยยกระดับกำลังคนของประเทศได้

164. สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ประกอบด้วย

- สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ภูมิทัศน์ และธรรมชาติ
- สันทนาการ ศิลปะ ดนตรี กีฬา
- ห้องสมุด และแหล่งเรียนรู้
- ปฏิบัติสัมพันธ์ (Interaction) และสนทนา (Dialogue)

สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะทำให้เกิดประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลในผู้เรียนทั้งในเชิงวิชาการ และสุนทรียภาพของเพื่อนมนุษย์ ทั้งนี้ยังเอื้อต่อชีวิตอาจารย์และผู้บริหารการศึกษา และมีผลต่อคุณภาพชีวิตและความสุขอันเป็นที่พึงประสงค์ของประชาคมอุดมศึกษา

แนวทางการพัฒนา

โครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้

165. นอกเหนือจากการสนับสนุนหลักสูตรทางด้านเทคนิค วิชาการ วิชาชีพแล้ว รัฐจะให้การสนับสนุนการศึกษาในหลักสูตร “ศิลปศาสตร์” (*Liberal Arts Education*) ในฐานะโครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ ทั้งในลักษณะหลักสูตรเสริม เพิ่มเติม ทดแทน ตลอดจนการปรับเปลี่ยนพันธกิจของบางสถาบันให้เป็นมหาวิทยาลัยด้านศิลปศาสตร์เต็มรูปแบบ

นอกจากนี้ควรออกแบบหลักสูตรศิลปศาสตร์ในยุคหลังอุตสาหกรรม (*Post Modern Liberal Arts*) ที่สามารถรองรับความต้องการของคนรุ่นใหม่และตลาดแรงงาน เช่น ดนตรี ศิลปะ เทคโนโลยีสารสนเทศ *Neuro Science* การบริหารจัดการ พลังงานและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและนักคิดของโลก เป็นต้น รวมทั้งคำนึงถึงการสนับสนุนการศึกษาพิเศษในรูปแบบต่าง ๆ

166. อุดมศึกษาพัฒนาและใช้ศักยภาพทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อรองรับนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งยุทธศาสตร์ *e-Society, e-Industry, e-Commerce, e-Education, และ e-Government*

ทั้งนี้ให้รัฐใช้ประโยชน์จากบุคลากรและองค์ความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนในการพัฒนาทั้งห้ายุทธศาสตร์ดังกล่าว โดยนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐ (*Government procurement*) ทั้งส่วนกลางและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยสถาบันอุดมศึกษา หรือกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา เป็นผู้รับจ้างและให้บริการ

167. โดยผ่านวิทยาลัยชุมชนและมหาวิทยาลัย 4 ปี ซึ่งมีความใกล้ชิดและเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน อุดมศึกษาจะช่วยรัฐพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลไกที่จะเป็นหัวใจหรือสมอง (*Nervous system*) ของการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ

ระบบดังกล่าวครอบคลุมทั้งโครงสร้างพื้นฐานฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ การพัฒนาคน การพัฒนาระบบข้อมูล ตลอดจนการพัฒนาและบริหารจัดการองค์ความรู้ (*Community knowledge management*) ระดับชุมชน เพื่อให้วิทยาลัยชุมชนและมหาวิทยาลัย 4 ปี เป็นกลไก

: การขับเคลื่อนสังคมและชุมชนสารสนเทศ (*Informatization*) และ

: การบริหารจัดการองค์ความรู้

ในชุมชนและพื้นที่บริการ

168. ทุกสถาบันอุดมศึกษาต้องให้ความร่วมมือในการจัดเก็บข้อมูลของตนเองที่ทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อนำไปสู่การวางแผนอุดมศึกษาที่มีพลวัต โดยศูนย์สถิติอุดมศึกษาเป็นหน่วยกลางในการ

จัดเก็บ ประมวล วิเคราะห์ และนำข้อมูลวิเคราะห์ให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง มหาวิทยาลัยเจ้าของข้อมูลนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนต่อไป

ทั้งนี้การให้ข้อมูลของสถาบันควรเป็นเงื่อนไขในกระบวนการจัดสรรงบประมาณ และการประเมินคุณภาพ

นอกจากนี้อุดมศึกษาจะต้องจัดระบบการคุ้มครองผู้บริโภคจากการให้บริการข้อมูลสารสนเทศของมหาวิทยาลัย โดยผู้เรียนและผู้ปกครองมีสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลอุดมศึกษาที่มีความถูกต้องและทันสมัย

169. รัฐควรให้การสนับสนุนอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเข้าถึง (Access) และการลดช่องว่างดิจิทัล (Digital divide) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้บริการการเรียนรู้ทางไกล (Distance learning) และการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ (e-Learning) ทั้งที่เป็นการเรียนในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ทั้งที่เป็นการออกแบบการเรียนรู้เฉพาะตัว (Customization) ไปจนถึงการเรียนรู้ของมวลชน (Massification) ทั้งในระบบจำกัดและไม่จำกัด

170. รัฐควรลงทุนสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านเทคโนโลยีฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ เนื้อหาสาระ อุตสาหกรรม ระดับชาติ การส่งออก ตลอดจนกฎหมายปัญญาชาวบ้าน เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันระดับสากล และการพัฒนาที่ยั่งยืน

171. อุดมศึกษาควรเป็นแหล่งเรียนรู้ วิจัย ทดลอง และสาธิตในการรองรับผลกระทบเชิงลบ (Discordance) อันเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

172. จัดทำกรอบนโยบายการพัฒนากระบวน “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” ของอุดมศึกษา

173. วางระบบธรรมาภิบาลของการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งเกี่ยวข้องกับภาคส่วนต่างๆ ในสังคม

- ประสานหลากหลายสาขา (Multisectoral approach) ในรูปแบบของภาคีทั้งรัฐ เอกชน และประชาสังคม
- สร้างทางเลือก ข้อมูล แรงจูงใจ อุปกรณ์และสถานที่ รวมทั้งการบริหารจัดการ
- ผู้เรียนเป็นสำคัญคือหัวใจ
- สร้างกรอบการประกันคุณภาพการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งประกอบด้วยมาตรฐานหลัก การยอมรับการเรียนรู้นอกกระบวน และการลดช่องว่างระหว่างการเรียนรู้ในระบบกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

174. สนับสนุน โครงการนำร่องด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการติดตามและประเมินผล โดยมีฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงและเชื่อถือได้

175. ศึกษากลไกทางเลือกทางการเงินของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

176. สร้างแรงจูงใจและการแข่งขันเพื่อให้อุดมศึกษาส่งเสริมการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง โดยนำสื่อการเรียนรู้ออกสู่สาธารณะ (Open courseware) ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งนอกจากจะทำให้เกิดการปรับคุณภาพของสื่อการสอนโดยธรรมชาติแล้ว ยังก่อให้เกิดนวัตกรรมการเรียนที่ประกอบด้วย

- ระบบเปิดของสื่อการเรียนการสอน ที่จะทำให้นักศึกษาสามารถเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนได้ในระบบ Anywhere-Anytime ทำให้อาจารย์สามารถช่วงชิงเวลาในชั้นเรียนให้เกิดการสนทนา การแลกเปลี่ยน การไต่ถาม และการคิดนอกตำรา ได้มากขึ้นที่ผู้เกิดเป็นช่วงเวลาคุณภาพ (Quality time) ของระบบการศึกษา
- เปิดโอกาสให้สื่อการสอนการเรียนรู้ที่เป็นเลิศสามารถแพร่กระจายและใช้ประโยชน์ทั่วประเทศจากเดิมที่ใช้เพียงไม่กี่คนในห้องเรียน เป็นประโยชน์อย่างยิ่งโดยเฉพาะสถาบันการศึกษาที่ขาดแคลนสื่อความรู้ ผลที่ตามมาคือปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้สื่อและผู้ใช้สื่อ

177. สนับสนุนการลงทุนและการบริหารจัดการในการจัดระบบ “เครือข่ายห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้” ของอุดมศึกษา รวมทั้งนวัตกรรมเครือข่ายฯ เพื่อการใช้ประโยชน์สูงสุด ลดความซ้ำซ้อน ส่งเสริมการแลกเปลี่ยน โดยห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้เหล่านี้ถือเป็นสมบัติสาธารณะ เพื่อพัฒนาท้องถิ่น และสังคมโดยรวม นอกเหนือจากใช้ประโยชน์ภายในสถาบัน

178. จัดตั้งกองทุนพัฒนาโครงสร้างทางกายภาพสำหรับสถาบันของรัฐและสนับสนุนสิทธิประโยชน์ทางการเงินสำหรับสถาบันของเอกชน สำหรับการลงทุนในการพัฒนาสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัย เพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาการทางปัญญาของผู้เรียน โดยเน้นความร่วมมือของภูมิทัศน์ แหล่งเรียนรู้ แหล่งปฏิสัมพันธ์ของนักศึกษาและอาจารย์เจ้าหน้าที่ แหล่งสันตนาการต่าง ๆ ที่ครอบคลุมกีฬา ดนตรี ศิลปะ นอกเหนือจากโครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ในห้องเรียนและห้องปฏิบัติการมาตรฐาน รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ

บรรณานุกรม

- เกื้อ วงศ์บุญสิน และ สุวาณี สุรเสียงสังข์. 2547. *ทักษะแรงงานไทยในอนาคตที่พึงประสงค์*.
สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกื้อ วงศ์บุญสิน สุวาณี สุรเสียงสังข์. พัชราวัลย์ วงศ์บุญสิน และสมเกียรติ เขียมกาญจนาลัย.
2550. *การพัฒนาประชากรวัยเรียนและวัยแรงงาน เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคม
ผู้สูงอายุของประเทศไทย*. วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กระทรวงอุตสาหกรรมและกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 2550. *ร่างแผนแม่บทโครงสร้าง
พื้นฐานทางปัญญา*.
กรมการปกครอง. 2550. “จำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักร แยกเป็นกรุงเทพมหานครและจังหวัด
ต่างๆ ตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2549” กรมการปกครอง
กระทรวงมหาดไทย. <www.dopa.go.th>.
- คณะกรรมการจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว. 2533. *วัตถุประสงค์ นโยบาย มาตรการและ
เป้าหมายของแผนอุดมศึกษาระยะยาว (พ.ศ. 2533-2547)*. ทบวงมหาวิทยาลัย.
_____. *สรุปสาระสำคัญของแผนอุดมศึกษาระยะยาว
(พ.ศ. 2533-2547)*. ทบวงมหาวิทยาลัย.
_____. *สาระสำคัญจากผลการวิจัยเชิงนโยบายใน
โครงการจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว (พ.ศ. 2533-2547)*. ทบวงมหาวิทยาลัย.
_____. *อุดมศึกษาไทย : สู่อนาคตที่ท้าทาย รายงาน
การจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว (พ.ศ. 2533-2547)*. ทบวงมหาวิทยาลัย.
- คณะเศรษฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2550. *รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการพัฒนาแผน
ยุทธศาสตร์การจัดการการเงินและการระดมทุนอุดมศึกษา (Financial and Funding
Models) ตามแนวทางการปฏิรูประบบการเงินเพื่อการอุดมศึกษา*. สนับสนุนโดยสำนักงาน
คณะกรรมการการอุดมศึกษา.
_____. *โครงการออกแบบและพัฒนายุทธศาสตร์
การบูรณาการบทบาทอุดมศึกษาผ่านเครือข่ายการจัดการองค์ความรู้ที่สร้างนวัตกรรม/
มูลค่าเพิ่มภายใต้ศูนย์ความเป็นเลิศ*. สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการการ
อุดมศึกษา.
- จรัส สุวรรณเวลา. 2546. *จุดด้อยบนทางสู่ธรรมภิบาล: บทบาทของบอร์ดองค์การมหาชน*.
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.

- ดิเรก ลาวัณย์ศิริ. 2550. รายงานการศึกษาเชิงนโยบายต่อการพัฒนาวิศวกรรมศาสตร์ไทย. คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- นักสิทธิ์ คูวัฒนาชัย. 2550. “พลังงานและสิ่งแวดล้อม”. เอกสารประกอบการประชุมคณะทำงาน กำกับกับการจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- นักสิทธิ์ คูวัฒนาชัย และคณะ. 2550. แผนพัฒนาบุคลากรอุดมศึกษา. คณะทำงานจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรอุดมศึกษา. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- นงเยาว์ กาญจนจारी. 2532. “เหลี่ยมหลังแลหน้าเพื่ออนาคตการอุดมศึกษาไทย” วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 2/2532
- พงศ์อินทร์ ศุขขจร. 2537. ประวัติการศึกษาไทย. สถาบันราชภัฏจันทรเกษม. กรุงเทพฯ.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พ.ศ. 2542 หน้า 1102
- พิเชฐ ดุรงค์เวโรจน์ และคณะ. 2544. กรอบนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศระยะพ.ศ.2544-2553 (IT2010). ศูนย์นวัตกรรมนโยบาย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- มานิต บุญประเสริฐ และคณะ. 2549. การพัฒนาภาวะผู้นำในระดับอุดมศึกษา. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กรุงเทพฯ.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลและสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน. 2005. แผนพัฒนาการศึกษา ระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2550-2564). สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏ. 2550. นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏ 2550-2554.
- สถาบันอุดมศึกษาเอกชน. 2550. บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในแผนพัฒนาอุดมศึกษาระยะยาว พ.ศ. 2550-2554.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. 2549. รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการสหกิจศึกษานำร่องของประเทศไทย. สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- ศูนย์นวัตกรรมนโยบาย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. 2547. รายงานฉบับสมบูรณ์ การศึกษาเชิงลึกการมีงานทำของกำลังคน ระดับกลางและระดับสูง เพื่อเพิ่มผลิตภาพและความสามารถในการแข่งขันของประเทศ. สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, กรุงเทพฯ.
- สถาบันคลังสมองของชาติ. 2550. รายงานการวิจัยเรื่องโครงการการเรียนรู้วัฒนธรรมอุดมศึกษาที่ทำให้เกิดผลสำเร็จใน การพัฒนาอุดมศึกษาเพื่อจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี

ฉบับที่ 2. ศูนย์ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่าด้วยการอุดมศึกษาและการพัฒนา.
กรุงเทพฯ.

----- . รายงานการวิจัยเรื่อง โครงการจัดแผนระยะยาวภาคประชาชน
และท้องถิ่น. เครือข่ายบริหารการวิจัย โครงการนวัตกรรมและถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน
ฐานราก สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). 2550. ผลการสอบโอเน็ต
<www.niets.or.th>.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2549. แผนพัฒนากำลังคนของประเทศไทย เพื่อเพิ่มขีด
ความสามารถในการแข่งขันของประเทศ. สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน กระทรวงแรงงาน,
กรุงเทพฯ.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ร่วมกับ OECD (Organisation for Economic
Co-Operation and Development). 2547. ความรู้และทักษะของเยาวชนไทยสำหรับโลกวัน
พรุ่งนี้ ผลจากการวิจัยโครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2548. ยุทธศาสตร์การพัฒนา
ทรัพยากรมนุษย์ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมหลัก. กรุงเทพฯ.

----- . 2550. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554). ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.เจ.พรินติ้ง กรุงเทพฯ.

----- . 2549. รายงานการติดตาม
ประเมินผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9
(พ.ศ. 2545-2549). กรุงเทพฯ.

----- . 2550. “แนวคิดเศรษฐกิจ
พอเพียง”. <www.nesdb.go.th>.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2549. รายงานผลการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริม
และพัฒนาระบบบริการเพื่อรองรับนักเรียนนักศึกษาพิการในสถาบันอุดมศึกษาสังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2549. สำนักงานคณะกรรมการการ
อุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

----- . 2550. จำนวนนักศึกษาเข้าใหม่ ทั้งหมด ปีการศึกษา 2549
และจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาประจำปี 2548. กลุ่มสารนิเทศ สำนักงานคณะกรรมการการ
อุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพฯ. <www.mua.go.th>.

- จำนวนอาจารย์ทั้งหมดจำแนกตามคุณวุฒิและตำแหน่งทางวิชาการ ประจำปีการศึกษา 2549 กลุ่มสารนิเทศ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพฯ. <www.mua.go.th>.
- จำนวนอาจารย์ทั้งหมดจำแนกตามสาขาวิชาหลักที่สอน (ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์) ประจำปีการศึกษา 2549 กลุ่มสารนิเทศ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพฯ. <www.mua.go.th>.
- จำนวนอาจารย์ที่คาดว่าจะเกษียณอายุใน 15 ปี (พ.ศ. 2550-2564) จำแนกตามประเภทมหาวิทยาลัย กลุ่มสารนิเทศ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพฯ. <www.mua.go.th>.
- จำนวนอาจารย์ประจำและอาจารย์พิเศษ จำแนกตามวุฒิการศึกษาปี 2549 สำนักงานบริหารวิทยาลัยชุมชน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพฯ. <www.mua.go.th>.
- “การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา”. เอกสารประกอบการประชุมคณะทำงานเพื่อพิจารณา/เสนอแนะแนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ครั้งที่ 1/2550, 15 มิถุนายน 2550.
- รายงานการประชุมนายกสภามหาวิทยาลัยเรื่อง บทบาทของนานกสภามหาวิทยาลัยในการบริหารมหาวิทยาลัยรัฐ. การประชุมนายกสภามหาวิทยาลัยรัฐ. 21 กรกฎาคม 2550. โรงแรมสยามซิตี้, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานโครงการพัฒนาบัณฑิตศึกษาศึกษาและวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 2549. รายงานสรุปผลการดำเนินโครงการพัฒนาบัณฑิตศึกษาศึกษาและวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. 2550. แผนการกระจายอำนาจ. 26 กรกฎาคม 2550. <<http://203.170.239.216/dlocT/plan/Distribute.aspx>>.
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. 2550. ร่างรายงานการศึกษาแนวทางการพัฒนาอาชีพนักวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำหรับภาคการผลิตและบริการ.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. รายงานการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับอุดมศึกษา รอบแรก (พ.ศ. 2544-2548). สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2548. *แนวทางการพัฒนาอาจารย์ในระดับอุดมศึกษา* สำนัก
นโยบายและแผนการศึกษา, สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กรุงเทพฯ.

_____. 2549. *รายงานการวิจัยเปรียบเทียบ การปฏิรูปการศึกษาเพื่อก้าว
สู่สังคมฐานความรู้*. ศูนย์พัฒนาการศึกษาระหว่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ
กรุงเทพฯ.

_____. *รายงานผลการศึกษาค้นคว้าความต้องการกำลังคนของกลุ่ม
อุตสาหกรรม*. สำนักนโยบายและแผนการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพฯ.

_____. 2550. *ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างคุณธรรมในระบบการศึกษา
ไทย*. สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพฯ.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2550. *การสำรวจภาวะการทำงานของประชากรทั่วราชอาณาจักร
กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร*, กรุงเทพฯ.

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. 2549. *รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาด
กลางและขนาดย่อมปี 2548 และแนวโน้มปี 2549*. บริษัท ทางสะดวก(ประเทศไทย)
จำกัด

สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน. 2549. *นโยบายและการดำเนินงานวิทยาลัยชุมชน*. สำนักงาน
คณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

อมรวิชัย นาคกรทรรพ และคณะ. 2549. *โครงการติดตามสภาวการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด
(Child Watch) ปี 2548-2549*, สถาบันรามจิตติ, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริม
สุขภาพ (สสส.) และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) กรุงเทพฯ.

ASEAN University Network Secretariat. *ASEAN University Network: Partnership and Progress
1995-2005*. Chulalongkorn University.

Bashir, Sajitha. 2007. *Trends in International Trade in Higher Education: Implications and
Options for Developing Countries*. World Bank, Washington, D.C.

Blair, Margaret M., and Steven M.H. Wallman. 2001. *Unseen Wealth: Report of the Brookings
Task Force on Intangibles*. Brookings Institution Press, Washington, D.C.

BOT (Bank of Thailand). 2550. *Thailand at a Glance*. (September 9) Available at
<http://www.bot.or.th/bothomepage/databank/Econcond/index_eng_i.asp>.

_____. "Labor Force Survey". (September 9) Available at
<http://www.bot.or.th/bothomepage/databank/Econcond/genecon/thai_glance.htm>.

- Canton, James. 2006. *The Extreme Future: The Top Trends That Will Reshape the World for the Next 5, 10, and 20 Years*. Dutton, New York.
- Cheng, Kai-ming. 2007. "How do Universities Excel". Strategic Development of Thailand's Higher Education Workshop. June 11-12, 2007 Century Park Hotel, Bangkok.
- Dar Amit. 2007. "Labor Markets Worldwide: Key Trends and Major Policy Issue". Education for Development and Competitiveness. World Bank. May 14-25, 2007. Washington, D.C. (PowerPoint Presentation).
- Debaratanarajasuda, H.R.H. Princess Maha Chakri Sirindhorn. 2006. *Education is the Golden Key*. Office of the Education Council. Bangkok.
- Department of Education, Science and Training. 2007. "Information for Commonwealth Supported Students". Available at <www.goingtouni.gov.au>.
- Department for Education and Skills. 2003. *The Future of Higher Education*. United Kingdom.
- Economist. 2007. "French Universities: Shaking Them Up". (July 5, 2007) Available at <<http://www.economist.com/research/articles>>.
- Fry, G. W. 2002. *Synthesis Report: From Crisis to Opportunity, the Challenges of Educational Reform in Thailand*. Office of the National Education Commission, Bangkok.
- Gore, Al. 2006. *An Inconvenient Truth: The Planetary Emergency of Global Warming and What We Can Do About It*. Rodale Books.
- Graduate Management Admission Council. 2007. "The Bologna Accord: A European Revolution with Global Implications". *The newsletter of the Graduate Management Admission Council*. January-February 2005. (June 18, 2007). Available at <www.gmac.com/gmac/VirtualLibrary/Publications/GMNews/>.
- HERO (Higher Education and Research Opportunities in the UK). 2007. "RAE 2008". Available at <<http://www.hero.ac.uk/rae/Pubs/>>.
- Humphries, Chris. 2007. "Linking Education to the Labour Market" Education for Development and Competitiveness. World Bank. May 14-25, 2007. Washington, D.C. (PowerPoint Presentation).
- Huntington, Samuel P. 1997. *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. Simon & Schuster, UK.
- Isarangkun Na Ayuthaya. Chirayu. 2006. "Sufficiency Economy and Higher Education in the 21st Century". *World University Presidents Summit Proceedings and Papers*. 19-22 July 2006, Bangkok.

- JETRO (Japan External Trade Organization). 2006. "Comparative Survey of the Labor Environment in ASEAN, China, India". Overseas Research Development. October 2006.
- JM Consulting. 2002. *Teaching and Learning Infrastructure in Higher Education*. Report to HEFCE (Higher Education Funding Council for England).
- Foster, Andrew. 2005 *Realising the Potential: A review of the future role of further education colleges*. Department of Education and Skills, Nottinghamshire, UK.
- Judith S. Eaton, "An Overview of U.S. Accreditation", Council for Higher Education Accreditation, revised June 2006
- Kai, M. C. and K. Y. Hak. 2006. *Facing the Knowledge Society: Reforming Secondary Education in Hong Kong and Shanghai*. World Bank, Washington, D.C..
- Kim Gwang-Jo. 2007. "Education and Development: the Case of South Korea". Education for Development and Competitiveness. May 14-25, 2007. Washington, D.C. (PowerPoint presentation).
- Korea Ministry of Education & Human Resources Development. 2007. *Education in Korea 2007-2008*. Seoul, Republic of Korea.
- Marginson Simon and Wende Marijk van der. 2007. *Globalisation and Higher Education*. Education Working Paper No. 8. OECD, Paris.
- Mazerran, Jacques, Experton William, Forestier Christian, Gauron Andre, Goursaud Serge, Prevos Albert, Salmi Jamil, Steier Francis. 2007. *Short-term Vocational Higher Education : A Global Challenge in Education*. Hachette Livre, Paris.
- Ministry of Education. 2002. *Better Education: Action Plan*. The Danish Government
- Ministry of Education. 2003. *Ministry of Education Strategy 2015*. Finland.
- Ministry of Education. 2005. *Tertiary Education Policy Directions for 21st Century*. Government of New Zealand.
- Nelson, Brendan. 2003 *Our Universities: Backing Australia's Future*. Commonwealth of Australia.
- OECD (Organisation for Economic Co-Operation and Development). 2006. *Four Futures Scenarios for Higher Education*. OECD, Paris.
- _____. *Thematic Review of Tertiary Education*. OECD, Paris.
- _____. 2007. *OECD Factbook 2007 : Economic, Environmental and Social Statistics*. OECD, Paris.

- Patten, Christopher. 2006. "Global Challenges and Opportunities for Higher Education in the 21st Century". Speech made at the World University Presidents Summit, Bangkok.
- Randall, Jeff. 2007. "University Has Never Been Easier". Telegraph. (April 18, 2007). Available at <www.telegraph.co.uk>.
- Salmi, Jamil. 2007. "Trends in Governance and Financing Reforms". Strategic Development of Thailand's Higher Education Workshop. June 11-12, 2007 Century Park Hotel, Bangkok.
- Salmi Jamil and Hauptman Arthur M. 2006. *Innovations in Tertiary Education Financing : A Comparative Evaluation of Allocation Mechanisms*. World Bank, Washington, D.C.
- Saroyan, Alenoush. 2007. "Quality and Staff Development". Strategic Development of Thailand's Higher Education Workshop. June 11-12, 2007 Century Park Hotel, Bangkok.
- Shanghai Jiao Tong University (2007) "Ranking Criteria and Weights". Available at <www.sjtu.edu.cn>.
- Stalk, Christian van, Tiessen, Jan, Clift, Jack, and Levitt, Ruth. 2007. *Student Retention in Higher Education Courses: International Comparison*. RAND, Europe.
- Steering Committee to Review University Autonomy, Governance and Funding. 2005. *Autonomous Universities: Toward Peaks of Excellence*. Ministry of Education, Singapore.
- The Bologna Declaration on the European space for higher education: an explanation (March 2007). Available at <<http://ec.europa.eu/education/policies/educ/bologna/bologna.pdf>>.
- Termpittayapaisith, Arkhom. *Thailand and Its Knowledge Economy*. NESDB. Available at <www.nesdb.go.th>.
- The Task Force on Higher Education and Society. 2000. *Higher Education in Developing Countries: Peril and Promise*. World Bank, Washington, D.C.
- Trucano Michael. 2005. *Knowledge Maps: ICT in Education*. Information for Development Program. The International Bank for Reconstruction and Development/ World Bank, Washington, D.C.
- UNESCO. 2005. *Towards Knowledge Societies*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, Paris.
- UN, EC, IMF, OECD. (2002). "Manual on Statistics of International Trade in Services" M no. 86. (July 27, 2007). Available at <http://unstats.un.org/unsd/tradeserv/TFSITS/Papers/m86_english.pdf>.

- U.S. Department of Education. 2007. *Strategic Plan for Fiscal Years 2007-12*. Available at <www.ed.gov>.
- Washington Higher Education Coordinating Board. 2005. *2004 Strategic Master Plan for Higher Education: Update on Implementation*. Available at <www.hecb.wa.gov>.
- WEF (World Economic Forum). 2005. *India and the World: Scenarios to 2025*. Geneva. _____ . *China and the World: Scenarios to 2025*. Geneva. _____ . *Russia and the World: Scenarios to 2025*. Geneva.
- Wikipedia. "Liberal Arts". http://en.wikipedia.org/wiki/Liberal_arts.
- World Bank. 2002. *Constructing Knowledge Societies: New Challenges for Tertiary Education*. Washington, D.C.
- _____. 2003. *Lifelong Learning in the Global Knowledge Economy: Challenges for Developing Countries*. Washington, D.C.
- _____. 2006. *Development and the Next Generation*. World Development Report 2007. Washington, D.C.
- _____. 2007. "Knowledge for Development (K4D Program)". The Knowledge Assessment Methodology (KAM). Available at <<http://www.worldbank.org>>
- _____. 2007. *Thailand Social Monitor on Youth: Development and the Next Generation*.